

تأسیس ۱۳۱۸

نشریه شماره ۴۸

فرهنگ آذربایجان

۱۷
۳۵

گزارش ساختمانهای فرهنگی شهر

تبریز که در دو سال تحصیلی

۲۰-۱۳۲۹ و ۲۱-۱۳۳۰ ساخته شده است

۱۲

ق
ر
س

۶

نشریه شماره ۴

فرهنگ آذربایجان

زارش ساختمانهای فرهنگی شهر
تبریز که در دو سال تحصیلی
۱۳۲۹- و ۳۱- ۱۳۳۰ ساخته شده است

فهرست مندرجات

صفحه	عنوان
۵	فهرست مندرجات
۶	مقدمه
۲۳	قسمت اول - مدارسى كه از محل بودجه دولتي و اوقاف و كورنك اهالى ساخته شده
۳۵	گزارش دبستان مهران
۴۳	» » سالار
۵۱	قسمت دوم - مدارسى كه از محل وجوه نكهدارى مستندان ساخته شده
۵۵	مقدمه
۶۵	گزارش دبستان ضيا
۷۳	» » خيابانى
۸۳	» » شيخ سليم
۹۱	» » سردار هلى
۹۹	» » سنائى
۱۰۷	مقدمه مربوط به مدارسى كه بطور امانى ساخته شده
۱۱۱	گزارش ساختمان دبستان هم'م در باغشمال
۱۱۹	» » » مصدق در جنب مسجد كبود
۱۳۱	» » » منيزه در باغ منصور

- ۱۳۹ » قیمت سوم - دبستانهای نیمه تمام شهر تبریز
- ۱۴۱ > ساختمان دبستانی که در خیابان الله بیک ساخته میشود
- ۱۴۳ » دبستان حاج الالباق
- ۱۴۵ > ساختمان دبستان محل قبرستان چرتداب
- ۱۴۶ > ساختمان دبستان جنب دانشگاه سمران
- ۱۴۷ > ساختمان دبستان جنب سید حمزه
- ۱۴۹ » خاتمه

فهرست تصاویر

صفحه	تذات اعلیحضرت همایون شاهنشاهی	
صفحات ۴۷ - ۳۸ - ۴۱	مناظری از ساختمان دبستان مهران	
۴۵ - ۴۷ - ۴۸ - ۴۹ >	سالار >	>
۶۷ - ۶۹ - ۷۰ - ۷۱ >	ضیاء >	>
۷۵ - ۷۶ - ۷۷ - ۷۸ - ۷۹ - ۸۰ - ۸۱ >	خیابانی >	>
۸۵ - ۸۶ - ۸۷ - ۸۸ - ۸۹ >	شیخ شلیم >	>
۹۳ - ۹۴ - ۹۵ - ۹۶ - ۹۷ - ۹۸ >	سردار ملی >	>
۱۰۱ - ۱۰۲ - ۱۰۶ >	سنائی >	>
۱۱۳ - ۱۱۶ - ۱۱۷ - ۱۱۸ >	همام باغشمال >	>
۱۳۰	تصویر جناب آقای دکتر مصدق نخست وزیر محبوب >	
صفحات ۱۲۳ - ۱۲۶ - ۱۲۸ - ۱۲۹	مناظری از ساختمان دبستان مصدق	
۱۳۳ - ۱۳۶ >	منبزه باغ منصور >	>
۱۴۱ - ۱۴۲ >	تمام خیابان الله بیک >	>
۱۴۳ - ۱۴۴ >	محل قبرستان حاج اللهیار >	>
۱۴۵ >	چرنداب >	>
۱۴۶ >	جنب دانشسرای پدران >	>

بسمه تعالی

مقدمه

در گزارش سالیانه فرهنگ آذربایجان که در مردادماه ۱۳۳۰ چاپ گردید يك نکته بسیار اساسی و حساسی مورد توجه قرار گرفته است و آن وضع محل مدارس آذربایجان میباشد . در صفحه ۲۲ گزارش مزبور نسبت باین موضوع مهم و اساسی که بنیان و شالوده کلیه اصلاحات فرهنگی میباشد اینطور نوشته شده است :

« موضوع محل مدارس فعلی و تهیه ساختمان مناسب برای دبستانهای جدید التاسیس در آذربایجان نیز مانند کلیه نقاط دیگر کشور یکی از گرفتاریهای بسیار مهم و اساسی فرهنگ میباشد که از نقطه نظر اهمیت آن جا دارد طرح اساسی و جامعی برای ساختمان مدارس تمام کشور بی ریزی شود تا بتدریج در چند سال با تعیین اعتبار خاصی برای کلیه آموزشگاهها محل مناسبی مطابق اصول فنی تعلیم و تربیت و بهداشت ساختمان گردد .

« بهتئید اینجانب که مدارس پایتخت و اغلب نقاط دیگر کشور را بازدید نموده ام محل آموزشگاهها در شهر تبریز و استان آذربایجان بدتر از سایر نقاط کشور میباشد مثلا در شهر تبریز که مرکز استان آذربایجان است فقط صدی ۱۵/۷ مدارس محل مناسب و ساختمان نسبتا آبرومند دارد و بقیه که صدی ۸۴/۳ باشد در عمارات استیجاری که برای سکونت اشخاص ساختمان شده تاسیس گردیده است بدیهی است در ساختمان هیچکدام از این قبیل منازل اصول فنی رعایت نگردیده و بجز از دو سه باب آنها بقیه بهیچوجه برای جادادن کودکان مناسب نیست و اگر بعض غرور ملی ما بر نخورد باید با کمال جرأت گفت که محلهای مزبور را که مناسبانه فعلا در هر کدام چندین صد نفر کودک مشغول تحصیلند و بهترین دوران جوانی خود را در آن جاهای مرطوب و کم نور میگذرانند در کشورهای خارجی برای جادادن حیوانات نیز مناسب نمیدانند

یعنی در کشورهای متمدن محل پرورش طیور و حیوانات به مراتب تمیزتر و پاکیزه تر از دبستانهای تبریز میباشد چه در ساخته-ان محل تربیت طیور مثلا اصول فنی پرورش مرغ با توجه بآب و هوای محل و احتیاجات طبیعی نوزاد طیور مراعات میگردد. چه قدر مابه تأسف است در کشور ما باطفال معصوم که سرمایه معنوی کشور میباشد باندازه طیور نیز توجه نمیشود ! < .

برای خانم دادن باین وضعیت اسف آور از آبانماه ۱۳۲۹ که اینجانب افتخار خدمت در فرهنگ آذربایجان نصیب گردیده ماده اول برنامه اصلاحات فرهنگی آذربایجانرا تهیه ساختمان مناسب جهت دبستانها قرار دادم و در این راه بااستفاده از نظریات و تجربیات همکاران محترم فرهنگی و با توجه باوضاع و احوال و مقتضیات محل در مدت دو سال موفقیت بسیار شایسته نصیب فرهنگ آذربایجان گردیده که هرگز انتظار آن نمرفت . اگر چه موفقیت مزبور در مقابل برنامه سنگین ساختمانهای فرهنگی این استان بهناور و احتیاجات موسسات فرهنگی بسیار نا چیز میباشد و در سالهای آینده باید چند برابر دو سال اخیر فعالیت نمود تا دبستانهای متعدد ساخته شود و قسمتی از احتیاجات اساسی فرهنگ مرتفع گردد ولی با همه این مطالب اگر توجه داشته باشیم که در مدت سی سال اخیر در شهر تبریز فقط هشت باب بنای مناسب جهت تأسیس مدرسه ساختمان و یا خریداری گردیده است آنوقت به عظمت اقداماتی که در دو سال تحصیلی ۳۰-۱۳۲۹ و ۳۱-۱۳۳۰ جهت ساختمان دبستانها در آذربایجان بعمل آمده و در مدت مزبور تنها در شهر تبریز هفت باب دبستان شش کلاسه بسیار آبرومند با ابنیه مورد لزوم آنها- ساختمان گردیده و مورد استفاده واقع شده است و همچنین در همین مدت در شهر تبریز هشت باب ساختمان دبستان شروع و قسمت عمده عملیات ساختمانی آنها پایان رسیده و تا اواخر سال قطعا برای استفاده آماده خواهد گردید بی خواهیم برد و معلوم خواهد شد در این مدت دو سال چه قدر برای ساختمان دبستان در آذربایجان صرف همت و کوشش شده تا اینهمه موفقیت بدست آمده است آنها در دو سالی که وضع مالی مملکت بسیار نا گوار بوده که همه مردم کم و بیش از آن اطلاع دارند

در دو سال اخیر برای تادین اعتبار جهت ساختمان دبستانها در شهرستانهای آذربایجان

از سه طریق اقدام شده :

۱ - از اعتبارات دولتی که جهت ساختمانهای فرهنگی تخصیص یافته .

۲ - از محل عوارض شهرداری یا اوقاف و مساعدتهای اهالی هر شهر .

۳ - از بودجه مخصوص نگهداری مستمندان .

در زیر جهت استحضار خوانندگان محترم خلاصه اقداماتی را که در هر قسمت بعمل آمده با نتایج حاصله ذکر مینماید :

اول - تهیه اعتبار از محل بودجه ساختمانهای دولتی

در سال ۱۳۲۹ از بودجه کل ساختمانهای دولتی و یا از بودجه مخصوص ساختمانی وزارت فرهنگ رقم بسیار ناچیزی جهت ساختمان مدارس تخصیص داده بودند که بهیچوجه بسا عظمت این استان تطبیق نمیکرد در آبانماه سال مزبور پس از اینکه اینجناب مأمور فرهنگ آذربایجان گردیدم در تهران با اولیای وقت وزارتخانه و همچنین آقایان نمایندگان محترم آذربایجان موضوع تقسیم اعتبارات ساختمانی را مطرح نموده و با دلایل نشان دادم که سهم ساختمانی یک شهرستان درجه سوم مثلا یزد از کلیه بودجه ساختمانی استان آذربایجان بیشتر تعیین گردیده و تقاضا نمودم برای از بین بردن این بی عدالتی بزرگ آقایان نمایندگان اقدام جدی بعمل آورند . در نتیجه تذکر اینجناب و توجه دقیق آقایان نمایندگان محترم وقت مخصوصا جنابان آقایان میرزا جواد خان گنجه و امیر نصرت اسکندری و سرتیب زاده نمایندگان تبریز و آقای حمیدیه نماینده محترم مراغه و سایر آقایان نمایندگان آذربایجان در کمیسیون بودجه مجلس شورایی مجددا مبلغ معتدبایی بیودجه ساختمان فرهنگ آذربایجان علاوه شد بدین ترتیب جمع کل اعتبار ساختمان مدارس در آذربایجان (باستثنای رضایه و مهاباد) از محل بودجه دولتی بمبلغ ۱۶۱۸۰۰۰۰ ریال بالغ گردید .

نکته که باید در اینجا باستحضار خوانندگان محترم رسانیده شود این است که اولاً به علت احتیاجات زیاد هر کدام از شهرها و قصبات و دهات آذربایجان ساختمان دبستان مبلغ مزبور بهیچوجه متناسب با عظمت این استان پهناور که وسعت آن بیشتر از مساحت اغلب ممالک کوچک اروپا است نمیباشد ثانیاً مناسبانه به علت وضع ناگوار مالی دولت و نبودن وجه کافی در خزانه با وجود اقدامات زیاد وبا وجود جدیدت تمامی که از طرف این اداره و ادارات فرهنگ شهرستانهای مختلف آذربایجان

بصل آمد موقیبت حاصل نگردید که تمام اعتبار از خزانه داریکل وصول گردیده به مصرف ساختمان دبستان برسد حتی اغلب بیسائکلوان دبستانها پس از آنکه مدتی برای وصول مطالبات خود صبر نمودند تاچار عملیات ساختمانی را تعطیل کردند مقصود اینست که از تمام مبلغ اعتبار غیر کافی مزبور نیز بهات وضع استثنائی خزانه دولت استفاده بعمل نیامد و بقیه اعتبارات در آخر اسفند ماه ۱۳۳۰ چون دیگر طبق قانون قابل مصرف نبوده بخزانه داریکل برگشت گردید .

دو زیر میزان کایه اعتبار دولتی ساختمان دبستانها در آذربایجان را با مبلغی که بخزانه برگشت

شده جهت استحضار خوانندگان محترم درج مینماید :

فهرست اعتبار ساختمانهای فرهنگ آذربایجان از محل بودجه دولتی
در سالهای ۱۳۲۹ و ۱۳۳۰

ملاحظات	باقیمانده برگشت شده	مبالغ مصرفی	محل اعتبار سال ۲۹	محل ساختمان	ردیف
	۱۵۰۰۰۰۰	۲۵۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰۰	هنرستان تبریز	۱
	۳۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۴۰۰۰۰۰۰	دبستانهای تبریز	۲
	۳۰۰۰۰۰۰	—	۳۰۰۰۰۰۰	آلان براغوش	۳
	۶۹۴۵	۵۴۳۰۵۵	۵۵۰۰۰۰۰	شاهپور	۴
	—	۱۵۰۰۰۰۰	۱۵۰۰۰۰۰	مرز	۵
	—	۷۵۰۰۰۰۰	۷۵۰۰۰۰۰	بخش شبثوان مراغه	۶
	۱۰۰۰۰۰۰۰	—	۱۰۰۰۰۰۰۰	مراغه	۷
	۵۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰۰	۱۵۰۰۰۰۰۰	میاندوآب	۸
	—	۱۵۰۰۰۰۰۰	۱۵۰۰۰۰۰۰	خانخال	۹
	—	۵۰۰۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰۰۰	مشگین شهر	۱۰
	۱۲۰۰۰۰۰۰	—	۱۲۰۰۰۰۰۰	>	۱۱
	۳۵۰۰۰۰۰۰	۳۵۰۰۰۰۰۰	۷۰۰۰۰۰۰۰	اردبیل	۱۲
	۱۵۰۰۰۰۰۰	—	۱۵۰۰۰۰۰۰	سراب	۱۳
	—	۲۵۰۰۰۰۰۰	۲۵۰۰۰۰۰۰	اهر	۱۴
	۲۴۰۰۰۰۰۰	—	۲۴۰۰۰۰۰۰	هراند و کابیر	۱۵
	۵۰۰۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰۰	آذرشهر	۱۶
	—	۱۰۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰۰	۳ اوگان	۱۷
	۱۵۰۰۰۰۰۰	—	۱۵۰۰۰۰۰۰	شرفخانه	۱۸
	۱۵۰۰۰۰۰۰	—	۱۵۰۰۰۰۰۰	بستان آباد	۱۹
	۲۵۰۰۰۰۰۰	—	۲۵۰۰۰۰۰۰	میانه	۲۰
	۵۸۲۰۰۰۰۰	۳۸۸۰۰۰۰۰	۹۷۰۰۰۰۰۰	خوی	۲۱
	۲۵۰۰۰۰۰۰	—	۲۵۰۰۰۰۰۰	ماکو	۲۲
	۱۰۰۰۰۰۰۰	—	۱۰۰۰۰۰۰۰	بلدشت ماکو	۲۳
	۱۰۰۰۰۰۰۰	—	۱۰۰۰۰۰۰۰	سیه چشمه ماکو	۲۴
	۸۶۴۸۹۴۵	۷۵۳۱۰۵۵	۱۶۱۸۰۰۰۰	جمع	

بطوریکه از جدول فوق پیداست در سالهای ۱۳۲۹ و ۱۳۳۰ از بودجه ساختمانهای دولتی فقط مبلغ ۱۶۱۸۰۰۰۰ ریال بساختمان دبستانها در آذربایجان (باستثنای رضایه و مهاباد) اختصاص داده شده که از آن مبلغ نیز به علت وضع ناگوار خزانه دولت در سالهای مزبور مبلغ ۸۶۴۸۹۴۵ - ریال در آخر اسفندماه ۱۳۳۰ طبق دستور وزارت دارائی بخرانه برگشت شده است .

چون با برگشت اعتبار مزبور ساختمان دبستانها نیمه تمام مانده و از این جهت لطمه شدیدی به پیشرفت فرهنگ وارد میشد بعلاوه موجب زیان و خسارت دولت نیز بود از اوائل سال جاری بر سائل مختلف از وزارت دارائی تقاضا شد که نسبت با سال مجدد اعتبارات مزبور با آذربایجان و اجازه ادامه ساختمان آنها موافقت نمایند در نتیجه اقدامات بسیار ذقیمت جناب آقای گنجی نماینده محترم مجلس شورای ملی که در تمام امور فرهنگی باعلاقه و جدیت خاصی توجه میفرمایند وزارت دارائی طبق نامه شماره $\frac{۱۸۷۵۵}{۴۱-۴-۴}$ شرح زیر را صادر نمودند :

اداره کل بودجه :

« چون بر طبق تقاضای شماره $\frac{۹۰۰۰}{۴۴-۳-۴۱}$ جناب آقای جواد گنجی نماینده مجلس شورای ملی مبلغ سه میلیون ریال که برای ساختمانهای فرهنگی تبریز از محل اعتبار ساختمان سال ۱۳۲۹ حواله شده مورد استفاده قرار نگرفته و اداره دارائی تبریز مبلغ مزبور را طی نامه شماره ۳۱۶۵ بتاريخ ۲۱ - ۲ - ۳۱ برگشت داده و خزانه داریکل هم طبق شماره ۱۹۱۱۶ بتاريخ ۷ - ۳ - ۳۱ برگشت مبلغ مزبور را تأیید نموده و نظر باینکه ساختمانهای دبستانهای آذربایجان نیمه تمام مانده و چنانچه تکمیل نشود باعث خرابی و از اینراه خسارتی متوجه خزانه دولت خواهد شد علیهذا اجازه داده میشود تا حدود سه میلیون ریال بتدریجی که مورد خرج پیدا مینماید و اداره حسابداری وزارت فرهنگ دوخواست صادر مینمایند از محل اعتبار ساختمانی سال ۱۳۳۱ باستناد قانون دو دوازدهم هزینه های دو ماهه اول گروهی و بجزریان صدور حواله گذاشته شود . مشروط بر اینکه با همین اعتبار ساختمانهای نیمه تمام دبستانهای آذربایجان تکمیل و مورد استفاده قرار گیرد و بویچوجه اعطای اضافه اعتبار برای این ساختمانها مقدور نخواهد بود وزیر دارائی »

بدین ترتیب دو نتیجه اقدامات جناب آقای گنجی از اواخر قهر ماه ساختمان چهار باب دبستان

در محل قبرستان مئروکه حاج اللهیار در خیابان منجم و چرنداب و باغ سید حمزه و زمین مقابل دانشسرای مقدماتی در شهر تبریز مجددا شروع گردید امید است با وصول اعتبار از خزانه داریکل ساختمانهای مزبور تا آخر سال جاری پایان یابد .

دوم - عوارض شهرداری - اوقاف - مساعدت اهالی

الف- عوارض شهرداری - بطوریکه خوانندگان محترم اطلاع دارند در اغلب ممالک متمدن اساسا تاسیس دبستان و اداره کردن مدارس ابتدائی از وظائف شهرداریها و بخشداریهای محل میباشد وزارت فرهنگ در این موسسات از نظر فنی و علمی نظارت و راهنمایی دارد و الا تامین اعتبار تعلیمات ابتدائی و تاسیس دبستانها بعهده مقامات محلی واگذار گردیده است . البته این عمل محسنات فراوان دارد که اینجا مورد ذکر آنها نیست هیتقدر کافی است گفته شود که هرچه مردم در امور مربوط ب خودشان نظارت و دخالت مستقیم داشته باشند مخصوصا در صورتیکه موضوع تعلیم و تربیت اطفال آنها باشد نتیجه آن بهتر و مفیدتر خواهد بود .

خوشبختانه در کشور ایران نیز اولیای امور متوجه این نکته اساسی میباشند و بتدریج اختیارات مقامات محلی و مسئولین شهر را در امر تعلیمات ابتدائی زیادتر مینمایند . بطوریکه در بند ۹ از ماده ۳۹ قانون تشکیل شهرداریها مصوب ۴ مرداد ۱۳۲۸ این منظور با عبارت زیر تأمین گردیده است و قانون گذار در ضمن وظائف شهرداریها مینویسد :

« مساعدت در بسط و توسعه فرهنگ و پیشرفت تعلیمات اجباری و تاسیس کلاسهای اکابر و

تشریک مساعی با فرهنگ شهر در کلیات امور فرهنگی و کومک مالی بانجمن تربیت بدنی »

طبق این ماده شهرداری اصولا موظف است نسبت به بسط و توسعه فرهنگ و پیشرفت تعلیمات

اجباری و غیره با فرهنگ محل تشریک مساعی کرده و بفرهنگ مساعدت مالی نماید . بدیهی

است مساعدتی که ادارات فرهنگ از شهرداریها دارند مساعدت فنی و تعلیماتی و استخدام آموزگار

نیست بلکه انتظار عمده فرهنگیها از مساعدت شهرداری بساختن دبستانهاست که هرچه بودجه شهر

اقتضا کند دبستان ساخته بفرهنگ تحویل نمایند .

مساعدت شهرداری از لحاظ ساختمان دبستان در تبصره یک ماده هشتم قانون تعلیمات

اجباری مصوب ششم مرداد ۱۳۲۲ نیز بطریق زیر پیش بینی شده است :

« تبصره ۱ شهرداریها مکلفند در حدود قوانین مربوط در تهیه وسایل ساختمان مدارس و

توسعه معارف طبق آئین نامه مخصوص با وزارت فرهنگ تشريك مساعی نمایند »

و در ضمن آئین نامه شماره ۲ تعلیمات اجباری که برای اجرای تبصره مذکور در فوق تنظیم

گردیده و در ۱۴ مرداد ۱۳۲۲ بتصویب کمیسیون فرهنگ مجلس شورای ملی رسیده است طرز

مساعدت شهرداریها از لحاظ ساختمان دبستانها را در ماده دوم و سوم آئین نامه مذکور بشرح زیر

تعیین مینماید :

« ماده ۲ - ساختمان دبستانها در شهرستانها باید با کمک مالی شهرداریهای مربوط و در

دهستانها با کمک مالی مالکین بعمل آید علاوه وزارت فرهنگ باید با تشکیل انجمنها و جلب کمک

اشخاص نیکوکار در هر محل اعاناتی جمع آوری کند و با اعتباری که همه ساله ضمن بودجه برای

ساختمان پیش بینی میشود ساختمان دبستانها را تامین نماید »

« ماده ۳ - کمکهای را که شهرداری هر محل طبق ماده دوم باید برای ساختمان دبستانهای

محل بعمل آورد بقرار زیر است :

الف - واگذاری (بدون عوض) اراضی که در اختیار شهرداری است و وزارت فرهنگ آنها

را برای ساختمان دبستان مناسب میداند .

ب - اختصاص قسمتی از درآمد شهرداری برای ساختمان دبستانهای شهر و در صورت

لزوم وضع عوارض مخصوص بنام ساختمان دبستانها که پس از جمع آوری با اختیار وزارت فرهنگ

قرار داده شود .

ج - هر گونه مساعدت دیگر از حیث تهیه مصالح و لوازم ساختمانی و غیره .

بطوریکه خوانندگان محترم ملاحظه میفرمایند طبق قوانین و مقررات مذکور شهرداری هر

محل قانوناً موظف گردیده نسبت به ساختمان دبستانهای محل با فرهنگ تشريك مساعی نموده يك

قسمت از عایدات شهر را بابتکار اختصاص دهند و طبق این موازین قانونی هر کدام از شهرداریهای

شهرستانهای آذربایجان بفرهنگ کم و بیش مساعدهتهائی نموده اند ، برای اینکه این مساعدهتها

در تمام نقاط یکنواخت گردد و شهرداری هر محل مجبور نشود با هم فرهنگ عوارض مخصوص وضع نماید و حساب جداگانه برای آن عوارض نگهداری نماید در تاریخ ۱۴/۵/۱۳۳۰ دستور عمومی ذیل شماره ۳۱۲۲۵ از طرف وزارت کشور به نوم شهرستانها صادر شد که در تمام کشور برای یکنواخت بودن طرز کمک شهرداری فرهنگ از وضع عوارض مخصوص خودداری نمایند و یکسهم از عایدات شهرداری را باین موضوع اختصاص دهند. بخشنامه وزارت کشور برای استحضار خوانندگان محترم در زیر درج میشود :

« استانداری : فرمانداری »

چون بطوریکه وزارت فرهنگ اطلاع میدهد عوارضیکه تاکنون بوسیله بعضی از شهرداریها بمنظور اجرای قانون تعلیمات اجباری بتصویب رسیده بهیچوجه کافی بتصویب نبوده و بعضی از شهرداریها هم بمنابین مختلف از اجرای قانون مزبور دایر بوضع عوارض مخصوص خودداری نموده اند از نظر اینکه در تمام شهرستانها بطور یکنواخت عمل و کلیه شهرداریها در این امر مهم فرهنگی سهیم باشند لذا در نظر گرفته شد که تمام شهرداریها بمبلغ مقطوعی در حدود صدی پنج الی صدی ده درآمد خود را متناسب عوائد شهرداری و احتیاجات محل برای کمک بتعلیمات اجباری اختصاص دهند بنابر این قدغن فرمائید بشهرداریهای تابعه دستور دهند آنها را که انجمن قانونی دارند مراتب را در انجمن مطرح نموده و تصمیم لازم اتخاذ و نتیجه را نیز اعلام دارند و آنها را که انجمن قانونی ندارند پیشنهاد لازم بفرستند تا بااستناد ماده ۴۸ قانون تشکیل شهرداری مورخ مرداد ۲۸ تصویبنامه صادر گردد بدیهی است پس از عملی شدن تصمیم مزبور عوارضی که تا کنون در شهرداریها بفتح فرهنگ و تعلیمات اجباری دریافت میشود بفتح شهرداری خواهد بود از طرف وزیر کشور دکتر افخم حکمت <

خوشبختانه اولیای وزارت کشور بیشتر از همه متوجه این موضوع مهم و اساسی میباشند بطوریکه پس از صدور بخشنامه فوق چند ماه بعد مجددا در نتیجه تقاضای اولیای وزارت فرهنگ در تعقیب و تاکید دستور مزبور شرح زیر بشماره ۴۴۹۹۹ در تاریخ ۱۸/۱۲/۳۰ از طرف وزیر کشور به نوم شهرستانها صادر گردیده است :

« پیرو بخشنامه شماره ۳۱۲۲۵ - ۳۰/۸/۱۴ راجع با اختصاص ۰/۵٪ الی ۰/۱۰٪ در آمد شهرداریها بمنظور اجرای قانون تعلیمات اجباری اشعار میدارد ، بطوری که از وزارت فرهنگ اطلاع میدهند بعضی از شهرداریها خود را موظف با اجرای قانون تعلیمات اجباری ندانسته و نسبت به بخشنامه ابلاغی اقدامی ننموده اند چون بر طبق بند ۲ ماده ۲۹ فصل ششم قانون تشکیل شهرداری مورخ مرداد ۲۸ شهرداریها مکلفند مساعدت در بسط و توسعه فرهنگ و پیشرفت تعلیمات اجباری و تاسیس کلاسهای اکابر و حرفه ای و تشریک مساعی در کلیه امور فرهنگی و کمک بانجمن تربیت بدنی بنمایند و از طرفی هم اجرای قانون تعلیمات اجباری نیز مورد توجه بندگان اعلیحضرت همایون شاهنشاهی میباشد بنا براین مقرر فرمایند با توجه به بخشنامه بالا نسبت به موضوع فوق بشهرداریهای تابعه دستور لازم صادر نموده و از نتیجه وزارت کشور را مستحضرسازند .
وزیر کشور »

برای عملی ساختن این موضوع از طرف جناب آقای دکتر سجادی استاندار معظم آذربایجان دستورهای متعدد و موکد خطاب بکلیه فرمانداران وبخشداران و شهرداران شهرستانها و بخشهای آذربایجان صادر گردیده است که در تعقیب نظریه وزارت کشور و تشخیص قسمتی از عوائد شهر بساختنمان دبستانها اقدام نمایند برای نمونه دستور شماره ۴۳۴۰ مورخ ۱۵ اردیبهشت ماه ۱۳۳۱ جناب آقای استاندار را ذیلا درج مینماید :

« فرمانداری . بخشداری »

« پیرو بخشنامه های شماره ۴۰۲۱-۳۰/۸/۳۷ و ۳۰۷۸۹ / ۳۰/۱۲/۲۶ / ۳۰/۱۲/۲۶ موضوع تامین اعتبار در بودجه شهرداریها بمنظور کمک با اجرای قانون تعلیمات اجباری اشعار میشود »

« اکنونکه شهرداریها مشغول تنظیم بودجه سال ۱۳۳۱ میباشند قدغن نمائید مراتب را مجددا بشهرداری یاد آوری و متذکر شوند چون کمک با اجرای قانون تعلیمات اجباری از وظائف قانونی شهرداریها است بنا بر این اقتضا دارد همانطوریکه در بخشنامه وزارتکشور مطرح است اعتباری بمابند ۰/۵٪ الی ۰/۱۰٪ در آمد شهرداری برای این منظور بآدار و نتیجه را باستانفاری گزارش دهند .
استاندار آذربایجان - دکتر سجادی »

بدین ترتیب علاوه بر یکی دو نقطه از شهرستانهای آذربایجان که از سالهای ۱۳۲۹ و ۱۳۳۰ شهرداری مبلغی جهت کمک فرهنگ در بودجه خود بدار و پرداخت نموده بود در نتیجه دستورهای استاندار در سال ۱۳۳۱ در اغلب شهرستانها سهم فرهنگ را از بودجه شهرداری تعیین نموده‌اند در زیر میزانی که شهرداری هر کدام از شهرستانها و بخشهای آذربایجان جهت کمک فرهنگ و ساختمان دبستان اختصاص داده‌اند جهت اطلاع عامه درج می‌نماید :

جدول میزان کمک فرهنگ هر کدام از شهرداریهای شهرستانها و بخشهای

آذربایجان در سال ۱۳۳۱

شماره ترتیب	اسامی شهرها و بخشها	صدی چند ایدات شهرداری بر فرهنگ اختصاص داده‌اند	میزان کمک شهرداری در سال بر ریال	ملاحظات
۱	اردبیل	۰.۵٪	۷۰۰۰۰۰	
۲	سراب	=	۵۵۸۰۰	
۳	شهرستان مراغه	=	۷۰۰۰۰	
۴	بخش بناب مراغه	=	۳۴۰۰۰	
۵	بخش عجب‌شیر مراغه	=	۱۲۰۰۰	
۶	بخش شاه‌نژاد مراغه	=	۱۶۰۰۰	
۷	بخش ملک‌کندی مراغه	بطور مقطوع	۱۲۰۰۰	
۸	شهرستان مرند	=	۲۵۰۰۰	
۹	شهرستان میانه	=	۱۳۵۰۰۰	
۱۰	بخش اسکو	=	۳۰۰۰۰	
۱۱	بخش آذرشهر	=	۸۰۰۰	
۱۲	شهرستان اهر	=	۳۳۰۰۰۰	
	جمع کل		۱۴۲۷۸۰۰	

در مورد شهرستان خلخال و بخش ارواق با وجود مکاتبات زیاد هنوز نتیجه بدست نیامده است و بطوریکه خوانندگان محترم ملاحظه می‌فرمایند در جدول فوق اسمی از شهرستان تبریز برده

بعل آمد موقتیت حاصل نگرید که تمام اعتبار از خزانه داریکل وصول گردیده بمصرف ساختمان دبستان برسد حتی اغلب بیسائکوان دبستانها پس از آنکه مدتی برای وصول مطالبات خود صبر نمودند تاچار عملیات ساختمانی را تعطیل کردند مقصود اینست که از تمام مبلغ اعتبار غیر کافی مزبور نیز بعلت وضع استثنائی خزانه دولت استفاده بعمل نیامد و بقیه اعتبارات در آخر اسفند ماه ۱۳۳۰ چون دیگر طبق قانون قابل مصرف نبوده بخزانه داریکل برگشت گردید .

دو زیر میزان کایه اعتبار دولتی ساختمان دبستانها در آذربایجان را با مبلغی که بخزانه برگشت

شده جهت استحضار خوانندگان محترم درج مینماید :

فهرست اعتبار ساختمانهای فرهنگ آذربایجان از محل بودجه دولتی
در سالهای ۱۳۲۹ و ۱۳۳۰

ردیف	محل ساختمان	محل اعتبار سال ۲۹	مبلغ مصرفی	باقیمانده برگشت شده	ملاحظات
۱	هنرستان تبریز	۵۰۰۰۰۰	۲۵۰۰۰۰	۱۵۰۰۰۰۰	
۲	دبستانهای تبریز	۴۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۳۰۰۰۰۰۰	
۳	آلان براغوش	۳۰۰۰۰۰	—	۳۰۰۰۰۰۰	
۴	شاهپور	۵۵۰۰۰۰	۵۴۲۰۰۰	۶۹۴۵	
۵	مرند	۱۵۰۰۰۰	۱۵۰۰۰۰	—	
۶	بخش شیثوان مراغه	۷۵۰۰۰۰	۷۵۰۰۰۰	—	
۷	مراغه	۱۰۰۰۰۰۰	—	۱۰۰۰۰۰۰	
۸	میاندوآب	۱۵۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰	
۹	خلخال	۱۵۰۰۰۰	۱۵۰۰۰۰	—	
۱۰	مشگین شهر	۵۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰	—	
۱۱	>	۱۲۰۰۰۰	—	۱۲۰۰۰۰	
۱۲	اردبیل	۷۰۰۰۰۰	۳۵۰۰۰۰	۳۵۰۰۰۰	
۱۳	سراب	۱۵۰۰۰۰	—	۱۵۰۰۰۰	
۱۴	اهر	۲۵۰۰۰۰	۲۵۰۰۰۰	—	
۱۵	هراند و کلبیر	۲۴۰۰۰۰	—	۲۴۰۰۰۰	
۱۶	آذرشهر	۱۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰	
۱۷	۳ اوگان	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	—	
۱۸	شرفخانه	۱۵۰۰۰۰	—	۱۵۰۰۰۰	
۱۹	بستان آباد	۱۵۰۰۰۰	—	۱۵۰۰۰۰	
۲۰	میانه	۲۵۰۰۰۰	—	۲۵۰۰۰۰	
۲۱	خوی	۹۷۰۰۰۰	۳۸۸۰۰۰	۵۸۲۰۰۰	
۲۲	ماکو	۲۵۰۰۰۰	—	۲۵۰۰۰۰	
۲۳	پلدشت ماکو	۱۰۰۰۰۰	—	۱۰۰۰۰۰	
۲۴	سیه چشمه ماکو	۱۰۰۰۰۰	—	۱۰۰۰۰۰	
	جمع	۱۶۱۸۰۰۰۰	۷۵۳۱۰۰۰	۸۶۴۸۹۴۵	

بطوریکه از جدول فوق پیداست در سالهای ۱۳۲۹ و ۱۳۳۰ از بودجه ساختمانهای دولتی فقط ۰ پانچ ۱۶۱۸۰۰۰۰ ریال بساختمان دبستانها در آذربایجان (باستثنای رضایه و مهاباد) اختصاص داده شده که از آن مبلغ نیز به علت وضع ناگوار خزانه دولت در سالهای مزبور مبلغ ۸۶۴۸۹۴۵ - ریال در آخر اسفندماه ۱۳۳۰ طبق دستور وزارت دارائی بخرافه برگشت شده است .

چون با برگشت اعتبار مزبور ساختمان دبستانها نیمه تمام مانده و از این جهت لطمه شدیدی به پیشرفت فرهنگ وارد میشد بعلاوه موجب زیان و خسارت دولت نیز بود از اوائل سال جاری بوسائل مختلف از وزارت دارائی تقاضا شد که نسبت با سال مجدد اعتبارات مزبور بآذربایجان و اجازه ادامه ساختمان دستاها موافقت نمایند در نتیجه اقدامات بسیار ذقیمت جناب آقای گنجه نماینده محترم مجلس شورای ملی که در تمام امور فرهنگی باعلاقه و جدیت خاصی توجه میفرمایند وزارت دارائی طبق نامه شماره $\frac{۱۸۷۵۵}{۴۱-۴۴}$ شرح زیر را صادر نمودند :

اداره کل بودجه :

چون بر طبق تقاضای شماره $\frac{۹۰۰۰}{۳۱-۳-۳۴}$ جناب آقای جواد گنجه نماینده مجلس شورای ملی مبلغ سه میلیون ریال که برای ساختمانهای فرهنگی تبریز از محل اعتبار ساختمان سال ۱۳۲۹ حواله شده مورد استفاده قرار نگرفته و اداره دارائی تبریز مبلغ مزبور را طی نامه شماره ۳۱۶۵ بتاريخ ۲۱ - ۲ - ۳۱ برگشت داده و خزانه داریکل هم طبق شماره ۱۹۱۱۶ بتاريخ ۷ - ۳ - ۳۱ برگشت مبلغ مزبور را تأیید نموده و نظر باینکه ساختمانهای دبستانهای آذربایجان نیمه تمام مانده و چنانچه تکمیل نشود باعث خرابی و از اینراه خسارتی متوجه خزانه دولت خواهد شد علیهذا اجازه داده میشود تا حدود سه میلیون ریال بتدریجی که مورد خرج پیدا مینماید و اداره حسابداری رزارت فرهنگ درخواست صادر مینمایند از محل اعتبار ساختمانی سال ۱۳۳۱ باستناد قانون دو دوازدهم هزینه های دو ماهه اول گواهی و بجزریان صدور حواله گذاشته شود . مشروط بر اینکه با همین اعتبار ساختمانهای نیمه تمام دبستانهای آذربایجان تکمیل و مورد استفاده قرار گیرد و بهیچوجه اعطای اضافه اعتبار برای این ساختمانها مقدر نخواهد بود وزیر دارائی «

بدین ترتیب دو نتیجه اقدامات جناب آقای گنجه از اواخر قیر ماه ساختمان چهار باب دبستان

در محل قبرستان متروکه حاج اللهیار در خیابان منجم و چرنداب و باغ سید حمزه و زمین مقابل دانشسرای مقدماتی در شهر تبریز مجدداً شروع گردید امید است با وصول اعتبار از خزانه داریکل ساختمانهای مزبور تا آخر سال جاری پایان یابد .

دوم - عوارض شهرداری - اوقاف - مساعدت اهالی

الف- عوارض شهرداری - بطوریکه خوانندگان محترم اطلاع دارند در اغلب ممالک متمدن اساساً تاسیس دبستان و اداره کردن مدارس ابتدائی از وظائف شهرداریها و بخشداریهای محل میباشد وزارت فرهنگ در این موسسات از نظر فنی و علمی نظارت و راهنمایی دارد و الا تأمین اعتبار تعلیمات ابتدائی و تاسیس دبستانها بعهده مقامات محلی واگذار گردیده است . البته این عمل محسنات فراوان دارد که اینجا مورد ذکر آنها نیست همینقدر کافی است گفته شود که هرچه مردم در امور مربوط ب خودشان نظارت و دخالت مستقیم داشته باشند مخصوصاً در صورتیکه موضوع تعلیم و تربیت اطفال آنها باشد نتیجه آن بهتر و مفیدتر خواهد بود .

خوشبختانه در کشور ایران نیز اولیای امور متوجه این نکته اساسی میباشند و بتدریج اختیارات مقامات محلی و مسئولین شهر را در امر تعلیمات ابتدائی زیادتراً مینمایند . بطوریکه در بند ۹ از ماده ۳۹ قانون تشکیل شهرداریها مصوب ۴ مرداد ۱۳۲۸ این منظور با عبارت زیر تأمین گردیده است و قانون گذار در ضمن وظائف شهرداریها مینویسد :

« مساعدت در بسط و توسعه فرهنگ و پیشرفت تعلیمات اجباری و تاسیس کلاسهای اکابر و

تشریک مساعی با فرهنگ شهر در کلیات امور فرهنگی و کمک مالی بانجمن تربیت بدنی »

طبق این ماده شهرداری اصولاً موظف است نسبت به بسط و توسعه فرهنگ و پیشرفت تعلیمات

اجبای و غیره با فرهنگ محل تشریک مساعی کرده و بفرهنگ مساعدت مالی نماید . بدیهی

است مساعدنی که ادارات فرهنگ از شهرداریها دارند مساعدت فنی و تعلیماتی و استخدام آموزگار

نیست بلکه انتظار عمده فرهنگیها از مساعدت شهرداری بساختن دبستانهاست که هرچه برده شهر

اقتضا کند دبستان ساخته بفرهنگ تحویل نمایند .

مساعدت شهرداری بفرهنگ از لحاظ ساختمان دبستان در تبصره یک ماده هشتم قانون تعلیمات

اجباری مصوب ششم مرداد ۱۳۲۲ نیز بطریق زیر پیش بینی شده است :

« تبصره ۱ شهرداریها مکلفند در حدود قوانین مربوط در تهیه وسایل ساختمان مدارس و

توسعه معارف طبق آئین نامه مخصوص با وزارت فرهنگ تشريك مساعی نمایند »

و در ضمن آئین نامه شماره ۲ تعلیمات اجباری که برای اجرای تبصره مذکور در فوق تنظیم

گردیده و در ۱۴ مرداد ۱۳۲۲ بتصویب کمیسیون فرهنگ مجلس شورای ملی رسیده است طرز

مساعدت شهرداریها از لحاظ ساختمان دبستانها در ماده دوم و سوم آئین نامه مذکور بشرح زیر

تعیین مینماید :

«ماده ۲ - ساختمان دبستانها در شهرستانها باید با کمک مالی شهرداریهای مربوط و در

دهستانها با کمک مالی مالکین بعمل آید علاوه وزارت فرهنگ باید با تشکیل انجمنها و جلب کمک

اشخاص نیکوکار در هر محل اعاناتی جمع آوری کند و با اعتباری که همه ساله ضمن بودجه برای

ساختمان پیش بینی میشود ساختمان دبستانها را تامین نماید »

« ماده ۳ - کمکهای را که شهرداری هر محل طبق ماده دوم باید برای ساختمان دبستانهای

محل بعمل آورد بقرار زیر است :

الف - واگذاری (بدون عوض) اراضی که در اختیار شهرداری است و وزارت فرهنگ آنها

را برای ساختمان دبستان مناسب میداند .

ب - اختصاص قسمتی از درآمد شهرداری برای ساختمان دبستانهای شهر و در صورت

لزوم وضع عوارض مخصوص بنام ساختمان دبستانها که پس از جمع آوری با اختیار وزارت فرهنگ

قرار داده شود .

ج - هر گونه مساعدت دیگر از حیث تهیه مصالح و لوازم ساختمانی و غیره .

بطوریکه خوانندگان محترم ملاحظه میفرمایند طبق قوانین و مقررات مذکور شهر داری هر

محل قانوناً موظف گردیده نسبت به ساختمان دبستانهای محل با فرهنگ تشريك مساعی نموده يك

قسمت از عایدات شهر را باینکار اختصاص دهند و طبق این موازین قانونی هر کدام از شهرداریهای

شهرستانهای آذربایجان بفرهنگ کم و بیش مساعدهتهائی نموده اند ، برای اینکه این مساعدهتها

در تمام نقاط یکنواخت گردد و شهرداری هر محل مجبور نشود با هم فرهنگ عوارض مخصوص وضع نماید و حساب جداگانه برای آن عوارض نگهداری نماید در تاریخ ۱۴/۵/۱۳۳۰ دستور عمومی ذیل شماره ۳۱۲۲۵ از طرف وزارت کشور به موم شهرستانها صادر شد که در تمام کشور برای یکنواخت بودن طرز کمک شهرداری فرهنگ از وضع عوارض مخصوص خودداری نمایند و یکسهم از عایدات شهرداری را باین موضوع اختصاص دهند. بخشنامه وزارت کشور برای استحضار خوانندگان محترم در زیر درج میشود :

« استانداری : فرمانداری

چون بطوریکه وزارت فرهنگ اطلاع میدهد عوارضیکه تاکنون بوسیله بعضی از شهرداریها بمنظور اجرای قانون تعلیمات اجباری بتصویب رسیده بهیچوجه کافی بتصویر نبوده و بعضی از شهرداریها هم بعنوان مختلف از اجرای قانون مزبور دایر بوضع عوارض مخصوص خودداری نموده اند از نظر اینکه در تمام شهرستانها بطور یکنواخت عمل و کلیه شهرداریها در این امر مهم فرهنگی سهم باشند لذا در نظر گرفته شد که تمام شهرداریها مبلغ مقطوعی در حدود صدی پنج الی صدی ده درآمد خود را متناسب عوائد شهرداری و احتیاجات محل برای کمک تعلیمات اجباری اختصاص دهند بنابر این قدغن فرمائید بشهرداریهای تابعه دستور دهند آنها را که انجمن قانونی دارند مراتب را در انجمن مطرح نموده و تصمیم لازم اتخاذ و نتیجه را نیز اعلام دارند و آنها را که انجمن قانونی ندارند پیشنهاد لازم بفرستند تا بااستناد ماده ۴۸ قانون تشکیل شهرداری مورخ مرداد ۲۸ تصویبنامه صادر گردد بدیهی است پس از عملی شدن تصمیم مزبور عوارضی که تاکنون در شهرداریها بِنفع فرهنگ و تعلیمات اجباری دریافت میشود بِنفع شهرداری خواهد بود. از طرف وزیر کشور دکتر افخم حکمت «

خوشبختانه اولیای وزارت کشور بیشتر از همه متوجه این موضوع مهم و اساسی میباشند بطوریکه پس از صدور بخشنامه فوق چند ماه بعد مجددا در نتیجه تقاضای اولیای وزارت فرهنگ در تمهیب و تاکید دستور مزبور شرح زیر بشماره ۴۴۹۹۹ در تاریخ ۱۸/۱۲/۳۰ از طرف وزیر کشور به موم شهرستانها صادر گردیده است :

« پیرو بخشنامه شماره ۳۱۲۲۵ - ۳۰/۸/۱۴ راجع باختصاص ۰/۵ الی ۰/۱۰ درصد درآمد شهرداریها بمنظور اجرای قانون تعلیمات اجباری اشعار میدارد ، بطوری که از وزارت فرهنگ اطلاع میدهند بعضی از شهرداریها خود را موظف با اجرای قانون تعلیمات اجباری ندانند و نسبت به بخشنامه ابلاغی اقدامی ننموده اند چون بر طبق بند ۲ ماده ۲۹ فصل ششم قانون تشکیل شهرداری مورخ مرداد ۲۸ شهرداریها مکلفند مساعدت در بسط و توسعه فرهنگ و پیشرفت تعلیمات اجباری و تاسیس کلاسهای اکابر و حرفه ای و تشریک مساعی در کلیه امور فرهنگی و کمک بانجمن تربیت بدنی بنمایند و از طرفی هم اجرای قانون تعلیمات اجباری نیز مورد توجه بندگان اعلیحضرت همایون شاهنشاهی میباشد بنا براین مقرر فرمایند با توجه به بخشنامه بالا نسبت بموضوع فوق بشهرداریهای تابعه دستورالازم صادر نموده و از نتیجه وزارت کشور را مستحضرسازند .
وزیر کشور »

برای عملی ساختن این موضوع از طرف جناب آقای دکتر سجادی استاندار معظم آذربایجان دستورهای متعدد و موکد خطاب بکلیه فرمانداران وبخشداران و شهرداران شهرستانها و بخشهای آذربایجان صادر گردیده است که در تعقیب نظریه وزارت کشور و تشخیص قسمتی از عوائد شهر باستانمان دبستانها اقدام نمایند برای نمونه دستور شماره ۴۳۴۰ مورخ ۱۵ اردیبهشت ماه ۱۳۳۱ جناب آقای استاندار را ذیلا درج مینماید :

« فرمانداری . بخشداری »

« پیرو بخشنامه های شماره ۴۰۲۱-۳۰/۸/۳۷ و ۳۰۷۸۹ / ۳۰/۱۲/۲۶ موضوع تامین اعتبار

در بودجه شهرداریها بمنظور کمک با اجرای قانون تعلیمات اجباری اشعار میشود »

« اکنونکه شهرداریها مشغول تنظیم بودجه سال ۱۳۳۱ میباشند قدغن نمائید مراتب را مجددا

بشهرداری یاد آوری و متذکر شوند چون کمک با اجرای قانون تعلیمات اجباری از وظائف قانونی

شهرداریها است بنا بر این اقتضا دارد همانطوریکه در بخشنامه وزارتکشور مطرح است اعتباری

بماند ۰/۵ الی ۰/۱۰ درصد درآمد شهرداری برای این منظور بآدار و نتیجه را باستانماناری گزارش

دهند . استاندار آذربایجان - دکتر سجادی »

بدین ترتیب علاوه بر یکی دو نقطه از شهرستانهای آذربایجان که از سالهای ۱۳۲۹ و ۱۳۳۰ شهرداری مبلتی جهت کمک فرهنگ در بودجه خود پادار و پرداخت نموده بود در نتیجه دستورهای استاندار در سال ۱۳۳۱ در اغلب شهرستانها سهم فرهنگ را از بودجه شهرداری تعیین نموده‌اند در زیر میزانها که شهرداری هر کدام از شهرستانها و بخشهای آذربایجان جهت کمک فرهنگ و ساختمان دبستان اختصاص داده‌اند جهت اطلاع عامه درج مینماید :

جدول میزان کمک فرهنگ هر کدام از شهرداریهای شهرستانها و بخشهای

آذربایجان در سال ۱۳۳۱

شماره ترتیب	اسامی شهرها و بخشها	صدی چند عایدات شهرداری فرهنگ اختصاص داده‌اند	میزان کمک شهرداری در سال بریال	ملاحظات
۱	ارشدبیل	۰.۵٪	۷۰۰۰۰۰	
۲	سراب	=	۵۵۸۰۰	
۳	شهرستان مراغه	=	۷۰۰۰۰	
۴	بخش بناب مراغه	=	۲۴۰۰۰	
۵	بخش عجب‌شیر مراغه	=	۱۲۰۰۰	
۶	بخش شاه‌نژاد مراغه	=	۱۶۰۰۰	
۷	بخش ملک‌کندی مراغه	بطور مقطوع	۱۲۰۰۰	
۸	شهرستان مرند	=	۲۵۰۰۰	
۹	شهرستان میانه	=	۱۳۵۰۰۰	
۱۰	بخش اسکو	=	۳۰۰۰۰	
۱۱	بخش آذرشهر	=	۸۰۰۰	
۱۲	شهرستان اهر	=	۳۳۰۰۰۰	
	جمع کل		۱۴۲۷۸۰۰	

در مورد شهرستان خلخال و بخش ارواقی با وجود مکاتبات زیاد هنوز نتیجه بدست نیامده است • بطوریکه خوانندگان محترم ملاحظه میفرمایند در جدول فوق اسمی از شهرستان تبریز برده

نشده در صورتیکه احتیاج شهر تبریز بساختن دبستان اگر از سایر شهرستانها بیشتر نباشد قطعاً کمتر هم نیست ولی به علت فقر بنیه مالی شهرداری و قرض زیاد موسسه مزبور باهالی شهر که از خرابی خیابانهای جدید الاحداث پیش آمده، بود در سال ۱۳۳۰ این اداره با تمام مجاهدت خود نتوانست مساعدت شهرداری تبریز را باین امر حیاتی جلب نماید هر اوائل سال ۱۳۳۱ در نتیجه توجه دقیق جناب آقای دکتر سجادی استاندار محترم بامر ساختمان دبستان و دستور موکد جناب ایشان بشهرداری تبریز و همچنین علاقه ای که آقای روحانی شهردار تبریز بامر ساختمان دبستان دارند عوارض جدیدی در نظر گرفته شده و ضمن نامه شماره ۱۸۷۸ - ۳۱/۱/۲۶ استناداری آذربایجان بوزارت کشور پیشنهاد شده است که طبق قانون چون قائم مقام انجمن شهر میباشد نسبت بتصویب عوارض مذکور اقدام نماید در ضمن لایحه نامبرده پیش بینی شده است که صدی بیست عوارض مذکور مخصوص ساختمان دبستانها و کمک فرهنگ باشد. اداره فرهنگ آذربایجان ضمن اظهار امتنان از این توجه خاص جناب آقای استاندار و شهردار محترم تبریز فرهنگ تقاضا دارد بمقادیر الاحسان بالا تمام شهرداری تبریز در لایحه پیشنهادی خود تجدید نظر بعمل آورده و کلیه درآمد عوارض جدید را که هنوز معلوم نیست نحوه وصول آن چطور و میزان عایداتش چقدر خواهد بود بحساب سایر عایدات شهرداری منظور نمایند و برای فرهنگ و ساختمان دبستان همانطوریکه وزارت کشور دستور صریح داده است صدی پنج تا صدی ده کلیه عایدات شهرداری را اعم از اینکه از عوارض دریافتی سابق و یا طبق لایحه پیشنهادی جدید باشد بفرهنگ اختصاص دهند تا اداره فرهنگ بتواند با عوائد آن ساختمان چند دبستان را در شهر تبریز شروع نماید خوشبختانه این پیشنهاد اداره فرهنگ مورد توجه جناب آقای استاندار واقع شده و برای عملی ساختن آن دستور لازم بشهرداری تبریز صادر فرمودند امید است با حسن نیتی که در اولیای شهرداری تبریز وجود دارد این موضوع بزودی بوجه احسن خاتمه یابد.

ب - کمک اداره اوقاف آذربایجان - در قوانین و مقررات مربوط باوقاف موضوع کمک فرهنگ مخصوصاً از لحاظ ساختمان دبستان فراموش نشده و در چند ماده از قوانین و آییننامه های مربوط باین موضوع مهم اشاره شده است بطوریکه ماده ۴۵ آیین نامه قانونی اوقاف مقرر میدارد :

« ماه ۴۵ - درآمد حاصل از موقوفات مشمول مواد ۴۱ و ۴۲ و ۴۳ آئین نامه قانون اوقاف هر محل که بطریق ماده ۴۴ همان آئین نامه (۱) تامین میشود و همچنین وجوهی که متولیان و متصدیان بنام کمک به تعلیمات عمومی می پردازند پس از وضع هزینه وصول که از صدی پنج تجاوز نخواهد کرد از اول سال ۱۳۲۴ خورشیدی بر طبق مقررات خاص که بتصویب وزارت فرهنگ خواهد رسید صرف ساختمان دبستان در همان محل خواهد شد .

تبصره - وزارت فرهنگ میتواند هنگام ضرورت از اعتبار هر محل برای ساختمان دبستان محل دیگر بعنوان وام استفاده نماید ولی باید در سالهای بعد وام را از اعتبار محلی که در آنجا بمصرف رسیده تادیه نماید تصویب نامه شماره ۵۰۱۶ مورخ ۲۴/۴/۱۲ هیئت وزیران «
بدین ترتیب نظر وزارت فرهنگ و اولیای اداره اوقاف این بود که عایدات موقوفات مجهول المصرف و متذکر المصرف و مبرات مطلقه و همچنین وجوهی که بعنوان کمک به تعلیمات عمومی از متولیان و متصدیان موقوفات گرفته میشود پس از وضع هزینه وصول آلا بمصرف ساختمان دبستان برسد ولی در سال ۱۲۲۷ بعلت احتیاج سایر مؤسسات عمومی بمساعدت مالی اوقاف طبق تقاضای ۱۴۸۴۲ وزارت فرهنگ هیئت وزیران در جلسه مورخ ۲۳/۶/۲۷ تصویب نامه صادر کردند بدین مضمون از وجوهیکه طبق ماده ۴۴ آئین نامه اوقاف در بانک ودیعه گذاشته میشود و طبق ماده ۴۵ آئین نامه مزبور میباشد کلا بمصرف ساختمان دبستان برسد فقط صدی سی و پنج آن بمصرف ساختمان دبستان برسد و صدی ۶۵ بقیه بسایر امور خیریه که در تصویب نامه مزبور قید شده مصرف گردد بدین ترتیب کمک اوقاف ساختمان دبستان به صدی سی و پنج عایدات حاصل از عایدات

---

(۱) ماده ۴۱ - مقصود از موقوفات مجهول المصرف موقوفاتی است که مصرف آن معلوم نباشد .

ماده ۴۲ - موقوفات متذکر المصرف موقوفاتی است که بجهت فراهم نمودن وسائل یا از میان رفتن موضوع یا عدم احتیاج بمصرف آنها در مصارف مقرر متذکر باشد .
ماده ۴۳ - مقصود از موقوفاتی که مصرف آنها مبرات مطلقه است موقوفاتی است که وقف برخیرات و مبرات بطور مطلق باشد .

ماده ۴۴ - عواید موقوفات مزبور در مواد ۴۱ و ۴۲ و ۴۳ پس از وضع حق التولیه و مخارج حق و حق النظاره بحساب اداره اوقاف در بانک باید امانت گذارده شود .

موقوفات مجهول المصروف و متعذر المصروف و مبرات مطاقه و كوكم بتعليمات عومى تقميل داده شد متاسفانه اداره كل اوقاف در سال ۱۳۲۸ مجدداً در تصويبنامه مزبور تغييراتى داده و طبق پيشنهاد اداره مزبور هيئت وزيران در جلسه سوم ارديبهشت ۱۳۲۸ تصويب نامه مزبور را صادر نمودند: هيئت وزيران در جلسه سوم ارديبهشت ماه ۱۳۲۸ بر طبق پيشنهاد شماره ۴۰۶۸۳/۴۰۶۸۴-۲۶۸۴۵۰-۱۳۲۷/۱۲/۱۶ وزارت فرهنگ ماده جديد آئيننامه اوقاف موضوع تصويبنامه ۱۱۱۶۸-۲۷/۳/۱۵ را اينصورت اصلاح و تصويب نمودند: در آمد حاصله از-موقوفات مشمول مواد ۴۱ و ۴۲ و ۴۳ آئين نامه اوقاف هر محل بطريق ماده ۴۴ همان آئيننامه تامين و همچنين وجوهيکه متوليان و متصديان بنام كوكم بتعليمات عومى ميپردازند پس از وضع ۰/۵٪ هزينه وصول و همچنين موجودى جانشين ماده مذكور كه مربوط بقبل از تاريخ اين تصويبنامه ميباشد بترتيب زير بمصرف خواهد رسيد.

- ۱ - مرمت و ساختمان دبستان ۰/۲۵٪ - ۲ - شيرخورشيد سرخ ۰/۴۰٪ - ۳ - كرابه محل و فرشت افزاد و ملزومات ادارات اوقاف ۰/۲۵٪ - ۴ - طبع كتب مفيده ۰/۱۰٪

تبصره - اگر محلى برطبق مقررات قديم موضوع تصويب نامه شماره ۵۰۱۶ - ۲۴/۴/۱۳ هيئت وزيران از محل ديگر وام گرفته باشد بايستى قبل وام مزبور تاديه و سپس بمصارف مقرر در اين ماده برسد.

بدین ترتیب سهم فرهنگ از ماده ۴۵ اوقافی بصدی بیست و پنج تنزل داده شد علاوه بر این با استفاده از تبصره ماده ۴۵ آئين نامه اوقاف كه در آنجا تصريح شده وزارت فرهنگ ميتواند از عايدات يك محل بعنوان وام جهت ساختمان دبستان در محل ديگر استفاده نمايد در اواخر سال ۱۳۲۹ دستورى بشماره ۴۲۵۹۳۵ - ۲۹/۱۲/۲۹ باامضای رئيس اداره كل اوقاف باوقاف آذربايجان رسیده كه كليه عوائد حاصله از صدی بیست و پنج مورد بحث را جهت ساختمان دو باب دبستان در شهر گرمانشاه بمرکز منتقل نماييد.

بدیهی است صدور دستور مزبور با احتیاجی كه در كليه نقاط آذربايجان ساختمان دبستان هست برای متصديان فرهنگ این استان كاملاً بپسابقه بوده و موجب تعير گريد لذا بلا فاصله گزارش مفصلی بوزارت خانه معروض و تقاضا گريد برای كوكم بفرهنگ آذربايجان و همچنين

جهت جلوگیری از سوء تعبیری که ممکن است در اذهان عامه تولید شود وزارت فرهنگ و اداره کل اوقاف موافقت فرمایند عایدات مزبور به تدریج هر سال در یکی از شهرستانهای آذربایجان بمصرف ساختمان دبستان برسد و آقای علمی رئیس اوقاف آذربایجان نیز در این خصوص با اداره فرهنگ تشریح مساعی نموده شرح موثری با اداره کل اوقاف صادر نمودند که از ارسال وجه بمركز خودداری شود دنباله مکاتبات ادامه داشت تا در تابستان ۱۳۳۰ که اینجناب در انهران بود مراتب را به تفصیل بعرض مقام وزارت وقت جناب آقای دکتر سنجابی رسانیدم و مورد موافقت معظم له واقع گردید لذا شرح زیر بشماره ۱۵۶۴۱۵-۳۰۶۶۶ بامضای مدیرکل اوقاف صادر گردید :

اداره اوقاف آذربایجان - برطبق تصویب مقام وزارت در ذیل گزارش شماره ۳۰۵۳۱-۳۰۵۳۱-۳۰۵۳۱ بسیار آقای دهقان ریاست فرهنگ استان آذربایجان موافقت میشود که درآمدهای ۲۵٪ ماده ۴۵ سال ۱۳۳۰ مربوط بساختمان دبستانها کلا بجوزه آذربایجان اختصاص داده شود مقرر فرمایند درآمدها تحت نظر فرهنگ بمصرف ساختمان دبستانها برسد.

بدین ترتیب درآمد حاصله از صدی بیست و پنج ماده ۴۵ آئیننامه اوقاف در سال ۱۳۳۰ تحویل این اداره گردید . مجموع درآمد مزبور در سالهای ۱۳۲۹ و - ۱۳۳۰ مبلغ ۱۱۱۸۳۱۱۵ ریال میباشد که توسط اوقاف آذربایجان در پنج مرتبه باین اداره تحویل گردیده و طبق اسنادی که بانازره مزبور ارسال گردیده است بمصرف ساختمان دبستان سالار در شهر تبریز رسیده است که گزارش مشروح آن را خوانندگان محترم در این مجموعه ملاحظه خواهند فرمود .

برای تخصیص عایدات سال ۱۳۳۱ نیز اقدام شده است که پس از جلب موافقت وزارت فرهنگ و اداره کل اوقاف در هر کدام از نقاط آذربایجان که مصلحت باشد بمصرف ساختمان دبستان برساند .

ج - آغازه هر دم - پس از وقایع ناگوار شهریور سال ۱۳۲۰ و ورود قوای متفقین بایران و مخصوصا در دنباله اوضاع رقت آوریکه متجاسمین در دوره تسلط یکساله خود در آذربایجان بوجود آورده اند اغلب آنبایان مالکین و تجار و ثروتمندان درجه اول و دوم شهر تبریز و سایر

شهرستانهای آذربایجان محل اقامت خود و خانواده‌شان را بتهران انتقال داده‌اند از اینجهت در آذربایجان از افراد ثروتمند کمتر مانده‌اند و بعلاوه فقر و پریشانی سالهای اخیر بحدی برده که برای امور عام المنفعه و خیریه مساعدت قابل توجه از طرف متمکین محلی ممکن نیست و بدین دلیل اغلب زحمات و اقدامات این اداره و آقایان روسای فرهنگ سایر شهرستانهای آذربایجان در مورد جلب مساعدت متمکین و ثروتمندان برای ساختمان دبستان یا بلا نتیجه، میماند و یا نتیجه قابل توجهی از این اقدامات بدست نمی‌آید . معذالك باز هم افراد خیر و نوع دوستی هستند که از گوشه و کنار بدون تظاهر و بدون اینکه انتظار پاداشی از طرف وزارت فرهنگ داشته باشند بحد وسع و توانائی خود بفرهنگ مساعدت نموده و مینمایند و اداره فرهنگ آذربایجان در نوبت خود از همت بلند این قبیل افراد سپاسگزار میباشد .

در اینجا بسیار لازم و ضروریست از همت بلند و طبع عالی یکی از تجار محترم اروفق ذکری بشود . آقای حاج مهدی ابراهیمی داریانی تاجر محترم مقیم سرای حاج زمان تهران یکی از بازرگانان روشن فکر آذربایجانی میباشد که بدون تظاهر و ریا مبالغ نسبتا هنگفتی در سالهای اخیر بمصرف ساختمان دبستان در اغلب نقاط آذربایجان رسانیده‌اند .

آقای ابراهیمی داریانی در سالهای ۱۳۲۹ و ۱۳۳۰ هشت باب بنای مناسب جهت تاسیس دبستان چهارکلاسه در هشت دهستان ازقراء بخش اروفق باسامی داربان - شند آباد - کوزه‌کدان - مزرعه سفید کمر - نعمت‌آله - کافی‌الملک - وایقان ساختمان نموده و طبق سند رسمی بداره فرهنگ اروفق واگذار کرده‌اند و حالا در هر کدام از ساختمانهای مزبور يك باب دبستان چهارکلاسه تاسیس شده است و در سال ۱۳۳۱ نیز مشغول ساختمان سه بنای مناسب در قراء قره‌تپه - چشمه‌کنان - علیشاه بخش اروفق میباشد که تا موقع افتتاح مدارس آنها را با تمام رسانیده تحویل فرهنگ نمایند این یازده باب فقط ساختمان‌هایی است که در قراء بخش اروفق بنا نموده‌اند در سایر شهرستانهای آذربایجان مخصوصا در قراء خلخال نیز یادگارهای ذقیمتی از آقای داریانی موجود میباشد و بر اداره فرهنگ آذربایجان لازم است بدینوسیله از همت بلند و طبع عالی آقای حاجی مهدی ابراهیمی داریانی بازرگان محترم سپاسگذاری نموده و سایر متمولین آذربایجانی را به تمهیت از

روش خدا پسندانه ایشان دعوت نماید .

در زیر سیاهه اعانات نقدی که در دو سال تحصیلی ۳۰- ۱۳۲۹ و ۳۱- ۱۳۳۰ از طرف اهالی فرهنگ دوست آذربایجان بفرهنگ شهرستانها و بخشهای مختلف آذربایجان هدیه شده است جهت استحضار عامه درج میشود .

- ۱ - در سال ۱۳۲۹ اهدائی اشخاص خیر ارونق بفرهنگ محل ۱۵۰۰ ریال
- ۲ - « « اهدائی کارمندان فرهنگ ارونق ۱۲۲۰ «
- ۳ - « « هدیه شبسربهای مقیم استمبول بفرهنگ ارونق ۶۰۰۰۰ ریال
- ۴ - « « هدیه کارمندان فرهنگ میانه بفرهنگ شهرستان میانه ۸۰۸۶ ریال
- ۵ - « « مساعدت اهالی اوسپاران بفرهنگ شهرستان اهر ۹۳۱۲ «
- ۶ - « « « « « « ۱۳۳۰ « « « « « ۱۳۵۰ «
- ۷ - « « کارمندان فرهنگ خلخال بفرهنگ شهرستان مزبور ۹۵۴۲/۱۰ «
- ۸ - « « هدیه کارمندان فرهنگ مراغه بداره فرهنگ مزبور ۲۰۳۷۰/۸۰ «
- ۹ - « « کمک حاج نبی الله شهیدی بفرهنگ اردبیل ۵۰۰۰ ریال
- ۱۰ - « « کمک اهالی تبریز بلوله کشی دبستان سالار تبریز ۵۳۵۰ ریال

جمع : ۱۲۲۱۳۰/۹۰ ریال

علاوه بر کمک نقدی اهالی خیر آذربایجان در نقاط مختلف این استان ساختمانهای متعدد و زمینهای چندی را جهت تاسیس و ساختمان مدرسه بفرهنگ واگذار نموده اند و در زیر صورت این قبیل هدایا را جهت اطلاع عموم درج مینماید .

سیاهه ساختمان یا زمین هایی که اهالی محترم آذربایجان در سالهای ۱۳۲۹ و ۱۳۳۰ بفرهنگ اهداء نموده اند

تاریخ انتقال	اسامی اهداء کنندگان	ارزش تقریبی	ملك یا زمین واگذاری شده	محل (بخش یا قریه)	ردیف	حوزه فرهنگی
۲۹۷۲۵	اهالی محل	۴۵۰۰ ریال	زمین	باوید	۱	اسکو
۲۹۱۰۲	آقای حاجی محمدحسین مدنی	۶۰۰۰	حیات	میلان	۲	>
۲۹۱۰۲۸	اهالی	۲۵۰۰	یکقطعه باغچه	<	۳	>
۳۰۱۲۲۶	آقای حاجی علی اکبر ذبیحی خسروی	۱۰۵۰۰	> > مشجر	خسرق	۴	>
۳۱۴۱۷	اهالی	۱۷۰۰۰	> > خانه باغچه	دیزج	۵	>
۳۱۳۳۳	وراث مرحوم حاجی علی اکبر باقرزاده	۱۰۰۰۰	- > >	میلان	۶	>
۲۹۶۶۵	آقای آقا فتاحی نیلی	۳۰۰۰۰ ریال	یکقطعه باغچه	شهباز	۱	ارواق
<	< محمد سعید فاضلی	< ۳۰۰۰۰	< <	چپرگان	۲	<
۲۹۵۲۶	< ولی عبودین سائیرین	< ۹۰۰۰	< <	سرکندیج	۳	<
<	< ابوالفضل حسگری	< ۱۸۰۰۰	< <	سیس	۴	<
۲۹۵۳۰	< مهدی اراهیمی و فلی دادیانی	< ۱۹۰۰۰	< <	دایان	۵	<
۳۰۶۷	< اسداله پیدمی اقدمی	< ۵۰۰۰	یکقطعه زمین	کوشک	۶	<
۲۹۵۳۱	شهرداری	> ۴۰۰۰۰۰	ساختمان پانچوسه مربوطه	اهر	۱	ارسیاران
۲۹۸۲۷	اهالی	> ۳۰۰۰	>	مسن	۲	>
۲۹۸۲۲	آقای حاجی شهاب سطوت	> ۳۰۰۰	زمین	هوراند	۳	>
۲۹۹۲۸	> خانقاهی بیاتری	> ۳۰۰۰	ساختمان	مرنداقم	۴	>
۳۰۱۱۲	> عزیزانده مهدی زاده بختیار ازعارف اهالی	> ۲۰۰۰	حیات	علویق	۵	>
۳۰۴۱۹	> آقای احمد اهری	> ۱۰۰۰۰۰	یکقطعه زمین	اهر	۶	>
۲۹۶۲۰	آقای موقح حکیمی	۷۰۰۰ ریال	عمارت و حیاط	خیابو	۱	مشکین شهر
۲۹۹۲۸	< ولی نوری مقدم	< ۲۰۰۰	سه دانگ عمارت	دوشانلو	۲	<
<	< سفرعلی نوری	< ۳۰۰۰	<	<	۳	<

حوزه فرهنگی	ردیف	محل (بخش یا قریه)	ملك یا زمین واگذاری شده	ارزش تقریبی	اسامی اهداء کنندگان	تاریخ انتقال
خلخال	۱	سنجد	عمارت	۲۰۰۰۰ ریال	آقای جعفر بناهی	۲۹/۵/۳۱
<	۲	<	>	<	> مظفر فیروزپور	۲۹/۸/۲۳
<	۳	ابیر شاطرانلو	>	۱۵۰۰۰	خورده مالکین	آبان ماه ۲۹
<	۴	افکنده	<	>	آقای کاظم نوفیقی	۳۰/۵/۲۹
<	۵	شاهرود کلور	>	>	> سرگرد فتحعلی رکنیا	۳۰/۶/۲۵
سراب	۱	سراب	محل گورستان متروکه	-	شهرداری	۱۳۲۹
هرات	۱	تکاب	یک باب ساختمان پلاک ۱۶۶ فرم	-	جناب آقای محمد افشاری	۳۱/۳/۱۳
>	۲	دورباش تکاب	> خانه پلاک ۵۵۷	-	> حسن افشاری	۳۰/۱۲/۱
>	۳	آبادمراغه	یک دستگاه عمارت پلاک ۳۹۷ فرعی از ۱ اصلی شهسوارک مرصه و زمین عمارت	-	> ملا صدوی بهر آباد	۳۱/۴/۲۴
>	۴	هاچه سو	زمین عمارت	۲۰۰۰۰ ریال	آقای علیقانی افشار	۳۱/۲/۲۹
میاندو	۱	قلان	عمارت با حیاط آن	-	آقایان محمد تقی و سرگرد بهرودی	۳۰/۴/۱
>	۲	چرود	> باسایان اطاق و یک قریه مسافه	-	> حسین روحانی چرودی	۳۰/۶/۱۴
هرات	۱	زنجیره	یک دستگاه عمارت	-	آقای لطفعلی نوبخت	۲۹/۸/۱۴
تبریز	۱	زمین بیاضدر مقابل انشعای پسران	۲۴۶۷/۲۰ متر مربع	-	شهرداری تبریز	۳۰/۹/۱۳
>	۲	محل سابق روضات	یک دستگاه عمارت	-	دارائی تبریز	۳۰/۱۱/۱۵

سوم - ساختمان دبستان از محل عوارض مستمندان

گزارش تفصیلی اقداماتی که بنجر بصورت اجازه از طرف وزارت کشور دایر به تخصیص قسمتی از ماراد عوارضیکه در شهرستانهای آذربایجان بنام نگهداری مستمندان گرفته میشود و در درجه اول عبارت است از یکریال از هر کیلو قند و شکر برای ساختمان دبستان در فصل مربوط به ساختمان دبستان از محل عوارض مستمندان بطور مشروح نوشته شده است از خوانندگان محترم تقاضا دارد بفصل مزبور مراجعه فرمایند.

موضوعیکه در این مقدمه تذکر آن ضروری بنظر میرسد این است پس از آنکه مقدمات

ساختمان پنج باب دبستان در شهر تبریز فراهم گردید و ساختمان دبستانهای مزبور شروع شد این اداره از استانداری آذربایجان تقاضا نمود که در کلیه شهرستانهای آذربایجان مانند شهر تبریز مازاد عوارض مزبور را جهت ساختمان دبستان اختصاص دهند در نتیجه موافقت و دستور جناب آقای استاندار محترم وقت قرار شد در تمام شهرستانها قسمتی از عوارض مستمندان را برای ساختمان مدرسه اختصاص دهند ولی در سال ۱۳۳۰ بعلمت اینکه شهرداریهای محل قبلا نهداتی از این بابت نموده بودند در تمام شهرستانها این منظور عملی نگردید .

صورت اسامی شهرستانها را با مبلغی که هر شهر برای ساختمان مدرسه تخصیص داده است در زیر جهت استحضار خوانندگان محترم درج مینماید و ضمنا این نکته را نیز اضافه میکند در شهرستانهاییکه بعلمت کثرت وجود بینوایان یا تهیدانی که قبلا اولیای امور شهر از این محل برای سایر امور عام المنفعه مانند ساختمان بیمارستان یا حمام و غیره نموده بودند و نتوانستند در سال ۱۳۳۰ قسمتی از این عوارض را جهت ساختمان دبستان اختصاص دهند در سال ۱۳۳۱ بعلمت رفع موانع مذکور مخصوصا دستورهایی موجد جناب آقای دکتر سجادی استاندار محترم آذربایجان قرار است این موضوع در کلیه نقاط آذربایجان عملی گردد .

صورت وجوهی که از محل عوارض مستمندان در سالهای ۱۳۲۹ و ۱۳۳۰ و ۱۳۳۱ جهت

ساختمان دبستان اختصاص داده اند .

از محل وجوه مستمندان شهر تبریز مربوط بسال ۱۳۲۹

که در سال ۱۳۳۰ پرداخت شده ۳۰۰۰۰۰۰ ریال

از محل وجوه شهر تبریز مربوط بسال ۱۳۳۰ ۲۵۰۰۰۰ «

از محل وجوه مربوط بسال ۱۳۳۱ شهر تبریز تا دهم مرداد ۱۸۶۵۰۰۰ »

صدی بیست و پنج وجوه مستمندان شهرستان سراب بابت ۱۳۳۰ ۷۰/۲۳۲۸۲ >

از محل وجوه مستمندان شهرستان میانه بابت سال ۱۳۳۰ ۲۶۰۰۰۰۰ >

از محل وجوه مستمندان شهرستان میانداوب بابت سال ۱۳۳۰ ۲۰۰۰۰۰ »

جمع ۵۲۴۴۲۸۳/۷۰ ریال

ساختمان دبستان از محل عوارض مستمندان در هر شهر بیک شکلی اجرا میشود بطوریکه
از بعضی از شهرستانها مانند سراب صدی چند از عوارض مستمندان را فرهنگ تحویل میدهند و
در بعضی دیگر مبلغ مقطوعی از این بابت پرداخت میشود که کمی یا زیادی عایدات در میزان
آن تاثیر ندارد. چون از یکطرف احتیاج فرهنگ ساختمان دبستان فوق العاده زیاد میباشد و
از طرف دیگر برای اینکه این عوارض و مساعدت اهالی محترم شهرستانها فرهنگ خود که
از روی کمال میل و رضا پرداخت میشود شکل واحدی داشته باشند و ادوالت فرهنگ بشوند با
اعتقاد و اطمینان قطعی عایدات مزبور در مواقع مناسب و فصل بنائی از محلای دیگر استقراض
نموده و ساختمانهای نیمه تمام خود را با تمام برسانند و بعد عایدات مزبور را که تدریجا وصول میشود
برای استهلاك آن قرض اختصاص دهند اداره فرهنگ از استناداری تقاضا نمود که برای اینکار
ترتیب صحیح و ثابتی داده شود که با اتخاذ نظریات مختلف و تغییرات اشخاص در اساس آن
زلزلی پیدا نشود بنا باستدلال این اداره از طرف استناداری شرح موافق بوزارت کشور نوشته شد و
تقاضا گردید که وزارتخانه مزبور موافقت نماید صدی پنجاه از کلیه عایدات مستمندان در هر شهر
ساختمان دبستان اختصاص داده شود تا بدین ترتیب سهم فرهنگ از این عوارض تعیین و مشخص
گردد و کمیسیونهای ساختمانی ادارات فرهنگ بتوانند با اطمینان عایدات مزبور در موضوع
ساختمان دبستان اقدامات اساسی بعمل آورند.

خوشبختانه وزارت کشور نیز با پیشنهاد استناداری موافقت نموده و شرح زیر با امضای وزیر
کشور وقت شماره ۵۴۵۹۰ ۲۹/۱۲/۲۱ از وزارتخانه مزبور در جواب تقاضای استناداری صادر
و ابلاغ گردید.

«استناداری آذربایجان - بازگشت بنامه شماره ۳۹۳۰۴ موضوع وضع عوارض فرهنگی استان
آذربایجان و تشخیص ۵۰٪ در آمد عوارض مستمندان جهت ساختمان دبستان و امور فرهنگی اشتهار میدارد
برابر توضیحاتیکه داده شده با نظر استناداری موافقت حاصل است بشرط اینکه لطمه
بنگاههداری بینوایان وارد نشده و در درجه اول نگهداری بینوایان مورد توجه باشد لذا مترز
فرمایند در تقاطیکه انجمن شهرداری تشکیل گردیده موضوع را در انجمن شهرداریهای مربوط

مطرح و نسبت به تصویب آن اقدام لازم معمول و يك نسخه صورتمجلس را جهت اطلاع بمرکز ارسال و چنانچه انجمن بعضی از شهرداریهای تابعه تا کنون تشکیل نشده باشد پیشنهاد شهرداری را ارسال دارند تا باستاند ماده ۴۸ قانون تشکیل شهرداری مورخ مرداد ماه ۲۸ نسبت بتصویب آن اقدام بعمل آید - وزیر کشور >

بطوریکه خوانندگان محترم ملاحظه فرمودند متأسفانه تا کنون این نظریه اساسی در تمام شهرستانها بطور یکنواخت و ثابت عملی نگردیده است امید است با توجهی که استاندار محترم نسبت به پیشرفت امور فرهنگی دارند موافقت فرمایند دستور وزارت کشور بطور یکنواخت در تمام شهرستانها عملی گردد و صدی پنجاه از این عوارض را که پرداخت کنندگان با کمال میل و رضای خود آن را بفرهنگ اهداء مینمایند ساختمان دبستان اختصاص دهند تا فرهنگ بتواند از اعجاز محل مدارس بوضع بسیار ناگوار فعلی در نتیجه اقداماتی که شروع نموده است پس از چند سال خاتمه دهد و مدارس ما نیز دارای ساختمانهای متناسب گردد .

در اینجا لازم و بلکه واجب است برای ثبت در تاریخ فرهنگ آذربایجان و برای اینکه نسل آینده بدانند کدام اشخاص برای پیشرفت فرهنگ آنها از بذل همه گونه مساعدت دریغ نموده اند و با اقدامات موثقت آمیز خرد موجبات پیشرفت امور فرهنگی را فراهم نموده اند آقایان زیر که در ساختمان دبستانها از محل مستمندان بهر کیفیت که باشد مساعدت فرموده اند از طرف فرهنگیان آذربایجان و جوانان این مرز و بوم اظهار امتنان و قدردانی بشود :

جنابان آقایان دکتر سجادی و دکتر اقبال استانداران محترم آذربایجان
اعضاء محترم کمیسیون ساختمان : آقایان نخعی و صدیق وزیری پیشکاران دارائی آذربایجان حسین اسکندری معاون پیشکاری - آقایان امین افشار و بنی فضل دادستان استان آذربایجان جوادی بهمان دادستان - آقایان مجتهدی و روحانی شهرداران تبریز - حاج محمد نخجرائی ، حاج محمودبخان شیخ الاسلامی ، مرحوم پروچواد زاده و مهدیقلی امیر قاسمی معتمدین محل آقای صدقیانی نماینده ستانداری در کمیسیون ساختمان .

مامورین فنی : آقایان اسمعیل دیباج رئیس فرهنگ تبریز - مهندس دانشور نماینده اداره کل ساختمان

در آذربایجان مهندس آراکلیان مهندس شهرداری مهندس تیا مهندس اداره راه شوسه محمد علی
اخباری بازرس اداره فرهنگ .

اعضاء محترم کمیسیون مستمندان تبریز آقاییان حاجی قلی بیت اله - حاج معصوم خان
شیخ الاسلامی - حاج احمد محمودیه - حسین تبریزی مدیر روزنامه تبریز - سید باقر کروی مدیر
روزنامه اختر شمال - غلامحسین اسکندری - حاج ابراهیم ابوالفتحی - دادستان استان آذربایجان
شهردار تبریز - مولوی رئیس دارائی شهر تبریز - اعتمادی رئیس دفتر استانداری *

کارکنان اداره فرهنگ آذربایجان ، معلمین و کلیه جوانان و محصلین آذربایجانی در مقابل
مساعدت و همراهی ذیقیت آقاییان فوق الذکر که تشخیص داده اند برای اصلاح وضع کشور در
درجه اول باید فرهنگ را از هر جهت که مقدور باشد تقویت نمود سیاستگذاری نموده و از
خداوند متعال برای کلیه آقاییان شریف مزبور توفیق خدمت بهمین را درخواست مینمایند *

اداره فرهنگ در نظر داشت برای نیت در صفحات تاریخ فرهنگ این استان عکس آقاییان
را زینت بخش این صفحات نماید ولی چون عکس بعضی از آقاییان در دسترس نبود برای اینکه
تمییز در بین نباشد از انجام این امر صرف نظر گردید *

قسمت اول

ساختمانهاییکه در شهر تبریز در دو سال تحصیلی ۲۹ - ۱۳۴۰

و ۳۰ - ۱۳۴۱ از عوائد اوقافی و کومک مالی اهالی و بودجه

دولتی ساخته شده است .

بناهایی که در سالهای تحصیلی ۲۹ - ۱۳۳۰ و ۳۰ - ۱۳۳۱ از محل اعتبار دولتی و بودجه اوقاف و اعانه نقدی اهالی ساخته و تکمیل شده است عبارتست از بنای دو باب دبستان بشرح زیر :

۱ - بنای دبستان مهران که در محل قبرستان متروک اقصاعلی بخش لیل آباء تبریز که در سال ۱۳۲۷ شروع به ساختمان شده بود و در سال ۱۳۲۹ تکمیل گردیده است .

۲ - بنای دبستان سالار که در محل قبرستان متروک غیاث بخش مارالان تبریز دو سالهای ۱۳۲۹ و ۱۳۳۰ ساخته شده

گزارش مشروح عملیات ساختمانی هر دو باب بنای دبستانهای مذکور ذیلا از نظر خوانندگان محترم میگردد .

گزارش ساختمان دبستان مهران

آذر ماه ۱۳۳۰

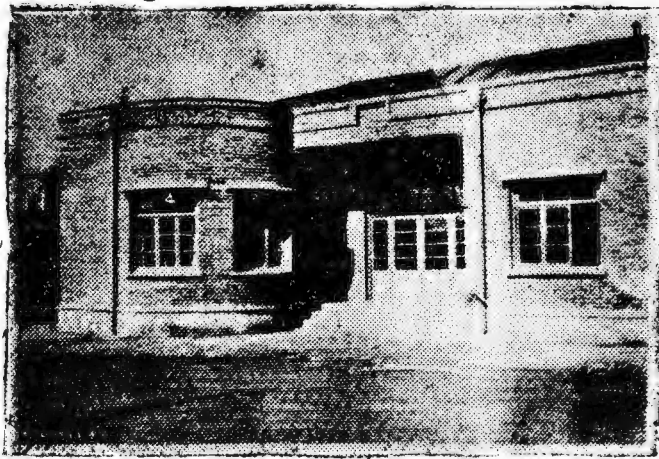
دبستان مهران

جناب آقای محمد مهران بیشکاز داوایی و کفیل استانداری آذربایجان در سال ۱۳۲۷ در نتیجه علاقه مفرطی که ببشرفت فرهنگ دارند بفکر ایجاد ساختمان مناسبی جهت تأسیس يك باب دبستان در شهر تبریز افتادند. برای عملی نمودن این نیت باك پس از مطالعات کافی محل قبرستان متروکه معروف به آقا علی واقعه در محله لیل آباد تبریز مناسب تشخیص داده شد.

در روز دوشنبه ۲۷/۶/۲۹ جمعی از معاریف و رؤسای ادارات و بازرگانان و محترمین شهر بنا بدعوت آقای مهران در محل گورستان مذکور حاضر شده و ضمن انجام مراسم اولین کلتک بنای دبستان بنام نامی اعلی حضرت همایون شاهنشاهی از طرف تیمسار سپهبد شاهبختی هر کدام از حضار مبلغی جهت ساختمان دبستان تمهد نمودند.

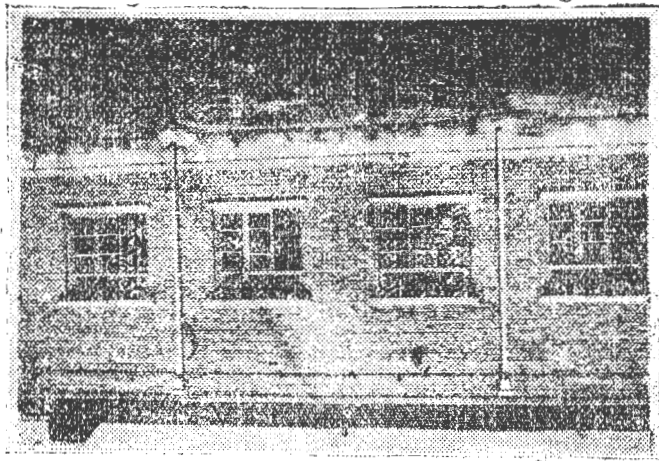
ساختمان دبستان از روز ۲۷/۶/۳۰ در محل نامبرده تحت نظارت آقایان غلامحسین فرشی حسین فیوضات - تقی ایزدیار وسید باقر رابط که از طرف انجمن خیریه لیل آباد معرفی شده بود بمباشرت آقای حاج علی معمار آبادی که برنده مناقصه ساختمان بود شروع گردید.

زمین این دبستان که اخیراً از طرف اداره اوقاف آذربایجان در مقابل ماهی یکصد ریال اجاره بها بفرهنگ واگذار شده در حدود ۳۰۹۶ متر مربع وسعت داشته و بنای آن شامل شش کلاس (۶۱۱۰ × ۵/۴۰ متر) و یک راهرو عمومی (۳۴ × ۳/۴۰ متر) با دو اطاق مخصوص برای کارهای دفتری بزرگ بنای ۴۳۲/ متر مربع میباشد. علاوه بر ساختمان اصلی در آبانماه ۱۳۳۰ دو باب اطاق سرایدار و انبار ملازومات در اطراف در وزودی بهساحت ۳۵ متر مربع ساختمان گردیده برای تأمین هزینه ساختمان مزبور و دیوارکشی اطراف محوطه با آنکه در ابتدای امر از طرف اهالی محترم تبریز مبلغ کافی تمهد شده بود ولی تا این تاریخ از تمهدات مزبور فقط مبلغ ۲۰۸۶۵۳ ریالی توسط اهالی خیر و علاقمند بفرهنگ و کارمندان ادارات و شرکتهای از تاریخ ۱-۷-۱۳۲۷ لغایت ۶-۵-۲۸ بتدریج در حساب مخصوص شماره ۴۵۱۲ (بانک ملی - شعبه تبریز) جمع آوری شده که با اطلاع ناظرین ساختمان بمصرف رسیده است و برای چک امضای آقایان محمد فروزان کارمند داوایی و یوسف نجات وسید باقر رابط بیانک ملی معرفی گردیده بود.

قهتهی از ساختمان دبستان مهران

چون طبق قرار داد منقده و صورت برآورد کارشناسان میبایستی در حدود مبلغ / ۷۵۰۰۰۰ ریال به آقای حاج علی معمار آبادی برنده مناقصه ساختمان پرداخت گردد و بسادادن / ۲۰۸۶۰۰ ریال از محل اعانات جمع آوری شده بالغ بر پانصد و پنجاه هزار ریال نیز مورد احتیاج بود از نیمه سال ۱۳۲۸ ساختمان دبستان که در حدود سقف عمارت رسیده بود به علت عدم وجود اعتبارات مانده بدیهی است تغییر ماموریت آقای مهران به تهران نیز بیشتر موجب تعطیل کار گردید بطوریکه متاسفانه ساختمان مزبور در حدود یکسال و نیم بهمان وضع باقی بود که اگر اقدام جدی بعمل نیامد در نتیجه برف و باران زمستانها ممکن بود ساختمان نیمه تمام بکلی از بین رفته و خراب گردد در اواخر سال ۱۳۲۹ اداره فرهنگ آذربایجان از یکطرف با آقای معمار آبادی پیمانکار سابق وارد مذاکره شد و ایشانرا تشویق نمود که ساختمان دبستان را طبق همان نقشه اولیه به پایان برسانند و از لحاظ مساعدت و کمک فرهنگ در هزینه ساختمان تخفیف قابل ملاحظه ای قائل گردند و از طرف دیگر بوسیله اداره کل ساختمان وزارت فرهنگ برای تامین اعتبار مورد لزوم جهت تکمیل بنای دبستان مشغول اقدام جدی گردید. در نتیجه اقدامات موثر چند نفر از آقایان نمایندگان محترم آذربایجان مخصوصا جنابان آقایان میرزا جوادخان گنجه و امیر نصرت اسکندری و سرتیپ زاده کمیسریون بودجه مجلس شورایی اعتباری به میزان سیصد هزار ریال جهت تکمیل بنای مورد بحث تصویب فرمودند و آقای معمار آبادی نیز حاضر شدند با دریافت ۲۸۲۰۰۰ ریال در مقابل طلبیکه داشتند ساختمان را طبق نقشه اولیه تکمیل نموده و تحویل دهند و در نتیجه تکمیل ساختمان و تحویل آن در حقیقت آقای معمار آبادی از ۲۵۹۴۰۰ ریال صرف نظر کرده و بنفع فرهنگ تخفیف دادند با این عمل بستندیده خود نام نیکی در تاریخ بنای این آموزشگاه گذاشتند که همواره ثبت صفحات تاریخ فرهنگ آذربایجان خواهد شد

يك منظره از ساختمان دبستان مهران

با ترتیب مذکور در فوق جمع هزینه ساختمان این دبستان که بنا بتقاضای اداره فرهنگ آذربایجان و موافقت وزارت فرهنگ بنام دبستان مهران نامیده شده بشرح زیر بالغ بر ۵۰۶۶۵۳ ریال میشود :-
 ۱ - اعانه پرداختی اهالی بموجب صورت ریز که در آخر گزارش حاضر درج میشود در سالهای ۲۸ و ۲۷ ۲۰۸۶۵۳ ریال

۲- پرداختی از اعتبار ساختمان دولتی برای تکمیل ساختمان با آقای معمار آبادی در سال ۱۳۳۰ / ۲۸۲۰۰۰ <

۳ - هزینه ساختمان دو باب اطابق سرابدار و انبار ملزومات ۱۶۰۰۰ / <

جمع هزینه ۵۰۶۶۵۳ ریال

در اینجا باید از فرهنگدوستی جناب آقای محمد مهران که بانی این بنای خیر بوده اند و در راه اتمام آن نیز همیشه بذل مساعدت می نمودند و همچنین از زحمات و مساعی آقایان میرزا حسین واعظ - یوسف نجف - غلامحسین فرشی - حسین فروضات - حسینقلی طاهری - محمد علی مهدوی حاج محمد صادق رادپور - سیدباقر رابط - محمد فرناد - میر ابوالفضل شیخ الاسلامی - حاجی علی اکبر رضی زاده - اعضای انجمن خیریه لیل آباد که در راه پیشرفت ساختمان این دبستان بذل همت نموده اند و از مساعدت مادی آقای معمار آبادی و همچنین زحمات آقای محمدعلی اخباری کارمند فنی و کارشناس اداره فرهنگ تبریز که در جلب مساعدت آقای حاج علی معمار آبادی و مراقبت در تکمیل ساختمان مجاهدت نموده اند از طرف فرهنگ کشور قدردانی شود لذا بنام عموم فرهنگیان و دانش آموزان شهر تبریز از حسن نیت و توجه کلیه آقایان مذکور و سایر محترمی که در این مورد با صرف وقت و پرداخت اعانه نقدی مساعدت و همکاری فرموده اند سپاس تشکر نموده و توفیق ایشانرا در خدمت بنوع از خداوند متعال مسئلت می نماید .

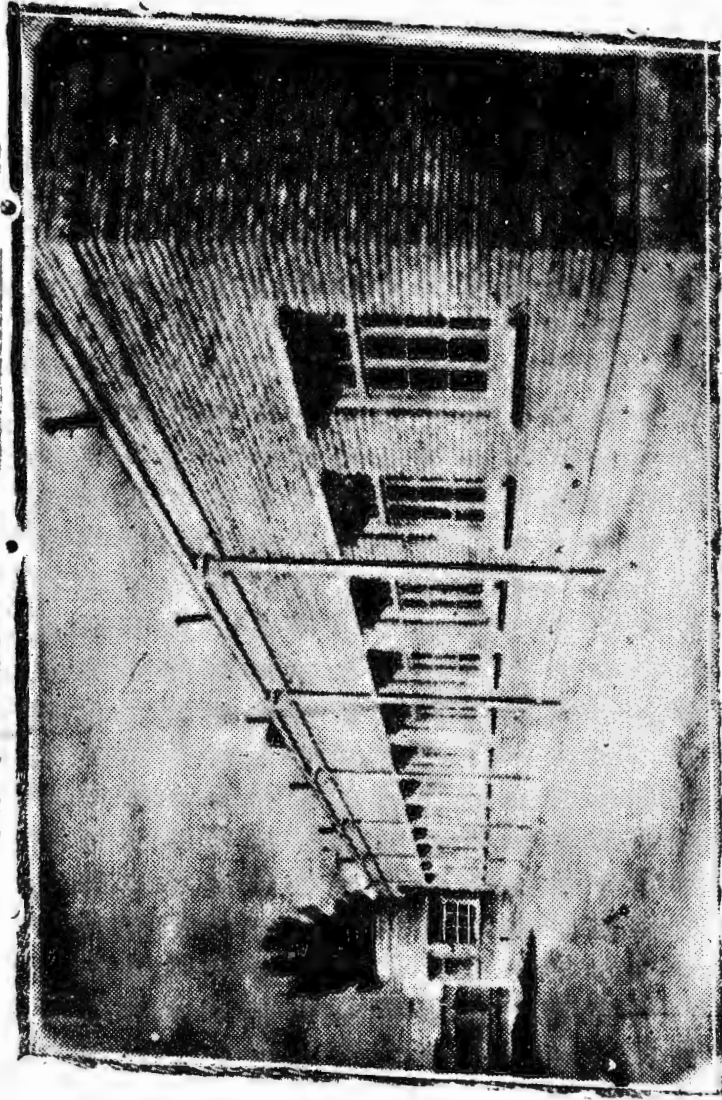
تعداد نیکوکارانیکه بمنظور کمک بساختن دبستان مهران وجوه نقدی اهداء کرده اند بالغ بر ۱۰۵ نفر و جمع وجوه اهدائی و اعانات آسان قریب ۲۰۸۶۵۳ ریال است و چون مبالغ پرداختی شاهد علاقه مندی آنان نسبت بفرهنگ است لذا با اظهار تشکر اسامی آنها با ترتیب تاریخ پرداخت اعانه بیانگ ملی جهت مزید اطلاع خوانندگان محترم ذیلا درج میشود :-

شماره ترتیب	تاریخ	نام اعانه دهنده	مبلغ ریال	شماره ثبت	تاریخ	زام اعانه دهنده	مبلغ ریال
۱	۲۷/۷/۱	آقای عبدالحمید سعادت	۵۰۰۰	۳۰	۲۷/۷/۲۷	کارخانه چرم سازی خسروی	۱۰۰۰۰
۲	» » ۴	» حاج محمد خونی	۵۰۰۰	۳۱	» » ۲۸	» شرکت تعاونی قندوشکر	۲۹۰۰
۳	» » ۵	» رحیم زاده خونی	۵۰۰۰	۳۲	» » ۲۸	» آقای سرگردیوسف امین	۱۰۰۰
۴	» » ۵	» جعفر خونی	۲۰۰۰	۳۳	» » ۲۹	» حسین نخجوانی	۱۰۰۰
۵	» » ۶	» دکتر اقبال	۲۰۰۰	۳۴	۲۷/۸/۸	» دکتر جهانشاهی	۵۰۰
۶	» » ۶	» سعید سراج میر	۱۰۰۰	۳۵	» » ۸	» حمیدیه	۵۰۰
۷	» » ۶	» محمد فرشی	۱۰۰۰	۳۶	» » ۸	» ایزدیار	۵۰۰
۸	» » ۶	» لطفعلی طباطبائی	۱۰۰۰	۳۷	» » ۸	» دکتر برار	۲۰۰
۹	» » ۶	» نصیر پور	۵۰۰۰	۳۸	» » ۸	» دکتر پورزند	۵۰۰
۱۰	» » ۸	» حسین اسکندری	۲۰۰۰	۳۹	» » ۹	» محمدعلی مهدوی	۱۰۰۰
۱۱	» » ۱۰	» دکتر مجتهدی	۱۰۰۰	۴۰	» » ۱۰	» خواجوی	۲۰۰۰
۱۲	» » ۱۰	» معصوم شیخ الاسلامی	۱۰۰۰	۴۱	» » ۱۰	» اداره کشاورزی تبریز	۲۱۶/۲۵
۱۳	» » ۱۱	» حسین میلانی	۲۰۰۰	۴۲	» » ۱۰	» شرکت تعاونی قندوشکر	۲۰۷۵
۱۴	» » ۱۳	» کارمندان اداره کشاورزی	۶۹۰	۴۳	» » ۱۰	» دایره مستغلات تبریز	۵۰۷
۱۵	» » ۱۳	» آمار	۴۷۰	۴۴	» » ۱۲	» آقای ابوالقاسم جوان	۱۵۰۰
۱۶	» » ۱۵	» آقای بوداغیان	۵۰۰۰	۴۵	» » ۱۲	» شرکت فلش	۷۵۰۰
۱۷	» » ۱۷	» دکتر دادگر	۵۰۰	۴۶	» » ۱۲	» آقای کاظم قنادی	۵۰
۱۸	» » ۱۷	» کارمندان پرورشگاه	۶۶۵	۴۷	» » ۱۳	» محمدحسین فرزد	۵۰۰
۱۹	» » ۱۸	» آقای بیجاچی	۵۰۰	۴۸	» » ۱۳	» رفیعی	۱۰۰۰
۲۰	» » ۲۰	» سرهنگ امین	۵۰۰	۴۹	» » ۱۳	» ابتهاج السلطان	۱۰۰۰
۲۱	» » ۲۱	» محمدحسین مجتهدی	۵۰۰۰	۵۰	» » ۱۳	» علی دیهیم	۲۵۰
۲۲	» » ۲۱	» مهندس محمدحسین فرشی	۱۰۰۰	۵۱	» » ۱۳	» بیروین	۲۵۰
۲۳	» » ۲۱	» غلامحسین فرشی	۱۰۰۰	۵۲	» » ۱۳	» آقای وحیده اله بایندر	۳۰۰
۲۴	» » ۲۵	» کیانیان	۱۰۰۰	۵۳	» » ۱۳	» ضیاءالدین میرفخرانی	۲۰۰
۲۵	» » ۲۵	» گورگین بادالیان	۱۰۰۰۰	۵۴	» » ۱۳	» ابراهیم مقانی	۲۵۰
۲۶	» » ۲۵	» علی اکبر صدقیانی	۱۰۰۰۰	۵۵	» » ۱۳	» رضائی مطبوعه چی	۵۰۰
۲۷	» » ۲۶	» کارخانه ریسندهی و بافندگی	۲۰۰۰۰	۵۶	» » ۱۳	» عین اله خاکپائی	۲۰۰
۲۸	» » ۲۷	» آقای سرهنگ مهرداد	۵۰۰	۵۷	» » ۱۳	» آصف دندانساز	۱۰۰
۲۹	» » ۲۷	» تیمسار سپهبد شاهبختی	۵۰۰۰	۵۸	» » ۱۳	» مشهدی تقی طلائی	۱۰۰

شماره ثبت	تاریخ	نام اعانه دهنده	مبلغ ریال	شماره ثبت	تاریخ	نام اعانه دهنده	مبلغ ریال
۵۹	۲۷/۸/۱۳	آقای شفیمی بابنده	۱۰۰۰	۸۳	۲۷/۸/۲۷	اداره گدرك	۶۶۰
۶۰	» » ۱۳	« سرگرد رهبری	۱۵۰	۸۴	» » ۲۹	آقای حیدر زاده	۱۰۰۰
۶۱	» » ۱۳	« فرج طوبی	۱۰۰۰	۸۵	» » ۲۹	دانشکده پزشکی تبریز	۴۰۰
۶۲	» » ۱۳	« سید باقر رابط	۱۰۰۰	۸۶	۲۷/۹/۱	دانشگاه تبریز	۲۰۰
۶۳	» » ۱۵	« حاج عماد	۷۵۰	۸۷	» » ۲	آقای مهران توسط آقای فروزان	۱۰۰۰۰
۶۴	» » ۱۵	« حاج محمد باغبانی	۵۰	۸۸	» » ۴	« هوسپان	۱۰۰
۶۵	» » ۱۵	« ملی تابان	۱۰۰	۸۹	» » ۶	« محمد فرناد	۵۰۰
۶۶	» » ۱۵	« دکتر آدرنگی	۲۰۰	۹۰	» » ۶	« احمد بقال	۵۰
۶۷	» » ۱۵	« مشهدی قنبرتقت فروش	۱۰۰	۹۱	» » ۶	« بخت آور	۵۰۰
۶۸	» » ۱۵	« یوسف نجات	۵۰۰	۹۲	» » ۱۳	« حسین بنکداربان	۲۰۰۰
۶۹	» » ۱۵	« محمد کیبیا	۱۰۰۰	۹۳	» » ۱۷	« تیه سار سرتیپ دانشپور	۵۰۰
۷۰	» » ۱۵	« غلامعلی سلیقه دار	۱۰۰	۹۴	» » ۲۳	« آقای حائری	۵۰۰۰
۷۱	» » ۱۵	« دکتر پاک نیه	۵۰۰	۹۵	» » ۲۳	« جواد اصفهانی	۱۰۰۰۰
۷۲	» » ۱۶	« سروان حق دوست	۳۲۰	۹۶	» » ۲۵	« شرکت سان (ایران شهر)	۱۰۰۰۰
۷۳	» » ۱۶	« منفرقه	۱۱۵	۹۷	۲۷/۱۰/۱۵	آقای عزیزخوش بینانی	۳۰۰
۷۴	» » ۱۷	« آقای آرزومانی های راجیان	۲۵۰۰	۹۸	» » ۱۱/۲۰	« ضیاء مجتهدی	۱۰۰۰
۷۵	» » ۱۸	« عدله خدیوی	۱۰۰۰	۹۹	۲۸/۳/۲۶	« کلکته چی	۳۰۰۰
۷۶	» » ۱۹	« سید مهدی عدل	۲۰۰۰	۱۰۰	» » ۲۸	« عبدالعسین مجتهدی	۲۵۰۰
۷۷	» » ۲۶	« اداره دخانیات تبریز	۱۳۳۵	۱۰۱	» » ۱۴/۵	« دکتر عباس ادهم	۲۰۰۰
۷۸	» » ۲۷	« آقای رضا رضوانی	۳۰۰	۱۰۲	» » ۳۰	« دارائی	۲۰۰۰
۷۹	» » ۲۷	« «بیهواو کبل داه گستری	۲۰۰	۱۰۳	» » ۱۵/۲	« آقای احمد کاوه	۵۰۰
۸۰	» » ۲۷	« علی مولا دوست	۲۵۰	۱۰۴	» » ۳	« مهران	۵۰۰۰
۸۱	» » ۲۷	« مهندس سروردخیالی	۳۰۰	۱۰۵	» » ۶	« صدیق مستوفی	۱۰۰۰
۸۲	» » ۲۷	« دکتر داوگر	۲۵۰			جمع کل	۲۰۸۶۴۲۵

در خاتمه باستحضار خوانندگان محترم میرساند از اول مهر ماه سال جاری باوجود اینکه ساختمان دبستان کاملاً خاتمه نیافته بود به علت احتیاج شدید اداره فرهنگ یک باب دبستان دخترانه ششکلاسه در ساختمان مورد بحث تأسیس گردیده است که امروز مراسم افتتاح رسمی آن بعمل میآید .

نمای خارجی ساختمان دبستان مهران

گزارش ساختهمان دبستان سالار

دبستان سالار

چون در محله مارالان که یکی از بخشهای پرجمعیت شهر تبریز میباشد بنای مناسبی جهت دبستان وجود نداشت و اطفال این محل که اغلب از طبقات سوم و چهارم میباشد مجبور بودند پس از طی مسافت زیاد به مدرسه بروند لذا اداره فرهنگ آذربایجان تصمیم گرفت بنای مناسبی برای تاسیس دبستان در بخش مذکور ساختمان نماید و بدین منظور محل قبرستان متروکه معروف بغیث در نظر گرفته شد و از نیمه سال ۱۳۲۹ به تهیه مقدمات امر شروع گردید .

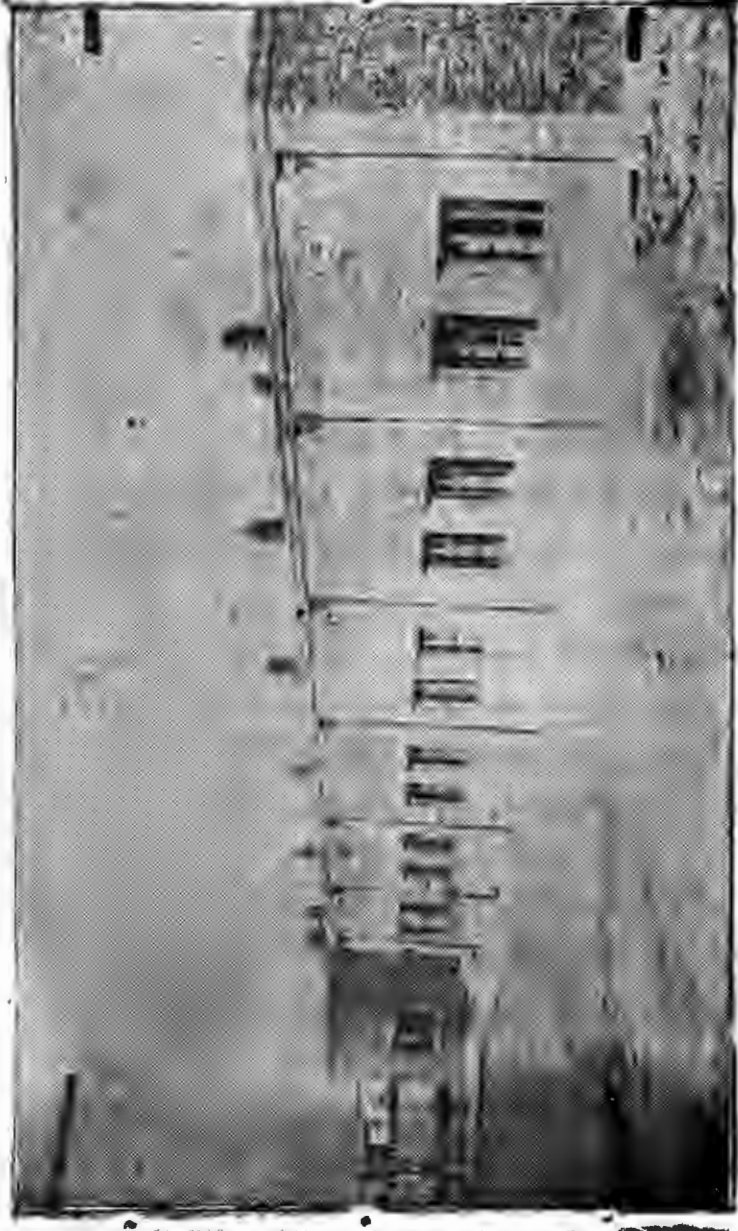
قبرستان متروکه غیث به مساحت - ۹۳۷۵ متر مربع وبشکل مربع مستطیل میباشد و در ابتدای امر سطح آن ناهموار بود که برای ساختمان مقدار زیادی خاک برداری بعمل آمد .

بنای دبستان مطابق نقشه عمومی دبستانهای هشتکلاسه وزارت فرهنگ میباشد که عبارت است از یک راهرو وسیع باشش کلاس و دو اطاق مدیر و ناظم که در انتهای راهرو واقع شده .

ساختمان دبستان مزبور تحت نظر کمیسیونی مرکب از آقایان تقی بیات اه از تجار محترم شهر تبریز محمد علی اخباری کارمند فنی اداره فرهنگ و مهندس دانشور مهندس اداره کل ساختمان انجام شده . یکسومت از امور ساختمانی بآقای حسین ستاری در تاریخ ۲۹ و ۸ و ۲۹ طبق قرارداد رسمی بمقاطعته داده شده و قسمتی از آن نیز مستقیماً بوسیله کمیسیون مزبور ساختمان گردیده است و عملیات ساختمانی از اواسط سال ۱۳۲۹ شروع و در آبان ماه ۱۳۳۰ خاتمه یافته .

این بنا دارای شش اطاق (۷ × ۵ متر) برای کلاس درس بایک راهرو بامباد (۳ × ۵۳ متر) و دو اطاق مخصوص جهت کارهای دفتری میباشد باضافه یک اطاق مستخدم و یک انبار و منبع آب که جمع مساحت زیر بنا ۵۳۸ متر مربع است . چون در این ساختمان متاسفانه بعلت تقذات اعتبار تلاری در نظر گرفته نشده لذا در نقشه ساختمان بمرض راهرو اضافه شده که امور امتحانی وغیره نیز در آنجا انجام شود .

هزینه ساختمان این بنا که طبق قرار دادهای منقده و صورت وضعیتهای موجود بآقای حسین ستاری برنده مناقصه پرداخت و با مستقیماً از طرف کمیسیون برای تکمیل ساختمان بشروع

بک منظره از ساختمان دب-تای سالار

مصرف شده است بالغ بر ۳۸۲۴۹۴۶۵ ریال میباشد و از محلهای زیر تامین گردیده است :

۱ - از محل عوارض گمرکی و خیریه که توسط آقایان بازرگانان پرداخت شده ۶۶۳۶۳/۵۰ ریال

۲ - اعانه آقای دکتر اکبری بابت مصالحتی که تحویل داده اند ۲۶۵۸۱/- >

۳ - از محل عراید اوقافی (بابت صدی بیست و پنج درآمد اوقاف

مخصوص برای ساختمان دبستان که بوسیله اداره اوقاف آذربایجان پرداخت شده ۹۱۲۰۵/۶۰ ریال

۴ - از اعتبارات ماده ۱۴ و تعمیرات فرهنگ آذربایجان ۱۵۷۵۰۳/۸۵ >

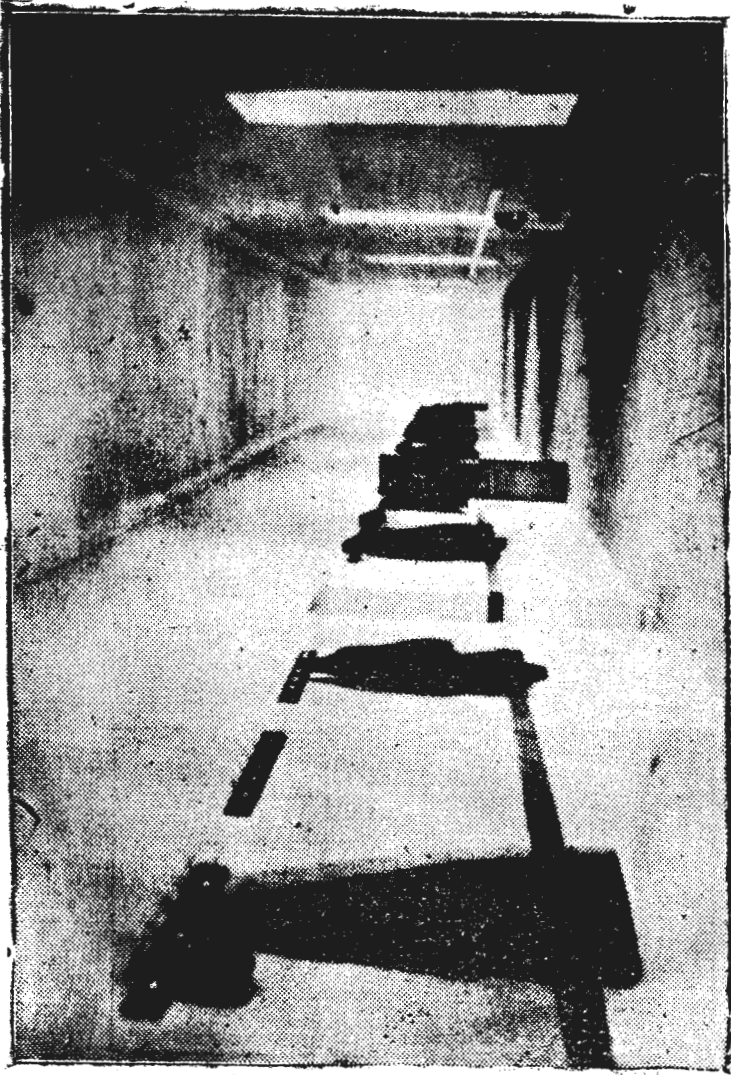
۵ - فعلا پرداخت نشده ۴۰۸۴۰/۷۰ »

در قسمت جمع آوری عوارض گمرکی و خیریه که تحت نظر کمیسیون ساختمان مصرف شده زحمات آقای تقی بیات اله که از بازرگانان فرهنگدوست و عضو هیئت مدیره شیر و خورشید سرخ تبریز میباشد و وارده در امور خیریه و مساعدت بفرهنگ پیش قدم هستند و همچنین در نظارت ساختمان مجاهدت آقای محمدعلی اخباری کارمند فنی و کارشناس فرهنگ آذربایجان در حسن جریان و انجام امور این ساختمان که صمیمانه مباشرت و نظارت آنرا بعهده گرفته اند و مصالح اهدائی آقای دکتر اکبری نماینده شرکت ساختمانی ایرانشهر که بهای آنها وجه قابل اهمیت بوده و در پیشرفت ساختمان نهایت موثر میباشد و همچنین مساعدتهای اداره اوقاف آذربایجان و آقای علمی رئیس آن اداره قابل تقدیر بوده و امید است باهمت و مساعدت و بذل مساعی عناصر خیر و نیکوکار در نتیجه ادامه این رویه و توجه بایجاد ساختمانهای مخصوص برای دبستان یکی از مشکلاتیکه در امور فرهنگی و آموزش این شهر وجود دارد تا اندازه ای رفع و وسایل اسایش تحصیل و پیشرفت امور تعلیماتی که یک امر مهم اجتماعی بوده و فایده آن بالطبع نصیب عموم خواهد شد فراهم آید .

چون برای دبستان محتاج آب قابل شرب و دائمی بود لذا در اثر مجاهدت آقای محمد علی اخباری و جلب مساعدت تقدی از طرف عده ای از آقایان فرهنگ پرور لوله اشعابی از لوله کشی شهر ای دبستان در نظر گرفته شده و خوشبختانه فعلا لوله کشی آن نیز پایان رسیده است . با مساعدت هر که سهامی آبیاری آذربایجان همیشه آب گوارا در دسترس محصلین خواهد بود . هزینه لوله کشی که اضافه بر مبلغ مذکور در فوق میباشد بالغ بر ۱۷۵۰۰ ریال گردیده و آنرا جمعی از آقایان فرهنگ دوست پرداخت کرده اند .

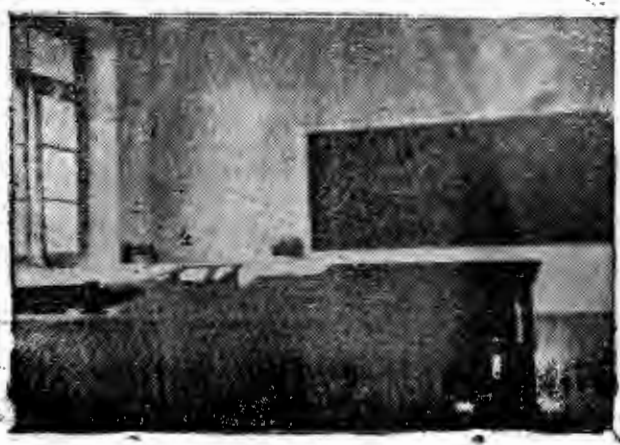
برای قدردانی اسامی آقایانیکه برای پرداخت هزینه لوله کشی اعانه تقدی پرداخت نموده اند در اینجا درج میشود امیدوار است روز بروز بر تعداد این قبیل عناصر ملاحظه بفرمائید افزوده شود :

راهرو ساختمان دبستان سالار

۱۰۰۰ ریال	۱ - آقای سررتیب هاشمی
> ۱۰۰۰	۲ - « اصغر محسنی
> ۵۰۰	۳ - دهقان رئیس فرهنگ آذربایجان
» ۵۰۰	۴ - « محمدعلی اخباری
» ۵۰۰	۵ - « مهندس دانشور
> ۲۵۰	۶ - « جواد علیزاده کاغذچی
> ۲۵۰	۷ - « حاج محمدعلی برنجیان
> ۲۰۰	۸ - « رحیم شریف زمینی
» ۲۰۰	۹ - « عبدالحسین سعادت
> ۲۰۰	۱۰ - « مهندس ناصرزاده
> ۱۵۰	۱۱ - « محمدعلی مهدوی
> ۱۰۰۰۰	۱۲ - آقای دکتر اکبری
» ۳۲۵۰	» ۱۳ - حاج محمد باقر کلکتهچی
» ۱۰۰۰	» ۱۴ - آقایان اصغر محمدی و حسین ستاری
> ۵۰۰	» ۱۵ - آقای تقی بیستاله
<hr/>	
جمع ۲۰۰۰۰ ریال	

پك دفتاره از داخل كلاس ساختمان دبستان سالانه

راهرو دبستان سالار

چون محل دبستان وسیع بوده و کنجایش تاسیس کلاسهای اضافی را دارا میباشد و از طرف دیگر در حوالی آنجا ساختمان مناسب دیگری جهت تاسیس دبستان وجود ندارد بجز اینک کلید اطفال این محل را میتوان در این دبستان پذیرفت و در تابستان سال ۱۳۳۰ در ضلع شرقی ساختمان فعلی نقشه ایجاد چهار کلاس با یک راهرو بزرگ عرض ۴ متر که در حقیقت بمنزله تالاری خواهد بود تنظیم گردیده و بی ویزی آن خانه یافته است امید است با توجه و مساعدت ارباب فتوت در سال ۱۳۳۱ بانام ساختمان مزبور نیز که مکمل بنای فعلی میباشد توفیق حاصل شود و بدین ترتیب دبستان کامل ده کلاسه‌ای در محل فعلی بوجود آید .

در خانه لازم میدانند این نکته را باطلاع خوانندگان محترم برسانند دبستان مورد بحث به علت اینکه در محله مارالان و خیابان شهر تبریز واقع شده و محل مزبور نیز محل تولد و نشوونمای مرحوم باقرخان سالار ملی میباشد که خدمات فقید مزبور در صدر مشروطیت و جانبازیهای آن مرد غیرنشد و فداکاریهای هرگز از صفحه تاریخ مشروطیت ایران محو نخواهد شد لذا اداره فرهنگ آذربایجان بیاس خدمات آن مرحوم این دبستان را بنام دبستان سالار نامیده که مراتب در جلسه مورخ ۱۲۵ مهر ماه ۱۳۳۰ بتصویب شورای فرهنگی آذربایجان نیز رسیده است

قسمت سوم

دبستان‌هاییکه در دو سال تحصیلی ۱۳۲۹-۳۰ و ۱۳۳۱-۳۰ از محل

عوارض مستمندان در شهر تبریز ساخته شده است •

در قانهاییکه در دو سال ۱۲۳۰ و ۱۳۳۱ از محل هواند مستمندان دو شهر تبریز ساخته شده

هشت باب میباشد بشرح زیر:

۱ - دبستان ضیاء که در محل قبرستان متروک کوچه باغ خیابان ایستگاه تبریز ساخته شده

۲ - دبستان خیابانی واقع در محل قبرستان متروک معروف بقوچ داشی خیابان بهلوی *

۳ - دبستان شیخ سلیم که در محل قبرستان متروک مجید بابای بخش شتربان ساخته شده

۴ - دبستان سردار ملکی که در محل قبرستان متروک آفالار خیابان جدید شهربان بنا گردیده است

۵ - دبستان سنائی واقع در قبرستان متروک حاج غفار بخش مقصودیه *

۶ - دبستان همام که در ارواحی باغشمال ساخته شده *

۷ - دبستان مصلح واقع در جنب مسجد کبود *

۸ - دبستان منیر که در باغ منصور واقع در خیابان منصور تبریز ساخته شده *

در این بحث بس از ذکر اقداماتی که بتجربه تخصیص قسمتی از هواند مستمندان جهت ساختمان

دبستان گردیده گواوش مشروح عملیات ساختمانی هر کدام از بنا های مذکور را به ترتیب بنظر

خواننده گان محترم میرسانیم:

دبستان‌های تیکه در شهر تبریز از محل عوارض نگهداری مستهندان ساخته شده

تاریخچه - اداره فرهنگ آذربایجان در هر موقع مناسب و با استفاده از هر فرصت جزئی شده از وضع خراب محل دبستان‌ها را با اطلاع اهالی محترم آذربایجان و اولیای امور رسانیده و از فکر تهیه وسائل ساختمان دبستان مناسب‌آنی غفلت نداشته است و اولیای فرهنگ بر این نکته اساسی توجه داشته‌اند که باید علاوه بر اعتباراتیکه از بودجه دولتی صرف ساختمان مدارس میشود و بهیچوجه کافی نیست خود اهالی هر محل در انجام این امر خیر شرکت نمایند و الا با اعتبارات دولتی تا ده سال دیگر نیز ممکن نخواهد شد برای کلیه مدارس محلهای متناسب ساختمان گردد .

اگرچه طبق قانون شهرداریها و قانون تعلیمات اجباری شهرداری هر محل ساختمان دبستان ملزم میباشد ولی چون شهرداری تبریز از لحاظ بنیه مالی ضعیف بود و اولیای شهرداری برای پرداخت قیمت خانه صاحبان املاکی که منزل آنها در مسیر دو خیابان جدید الاحداث واقع شده فوق‌العاده در مضیقه و زحمت بودند لذا استمداد از شهرداری برای ساختمان دبستان عملی بنظر نمی‌رسید و همچنین به علت فقر عمومی و بحران اقتصادی که در تمام شهرستانها حکمفرما بود وضع عوارض جدید نیز مناسب و شایسته بنظر نرسید تنها راه حل مسئله مهم ساختمان مدارس اینست که بنظر رسید از عوارضی که فعلا باسم مستهندان گرفته میشود و در تمام نقاط آذربایجان عبارتست از اخذ یکریال

از فروش هر گهلو قند و شکر و عوارض دیگر گه هایدات آنها جزئی است چون این مبلغ از هزینه ضروری مستمندان هر محل زیادتر است لذا بنظر رسید از بازاد این عوارض برای ساختمان دبستان در نقاط آذربایجان استفاده شود .

این نقشه در اواخر سال ۱۳۲۹ ابتدا با جناب آقای دکتر اقبال استنادآور وقت مورد مذاکره قرار گرفته چون ایشان نیز از وضع بسیار نا مطلوب ساختمان دبستانها در آذربایجان استعجاب کامل داشتند از پیشنهاد اینجناب همدن استقبال نمودند و شرح زیر را بشماره ۳۳۰۴۸ - ۲۹-۱۰-۲۱ در این مورد جهت جلب موافقت بوزارت کشور مرقوم فرمودند :

« وزارت کشور - یکی از مشکلاتیکه در امور فرهنگی و تعلیماتی این استان بخصوص شهر تبریز وجود دارد نبودن ساختمان و محل برای تاسیس دبستان است که موجب بازماندن اطفال از تحصیل میشود دبستانهای موجوده باسئلهای سه چهارباب بقیه در ساختمانهای اجاره‌ای که اغلب آنها مطابق با اصول بهداشت ساخته نشده است و بناهای کهنه و مرطوبی هستند دایر میباشد با اینکه وجه اجاره مناسبی هم ازطرف اداره فرهنگ پرداخته میشود صاحبان املاک آبرومند و نوساز بهت اینکه املاک مورد سکونت دبستانها زودتر خراب و محتاج تعمیر میشوند از واگذاری آنها بداره فرهنگ خریداری مینمایند بهلاوه ساختمانیکه برای دبستان مناسب باشد و مورد سکونت صاحب ملک هم نباشد کمتر پیدا میشود و آنگاه هم که حاضر شده اند ملک خود را برای دبستان بااجاره اداره فرهنگ بگذارند حاضر نمیشوند تعمیرات ضروری آنرا انجام بدهند و با عناوینی اداره فرهنگ را دچار محذور و مضیقه مینمایند تا مجبور بشود ملک را تخلیه نماید روی این اصل فعلا دبستانهای متعددی در تبریز وجود دارد که از روی ناچاری و پیدا نشدن محل، دو دبستان ششکلاسه یا چهار کلاسه در يك بنا جای داده شده اند باین معنی محصلین یکدبستان ساعات قبل از ظهر و دیگری بعد از ظهر تدریس میشوند .

«بدیهی است اینوضع موجب تعویق اجرای برنامه تحصیل و عقب ماندن دانش آموزان خواهد بود باین لحاظ موضوع قابل توجه بوده و اقتضا دارد بهر ترتیب که ممکن و مقدور باشد در رفع

این نقص مهم اقدام عاجلی بعمل آید .

» چون شهرداریها برطبق قانون تعلیمات اجباری مکلفند در اجرای قانون مزبور و پیشرفت امور فرهنگی کمک نمایند و از طرفی عایدات نعلی و عادی آنها بقدری نیست که بتوانند کمک موثری در این باب بنمایند باینجهت در نظر است از اضافه وصولی عوارضی که بمنظور نگهداری مستمندان از قند و شکر و سائط نقلیه و گذرنامه و کالاهای وارده بگمرک دریافت میشود و ممکن است در شهر تبریز از منابع مزبور عایدی قابل ملاحظه وصول شود پس از تامین هزینه مستمندانیکه شهرداری ناچار به نگهداری و اعاشه آنها میباشد برای ساختمان دبستان اختصاص داده شود .

» بنا براین خواهشمند است مقرر فرمایند به استناد ماده ۴۸ قانون شهرداریها موافقت نمایند که شهرداری تبریز از محل مازاد عواید اختصاصی مستمندان به تعدادیکه مقدر باشد دبستان بسازد و پس از تکمیل ساختمان در اختیار اداره فرهنگ گذارده شود زمین برای ساختمان دبستان ازطرف شهرداری و یا متمکنین هر محله مجاناً واگذار خواهد شد .

در تعقیب این گزارش استانداری از طرف اداره فرهنگ آذربایجان شرحی بوزارت فرهنگ نوشته شد که موضوع را در وزارت کشور تعقیب نموده و موافقت آن وزارتخانه را که در تبریز بهلت نبودن انجمن شهر طبق قانون وزارت کشور قائم مقام انجمن میباشد جلب و ابلاغ نمایند از طرف رزات فرهنگ شرح زیر بشماره ۷۳۷۵۵ بامضای جناب آقای دکتر آل بویه معاون وقت وزارتخانه بوزارت کشور صادر گردید :

» وزارت کشور - بقرار اطلاع واصله اداره فرهنگ آذربایجان در خصوص ساختمان محلهاییکه مناسب دبستان میباشد با استانداری محل مذاکرانی بعمل آورده و همچنین تصمیم گرفته اند مازاد عوایدی که از قند و شکر و سائط نقلیه و گذرنامه ها و کالاهای وارده بگمرک برای کمک بمستمندان دریافت میشود بمصرف ساختمان برسد و پیشنهاد این موضوع طی شماره ۴۸-۳۳۰-۲۴-۱۰-۲۹ استانداری تبریز به وزارت کشور فرستاده شده است . بدیهی است اهالی هم بطور مسلم علاقمند هستند مازاد وجوهی را که بطیب خاطر برای حفظ حیات هموعان خویش پرداخته و میپردازند

صرف ساختمان دبستان که يك امر مهم حیاتی است و بالطبع فائده آن نصیب خود آنان خواهد شد بشود بنا بر این خواهشمند است مراقات فرمایند بطوریکه پیشنهاد شده مازاد درآمد را پس از تامین هزینه و اعاشه و نگاهداری مستمندان که در درجه اول اهمیت خواهد بود بمصرف ساختمان دبستان برسانند و نتیجه اقدام را جهت اطلاع وزارت فرهنگ اعلام فرمایند.»

در نتیجه اقدام استانداری و تعقیب این اداره و وزارت فرهنگ بالاخره موافقت وزارت کشور طی شماره ۴۸۰۳۰ - ۲۹/۱۱/۵۰ بشرح زیر با استانداری آذربایجان ابلاغ شد:

«استانداری آذربایجان - بازگشت بنامه شماره ۳۳۰۴۸ - ۲۹/۱۰/۲۱ موضوع صدور اجازه ساختمان دبستان برای اجرای عملیات اجباری از محل عوارض کمک به بینوایان اشعار میدارد . برابر توضیحاتیکه داده شده با استناد ماده ۴۸ قانون تشکیل شهرداری مورخ مرداد ماه ۲۸ اجازه داده میشود با رعایت کامل مقررات شهرداری تبریز از محل دو آمد وصولی جهت نگاهداری بینوایان که در سال جاری بحیاط وصول در میآید علاوه بر مصرف هزینه مزبور آنچه اضافه درآمد داشته باشد بمصرف ساختمان جهت اجرای قانون عملیات اجباری برساند»

بدین ترتیب شالوده ساختمان دبستان از عوائد مستمندان با مساعدت استاندار وقت ریخته شد . پس از وصول این دستور و حصول اطمینان از موافقت مقامات مسئول اداره فرهنگ آذربایجان بمطالعه بخشهای شهر تبریز از حیث جمعیت هر بخش و تعداد محصلین بخش و تعداد مدارس که فعلا در بخش مزبور وجود دارد پرداخت تا با مطالعه دقیق محل ساختمان دبستانها تعیین گردد و بدون دلیل چند مدرسه در يك ناحیه ساختمان نشود که نواحی دیگر از این حیث در مضیقه باشند . برای مطالعه دقیق این موضوع از طرف بازرسی اداره فرهنگ آذربایجان جدول زیر تهیه گردید که در آن تعداد ساکنین هر بخش شهر تبریز با تعداد تقریبی اطفال لازم التعلیم و کلاسهای موجود در اواخر سال ۱۳۲۹ بنظر خوانندگان محترم میرسد :

(صورت مقایسه نفوس تقریبی هر بخش با تعداد مدارس موجود در شهر تبریز)

بخشهای شهر تبریز	۱/ نفوس هر بخش که تعداد اطفال لازم التعلیم میباشد	تعداد کلاس های لازم برای هر کلاس ۵۰ نفر محصل در نظر گرفته شده ( )	دبستانهای مورد لزوم (هر دبستان ۶ کلاسه در نظر گرفته شده)	دبستانهای موجود هر بخش			جمع کلاس های دایر دبستانها	س. از وضع کلاسهای فعلی کلاس های مورد لزوم هر بخش (منظور شده)	دبستان مورد احتیاج هر بخش (هر ۳ کلاس يك دبستان منظور شده)	زمینهای مناسب برای ساختمان مدارس
				جمع	ب	ب				
بخش ۱	۲۶۷۹ نفر	۵۳	۹	۳	۲	۵	-	احتیاج ندارد	۸ قطعه	
۲ >	۴۴۱۵ >	۸۸	۱۴	۴	۲	۶	۴۰	۶ باب	۲ >	
۳ >	۴۳۵۸ >	۸۷	۱۴	۶	۱	۷	۳۹	> ۶	> ۴	
۴ >	۵۸۷۲ >	۱۱۷	۱۹	۷	۲	۹	۴۱	> ۷	> ۳	
۵ >	۷۹۳۸ >	۱۵۸	۲۶	۱۲	۴	۱۶	۱۳	> ۲	> ۵	
۶ >	۴۹۵۵ >	۹۹	۱۶	۳	-	۳	۸۴	> ۱۴	> ۳	
۷ >	۴۶۲۷ >	۹۲	۱۵	۴	۴	۸	۲۴	> ۴	> ۱	
جمع	-	۶۹۴	۱۱۳	۳۹	۱۵	۵۴	۴۵۴	۳۹ باب	۳۲ قطعه	

با توجه به جدول فوق معلوم گردید در درجه اول اهالی بخشهای ۶ و ۴ و ۲ و ۳ از حیث دبستان فوق العاده در مضیقه میباشند لذا با توجه به نتیجه جدول مذکور و با توجه باین نکته که برای خرید زمین جهت ساختمان دبستان اعتبار کافی موجود نبود و مطلقا باید برای این موضوع از زمینهای مربوط بشهرداری و فرهنگ و اوقاف استفاده نمود لذا برای ساختمان دبستان در شهر تبریز برای سال اول پنج محل زیر در نظر گرفته شد :

- ۱ - محل قبرستان متروکه واقع در بخش ۷ معروف بگورستان متروکه کوچه باغ در خیابان ایستگاه
- ۲ - > > > ۲ > > > > > آتش تیکن در خیابان پهلوی
- ۳ - > > > ۵ > > > > > جنب مسجد حاج غفار در محله نوبر
- ۴ - > > > ۴ > > > > > مجید بابا در شهربان
- ۵ - > > > ۴ > > > > > آقلاز در محله شهربان

در انتخاب محل دبستانها بطوریکه مذکور شد بحصاین هر بخش و استمداد محل ساختمان از حیث وسعت کافی و غیره در نظر گرفته شده . پس از انتخاب محل ساختمان دبستانها موضوع با استاندار وقت مذاکره و مورد تصویب ایشان قرار گرفت تا اینموقع از طرف استانداری شهرداری تبریز دستور داده شده بود که مقدمات ساختمان پنج باب دبستانرا فراهم نمایند آگهی مناقصه نیز از طرف شهرداری تبریز صادر شده بود .

در اینموقع جناب آقای گنجه نماینده محترم مجلس شورایی که با دوفرد دیگر از آقایان نمایندگان آذربایجان آقایان امیر نصرت اسکندری و سرتیپ زاده از ابتدای امر برای جلب موافقت مقامات مربوط با اداره فرهنگ آذربایجان تشریک مساعی نموده بودند در تبریز بودند و جریان کار با اطلاع ایشان رسید . آقای گنجه عقیده داشتند اگر ساختمان دبستانها مستقیما تحت نظر کمیسیونی قرار گیرد عمل سریعتر و بهتر انجام خواهد گرفت لذا در يك جلسه که در استانداری با حضور جناب آقای دکتر اقبال استاندار وقت و جناب آقای گنجه و اینجانب تشکیل گردید قرار شد از طرف استانداری شرحی به دارائی نوشته شود که مبلغ سه میلیون ریال در اختیار کمیسیونی از معتمدین محل بگذارند و کمیسیون مزبور کلیه امور ساختمانی دبستانها را مباشرت نمایند . بدین منظور شرحی بشماره ۲۱۱۸ - ۲۱ - ۱۱ - ۲۹ از استانداری به دارائی آذربایجان صادر گردید :

« پیشکاری دارائی آذربایجان - در اثر پیشنهاد استانداری وزارت کشور طی نامه شماره ۴۸۰۳۰ ۵ - ۱۱ - ۲۹ که رونوشت آن بضمیمه ارسال میگردد موافقت نموده است که از محل مازاد عوارض مستمندان تبریز چند باب دبستان به منظور اجرای تعلیمات اجباری ساخته شود فعلا ساختمان پنج باب در نظر گرفته شده و هزینه هر يك در حدود ششصد هزار ریال برآورد شده است بنا بر این قدغن فرمائید از محل موجودی عوارض مستمندان تبریز مبلغ سه میلیون ریال بحساب مخصوصی که در بانک ملی شعبه تبریز (بنام حساب ساختمان دبستانها) باز خواهد شد تحویل بدهند وجوه مزبور تحت نظر کمیسیونی مرکب از آقایان زیر :

۴ - شهردار تبریز

۳ - نماینده اسفندآرشی

۶ - حاج محمد آقاي جواد زاده

۵ - حاج مصوم خان شيخ الاسلامي

۷ - حاج محمد نخجواني

با رعایت مقررات مالی بمصرف خواهد رسید کمیسیون نامبرده امضای مجاز را برای صدور

چکها به بانک معرفی خواهد نمود ۴۰

همچنین از طرف استانداری دایستان آذربایجان نیز بگهیسیون مزبور اضافه گردید ،

اولین جلسه کمیسیون در ۱۵ فروردین ماه در امان آقاي نضی پیشکار دارائی وقت آذربایجان

تشکیل گردید و پس از یکی دو جلسه بقیه جلسات در اداره فرهنگ تشکیل شد و تا آخر اسفند ماه

۱۳۳۰ کلیه ۲۳ مرتبه کمیسیون تشکیل جلسه داده است پس از اینکه پرونده مقدمات عمل ساختمان

از شهرداری بگهیسیون منتقل گردید و آنگهی لازم منتشر شد به پیشنهادهای واصله رسیدگی بعمل

آمد و پس از مطالعات لازم در جلسه ۳-۲-۳۰ از طرف کمیسیون تصویب شد که ساختمان ۵ باب

دبستانها بمقدار آقای مهندس ناصح زاده که نسبت بواحد بهای تعیین شده ۲۱ درصد تخفیف قائل

شده بودند واگذار گردد و در جلسه ۱۰-۲-۳۰ اعضاء کمیسیون قمار گذاشتند آقای دهقان رئیس

فرهنگ آذربایجان بنام کمیسیون قرار دادها را امضاء و مجامله نماید و دستورات لازم از طرف

کمیسیون بمقاطع کار بدهد و قرارداد ساختمان ۵ باب دبستان در تاریخ ۳۰/۲/۱۸ بانضای آقای

دهقان رئیس فرهنگ به نمایندگی از طرف کمیسیون نظارت در ساختمان دبستانها و آقای مهندس

ناصر زاده بمقاطع کار رسید .

در جلسه ۳۰/۲/۵ کمیسیون بتصویب رسید که آقایان حاج مصوم خان شيخ الاسلامی - حاج

محمد نخجواني - دهقان رئیس فرهنگ آذربایجان حق امضای چکها و استفاده از حساب شماره

(۱۰۳۱۰) که در بانک ملی شعبه تبریز بنام حساب ساختمان دبستان از محل عوائد مستندان

باز شده است داشته باشند .

بدین ترتیب شالوده ساختمان پنج باب دبستان ازمحلی قوارق در محله قاروق در ملاحظه گلو

از اوایل خرداد ماه ۱۳۳۰ با جدید تمام شروع به ساختمان دبستانها نمود .

نگته ای که در اینجا باید مورد توجه قرار گیرد موضوع عدم تکمالی مبلغ سه ملیون ریال اعتبار اختصاصی برای ساختمان پنج باب دبستان میباشد چه مهندسين اداره فرهنگ در برآورد اولیه فقط هزینه ساختمان بنای اصلی دبستان را منظور نموده بودند در صورتیکه ضمن عمل هزینه سنگت بی کنی و بی دزی بهمت قبرستان بودن محل ساختمان که در بعض جاها تا چهار متر نیز بی کنی شده و همچنین هزینه تسطیح و خاک برداری و خاک ریزی و کشیدن دیوار دور محوطه و ساختمان آب انبار و غیره نیز بربرآورد اولیه اضافه شد و بدین ترتیب جهت تکمیل ساختمانها اعتبار مجددی مورد نیاز گردید بطوریکه پس از چهار پنج ماه عملیات بنائی کمیسیون نظارت بر ساختمان مجبور گردید بمقاطعه کار اخطار نماید عملیات ساختمانی دو باب دبستان واقع در محل قبرستانهای متروکه حاج غفار دو بخش پنج و مجید بابا در شهربان را تعطیل نموده و تمام قوای خود را صرف تکمیل بنای سه باب دبستان دیگر بنماید .

البته تعطیل عملیات ساختمانی دو باب دبستان اضطراری بود و بهیچوجه برای اداره فرهنگ آذربایجان مقصور نبود که با آنهمه احتیاج فوری ساختمان مناسب جهت تاسیس دبستان دو باب ساختمان مزبور را نیمه تمام بگذارد لذا مراتب باطلاع جناب آقای دکتر سجادی استاندار محترم آذربایجان رسید و معظم له پس از بازدید دو ساختمان مزبور دستور اکید صادر نمودند که نسبت باقوام دو باب ساختمان مزبور اقدام شود و وعده فرمودند اعتبار آنها از محل عوائد مستندان تأمین نمایند چون در اقدام اولیه موافقت وزارت کشور به ساختمان دبستان از مازاد عوائد سال ۲۹ جلب گردیده بود و برای پرداخت هزینه تکمیل آنها از عوائد سال ۱۳۳۰ مستندان موافقت مجدد وزارت کشور لازم بود لذا مراتب طی تلگراف شماره ۲۲۹۶۱ - ۱۳ - ۸ - ۳۰ از طرف جناب آقای

دکتر سجادی استناداً محترم بوزارت کشور مخبره و تقاضای موافقت وزارتخانه مزبور به عمل آمد
وزارت کشور نیز طی نامه شماره ۳۵۵۶۰ - ۳۰۹۹۲ - موافقت خود را نسبت بپرداخت بقیه
هزینه تکمیل پنج باب دبستان از مازاد عوائد سال ۱۳۳۰ مستعنداً اعلام نمود و بلافاصله طی
نامه شماره ۲۶۶۵۷ - ۳۰۹۹۱۲ از طرف استانی-اری بشهرداری تبریز دستور داده شده نسبت بتامین
اعتبار تکمیل دو باب دبستان مزبور اقدام نماید .

چون بیمانکار به میزان اعتبار موجود عملیات خود را انجام داده بود و برای تکمیل دو باب دبستان
مزبور انتشار آگهی مناقصه مورد لزوم بود لذا در تاریخ ۱۳ - ۸ - ۳۰ آگهی لازم از طرف
کمیسیون نظارت ساختمانها منتشر و در نتیجه وصول پیشنهادات به مبلغ بیشتر از پیشه-آد اولیه
بیمانکار سابق از طرف کمیسیون مقرر گردید که تکمیل دو باب دبستان مورد بحث نیز با همان
شرایط اولیه بمهده آقای مهندس ناصح زاده واگذار گردد و قرارداد آن در تاریخ ۳۰۹۹۱۰
تنظیم و امضاء گردید و بلافاصله بیمانکار بعملیات ساختمانی شروع نمود .

ذیلا گزارش مشروح هر يك از پنج باب دبستانهای مذکور را باستحضار خوانندگان محترم میرساند .

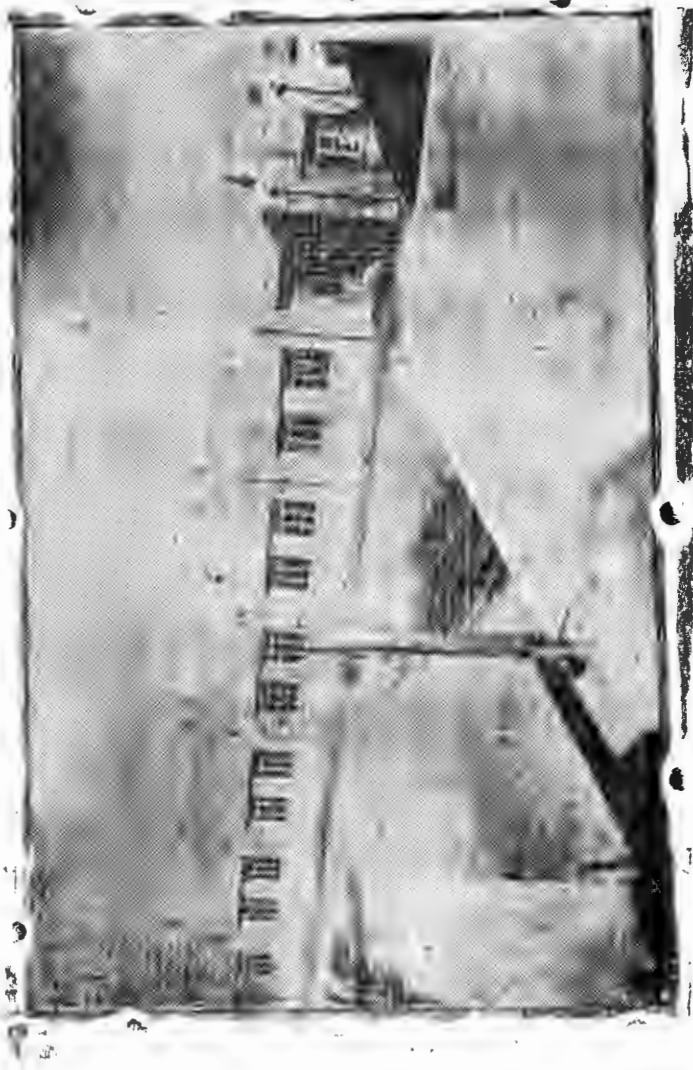
گزارش ساختمان دبستان ضیاء

تبریز

از محل عوارض مستهندان

تبریز - بهمن ماه ۱۳۳۰

ساختمان دبستان ضیاء تبریز

دبستان ضیاء واقع در محل قبرستان کوچه باغ

قبرستان متروکه کوچه باغ محوطه ایست به مساحت ۲۴۶۴ متر مربع مشرف بخیابان ایستگاه تقریباً به شکل مربع مستطیل با ابعاد ۴۵×۵۱ متر که سطح آن هموار و صاف بوده و احتیاج زیادی بخاک برداری و خاک ریزی نداشته . در این محل طبق نقشه عمومی وزارت فرهنگ دبستان شش کلاسه با کلیه ضروریات یک مدرسه ساختمان گردیده است .

وسعت کلیه محوطه زیر بنا $۵۰۹/۹۴$ متر مربع میباشد بشرح زیر :

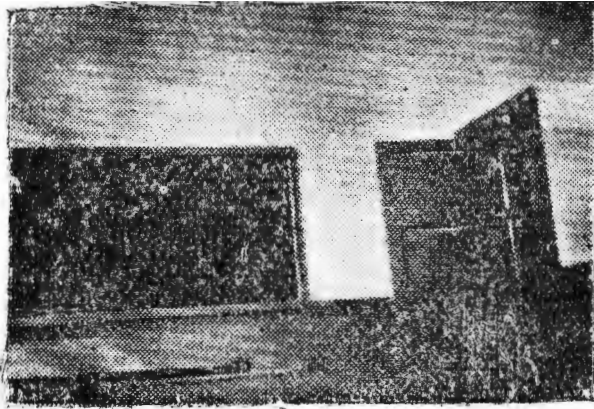
شش اطاق کلاس	بمساحت ۶×۵ متر	جمعاً بمساحت	۱۸۰	متر مربع
راهرو	بعرض ۳ و طول $۴۲/۱۸$	<	$۱۲۶/۵۴$	<
دو باب اطاق	مدیر و ناظم $۴ \times ۹/۴$	<	$۳۹/۲۰$	<
طاق	سرایدار و دو باب انبار	<	$۱۲۲/۵۰$	<
شش چشمه	مستراح و راهرو آنها	<	$۲۵/۵$	<
راهرو	کریچک ورودی با ابعاد $۴ \times ۳/۸۰$ متر	<	$۱۵/۲$	<

جمع مساحت زیر بنا $۵۰۹/۹۴$ متر مربع

و یک آب انبار به حجم $۳/۵۰ \times ۴/۲۰ \times ۶ = ۸۸/۲۰$ متر مکعب که بالای آن حوض آبی با ابعاد ۲×۳ متر ساخته شده است .

در ساختمان کلیه بنا غیر از آجر و سنک و آهک و سیمان چیز دیگری مصرف نشده است و با اینکه کاملاً در نظر بود از هزینه های غیر ضروری و تجلی مطلقاً خود داری شود تا حدیکه ممکن بود نسبت با استحکام بنا و رعایت شرایط بهداشتی دقت کافی بعمل آمده است .

کلیه درها و پنجره ها از چوب سفید تبریزی به ضخامت ۱۲×۱۰ سانتیمتر برای چهار چوب ها

يك منظره از كلاس درس

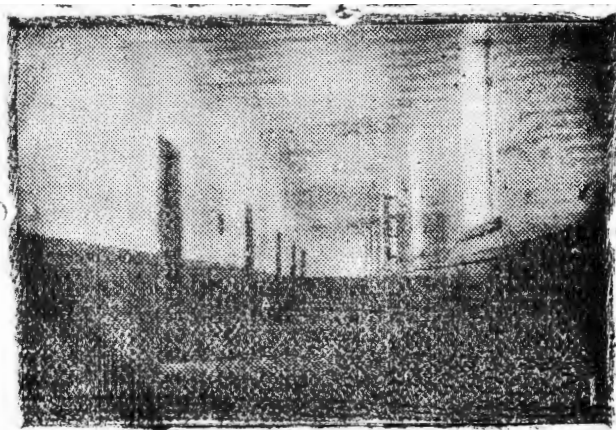
و ۵ سانتیمتر برای بانو (باسال) خود درها و پنجره‌ها ساخته شده • پوشش شیروانی بنا مطابق اصول فنی بعمل آمده و از آهن موجی سفید ۴ کیلوئی پوشیده شده و کف کلاسها و زاهرو با آجر سبز ماشه آجر فرش گردیده است •

اطراف محوطه دیواری با ارتفاع ۲/۸۰ متر و بطول ۱۷۷/۲۹ متر با پایه‌های سنگی و آجری و خود دیوار از خشت ساخته شده و در مدخل مدرسه دو ستون بزرگ سنگی با درآهنی بزرگ با ابعاد ۲/۱۰ × ۳ متر بوزن ۵۰۶ کیلو ساختمان گردیده است •

چون به علت عدم اعتبار کافی ساختمان تالار در نقشه دبستان پیش بینی نگردیده بود لذا عرض زاهرو قدری زیاده‌تر از حد معمول (۳-۵) گرفته شده که از آنجا در اجتماعات و امتحانات بجای تالار استفاده شود •

نقشه ساختمان طوری در روی زمین طرح و بزی شده که کلاسها عموماً رو به جنوب بوده و در تمام اوقات روز نور آفتاب بداخل کلاسها میتابد •

ساختمان این دبستان پس از انجام تشریفات قانونی و لازم بمهده آقای مهندس ناصح زاده واگذار گردیده و قرار داد آن در تاریخ ۳۰/۲/۱۸ منعقد گردیده است و هزینه کلی ساختن بمبلغ

راهرو دبستان

۱۰۰۳۱۲۷/۰۵ ریال بالغ گردیده بشرح زیر :

هزینه بنای اصلی که نش کلاس و دو اطاق مدیر و ناظم و راهرو باشد ۵۹۷۶۶۵/۸۵ ریال

هزینه ساختمان اطاق رابدار و انبارها و مستراحها و انبار آب ۱۴۰۳۵۶/۸۵ «

هزینه ساختمان دیوار دور محوطه و تسطیح محل ۲۶۵۱۰۴/۲۵ <

جمع کل ۱۰۰۳۱۲۷/۰۵ ریال

کلیه این مبلغ از محل عوائد مستمندان شهر تبریز مربوط به سالهای ۱۳۱۹ و ۱۳۳۰ با

نظارت کمیسیون ساختمان پرداخت گردیده است .

ساختمان مورد بحث تحت نظر کمیسیون رسیدگی به ساختمان مدارس از محل عوائد مستمندان به صورت

آقایان نفی بیشکار دارائی آذربایجان و درغیب ایشان آقای اسکندری معاون پیشکاری - دهقان رئیس

فرهنگ آذربایجان - امین انشادادستان آذربایجان و شهردار تبریز و آقایان حاج معصوم خان شیخ الاسلامی

و حاج محمد آقا نخجوانی و حاج محمد تقی جواد زاده معتمدین شهر و آقای صدقیانیان نماینده استانداری

بمحل آمده و آقایان اعضاء کمیسیون نسبت به کلیه امور مربوط به ساختمان رسیدگی دقیق نموده اند

از لحاظ نفی آقایان دیواج معاون فرهنگ آذربایجان و مهندس دانشور نماینده اداره کل

يك منظره از ساختمان دبستان

ساختمان وزان فرهنگ و مهندس گلپاشین نماینده شهرداری و نجار پور نماینده دارائی در ساختمان

مورد بحث نظارت نموده‌اند و زحمات کلیه آقایان مزبور از هر جهت قابل تقدیر میباشد .

ساختمان دبستان مدت هفت ماه از اول خرداد تا آخر آذر ماه ۱۳۳۰ طول کشیده و در این

مدت علاوه بر رسیدگیهای روزانه رئیس اداره فرهنگ و مهندس دانشور یکنفر از طرف کمیسیون

نظارت بر ساختمان تمام مدت روز را در آنجا حاضر و عملیات ساختمانی را نظارت و رسیدگی مینماید

و خود آقایان اعضاء کمیسیون نیز چندین مرتبه شخصاً بساختمان سرکشی و رسیدگی نموده‌اند .

از اوایل بهمن ماه ۳۰ یکباب دبستان شش کلاسه دخترانه در محل ساختمان مورد بحث دایر

گردیده و هم اکنون که مراسم افتتاح رسمی بنا انجام میگردد تعداد ۲۶۲ نفر دانش آموز در

شش کلاس دبستان مشغول تحصیل میباشند .

این دبستان در بیست و دومین جلسه شورای فرهنگ آذربایجان مورخ روز پنجشنبه ۳۰/۱۱/۲۴

بنام مرحوم ضیاء العلماء که جوان دانشمند و از هواداران با بر جای مشروطه بود بنام «ضیاء»

نامیده شد . مرحوم ضیاء العلماء دو سال ۱۳۲۷ هجری قمری داود اصفهانی و رئیس هدایه تبریز

و دارائی روزنامه ای بنام جریده اسلامیه بود و زبان روسی و فرانسه را نیک میدانست و روزیکشنبه

۹ دیماه مطابق با نهم محرم سال ۱۳۳۰ بوسیله روسهای تزاری توفیق فردای آنروز (دوشنبه دهم محرم

۱۳۳۰) بعزت آزادیخواهی و مشروطه طلبی با ۸ نفر دیگر از آزادیخواهان در سر بازخانه تبریز

از طرف روسها بدار آویخته شد و با شهادت خود در راه میهن نام نیکی در صفحه تاریخ ایران

و بویژه آذربایجان از خود باقی گذاشت .

ساخته‌ها در استان خیابانی

تبریز

از محل عوارض مستهندان

تبریز - اسفند ۱۳۴۰

دبستان خیابانی واقع در محل قبرستان مترو گه معروف بقوچ داشی

دبستان مزبور بعلت وسعت محل و واقع شدن آن در خیابان بهلوی و مسیر جاده تهران

بهترین پنج باب دبستانی است که از محل عوارض مستمندان ساخته شده .

محل دبستان بشکل مربع مستطیل با ابعاد ۱۰۰×۹۵ متر و وسعت ۹۵۰۰ متر مربع و طوری

واقع شده که ضلع مشرف بخیابان بهلوی بطول ۵۴ متر است و نمای ساختمان با خیابان ۱۰ متر

فاصله دارد که آن محوطه در طرفین درب ورودی بگملکاری اختصاص داده شده .

ساختمان اصلی عبارت است از شش کلاس درس با ابعاد $۶/۱۰ \times ۵$ متر و دو اطاق مدیر و

ناظم مدرسه و دو اطاق رخت کن و یک راهرو بعرض $۳/۷۰$ و طول ۵۲ متر که در حقیقت بمنزله

تالار اجتماعات دبستان ساخته شده و مجموع محوطه زیر بنای اصلی $۶۰۸/۵۳$ متر مربع میباشد .

در سمت غربی محوطه دو باب اطاق جهت سکونت سرایدار و انبار دبستان با یک راهرو

بمساحت ۸۴ متر مربع و در انتهای جنوب غربی فضای دبستان پنج حلقه مستراح بمساحت $۳۱/۶۳$

متر مربع ساخته شده بدین ترتیب مجموع مساحت زیر بنای ساختمان دبستان $۷۲۴/۱۶$ متر

مربع میباشد .

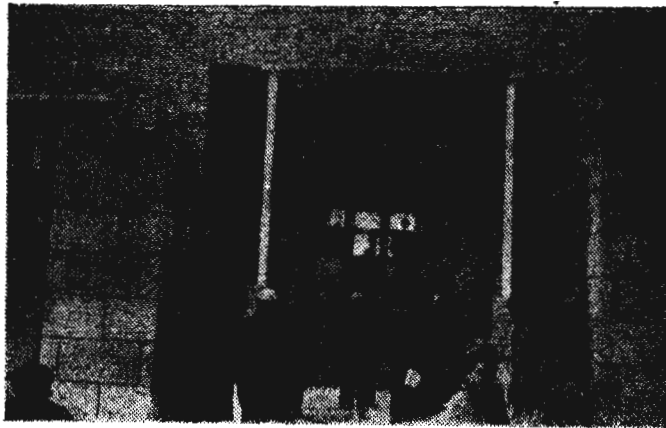
دو قسمت شمال ساختمان بعلت مشرف بودن بخیابان و جلوگیری از هزینة زیاد خاک برداری

سکوئی از سنگ تراش ساخته شده ، بدین ترتیب ساختمان از سطح خیابان $۱/۶۰$ متر بلندتر

میباشد و دو ستون آهنی در ایوان سردر شمالی نصب گردیده است . دور ساختمان بعرض سه متر

ساختمان دبستان خیابانی

منظره از درب ورودی و ایوان شمالی دبستان خیابانی

با آجر سبز ماشه آجر فرش شده و در طرفین درب ورودی از خیابان پهلوئی دو ستون بایایه سنگی و بدنه آهنی با ارتفاع ۴/۵ متر بنا گردیده و درب ورودی از آهن بابعاد ۲/۵۰×۳ متر و وزن ۴۹۶ کیلو ساخته شده و کف کلبه کلاسها و راهرو و اطرفهای مدیر و ناظم و دفتر با آجر موزائیک فرش گردیده است .

ساختمان این دبستان نیز مانند چهار باب دیگر از دبستانهایی که از محل عوارض مستمندان در سالهای ۱۳۲۹ و ۱۳۳۰ ساخته شده طبق موافقت جناب آقای دکتر اقبال استانداری وقت تحت نظر کمیسیون بهضویت آقایان نخعی پیشکار وقت دارائی آذربایجان (در غیاب ایشان آقای اسکندری معاون پیشکاری آذربایجان) - امین افشار دادستان وقت آذربایجان (در غیاب ایشان آقای جوادی معاون دادستان) - مجتهدی شهردار وقت تبریز - دهقان رئیس فرهنگ آذربایجان و آقایان حاج مصوم شیخ الاسلامی - حاج محمد نخجوانی - مرحوم حاج محمدتقی جوادی زاده معتمدین شهر تبریز و صدقیانیان نماینده استانداری ساخته شده و کمیسیون مزبور در کلبه امور مربوط بساختمان نظارت داشته‌اند .
معاظمه کار ساختمان آقای مهندس اسماعیل ناصحزاده میباشند که پس از انجام تشریفات قانونی و انتشار آگهی مناقصه در نتیجه پیشنهاد صدی ۲۱ تخفیف نسبت به بهای تعیین شده از طرف

کلاس درس

کمیسیون فنی برنده مناقصه شناخته شده و در تاریخ ۳۰/۲/۱۸ طبق تصمیم کمیسیون قرار داد ساختمان از طرف آقای دهقان رئیس فرهنگ آذربایجان بنامندگی از طرف کمیسیون و آقای ناصحزاده امضاء شده و بلافاصله عملیات ساختمانی شروع گردیده است و چون ساختمان مزبور طبق صورت مجلس تنظیمی از طرف کمیسیون در ۳۰/۱۱/۱۷ رسماً تحویل گرفته شده، بنابراین عملیات ساختمانی در حدود نه ماه طول کشیده است.

در ساختمان این دبستان کلیه اصول فنی و شرائطی که برای استحکام بنا لازم بوده در نظر گرفته شده و شرایط بهداشتی نیز رعایت گردیده است کلیه دیوارها با آجر و کچ و آهک ساخته شده حتی یکمدمد نیز گشت خام به مصرف نرسیده است و شیروانی طبق اصول فنی از آهن موجی و کپالویی ساخته شده و در پوشش آن دقت کافی بعمل آمده است.

کلیه هزینه ساختمان از هر جوت به مبلغ ۱۱۲۸۹۰۷/۹۵ ریال بالغ گردیده بشرح زیر :

هزینه ساختمان اصلی کلاسها و راهرو و اطاقهای مدیر و ناظم و رخت کن ۸۱۰۲۹۲/۱۵ ریال

> ۹۳۸۴۲/۷۰

> اطاق سرایدار و انبار

> ۴۲۰۶۱/۲۰

> مستراحها

راهرو ساختمان دبستان خیابانی

> ۹۳۵۸۹/۵۰

> ساختمان درب ورودی و تسطیح محوطه و شن ریزی

> ۸۹۱۲۲/۴۰

> سکویهای شمالی و آجر فرش اطراف عمارت

۱۱۴۸۹۰۷/۹۵ ریال

جمع کل :

در ساختمان دبستان از لحاظ فنی آقایان مهندس دانشور نماینده اداره کل ساختمان وزارت فرهنگ در آذربایجان و مهندس گلپایهین مهندس شهرداری تبریز و از لحاظ مالی آقای نجار پور نماینده دارائی آذربایجان نظارت داشته اند و از طرف اداره فرهنگ نیز علاوه بر خود اینجناب که هر روز با ساختمان سرکشی نموده ام آقایان دیباج معاون اداره و اخباری بازرس ساختمانی و همچنین فرد فرد آقایان اعضاء کمیسیون نظارت کامل نموده اند و پس از اتمام بنا در تاریخ ۳۰/۱۱/۱۷ آقای مهندس نیسا مهندس اداره راه شوسه آذربایجان از طرف جناب آقای دکتر سجادی استاندار محترم آذربایجان بکلیه عملیات فنی ساختمانی رسیدگی دقیق نموده است و زحمات آقایان مزبور از هر جهت قابل تقدیر جامعه آذربایجان میباشد و اداره فرهنگ بنوبت خود از زحمات آقایان قدردانی کامل مینماید. در بنای این دبستان ساختمان دیوارهای سابق بهمان شکل باقی مانده است و نرده قسمت

منظره از محوطه و محل سرایدار ساختمان دبستان خیابانی

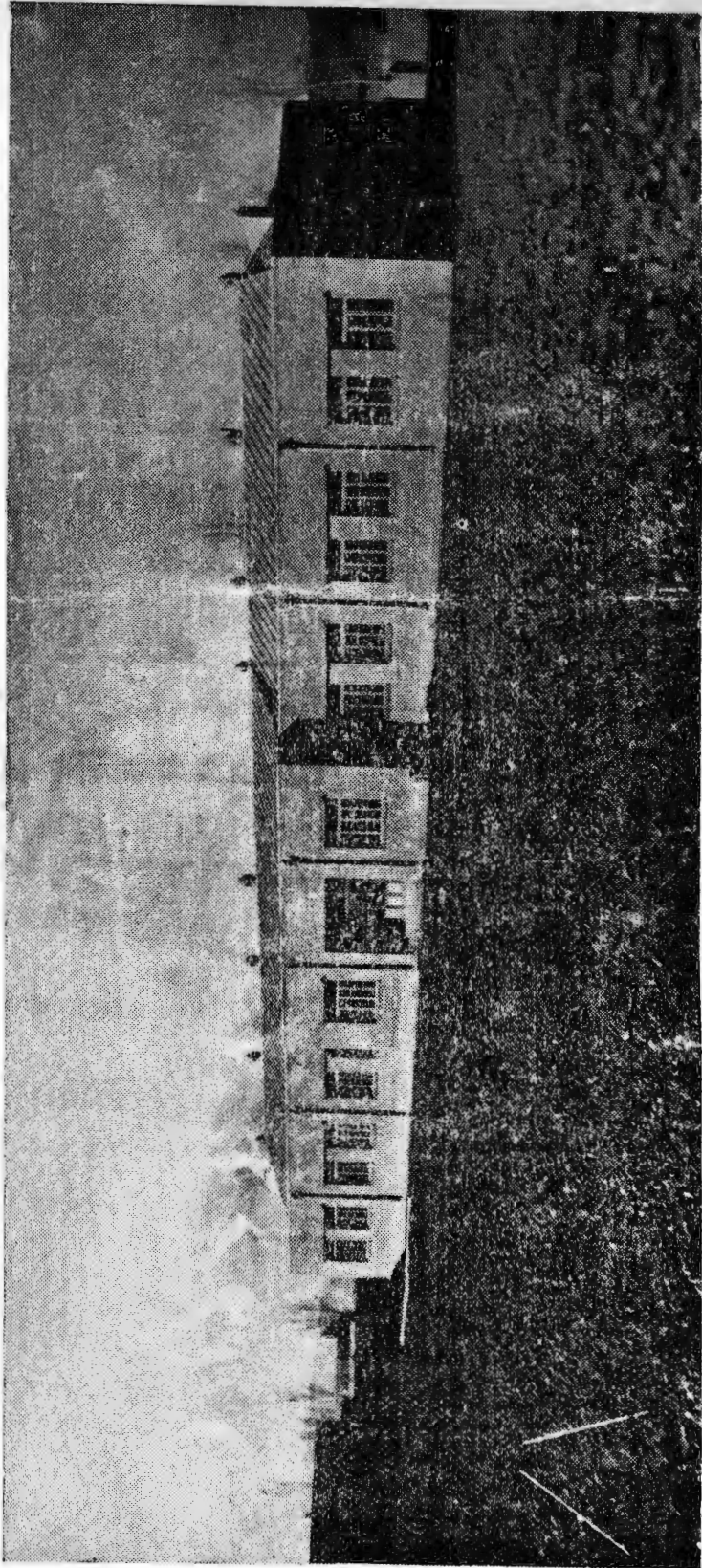

درب جنوبی ساختمان خیابانی

نهای جوانی ساختمان دبستان خیابانی

- مشرف بنیایان بهلوی کاملاً مورد ازوم میباشد که باید سال آینده تکمیل گردد .
- در جلسه مورخ ۳۰/۲۱/۱۴ شورای فرهنگ آذربایجان بنا به پیشنهاد اداره فرهنگ تصویب رسید که ساختمان مزبور بنام مرحوم شیخ محمد خیابانی که از مفاخر آذربایجان میباشد بدبستان خیابانی موسوم گردد و از اسفند ماه ۱۳۳۰ یک باب دبستان شش کلاسه پسران بنا سه کلاس پنجم و سه کلاس هشتم دبستان در محل مزبور دایر گردیده است که فعلاً تعداد ۲۶۵ نفر تحصیل در آنجا مشغول تحصیل میباشند .

ساختمان دبستان خیابانی

ساخته‌مان دبستان شیخ سلیم

تبریز

از دحل عوارض مسته‌ندان

تبریز - اردیبهشت ماه ۱۳۳۱

دبستان شیخ سلیم واقع در قبرستان متر و گه مجید بابا (کوی شتریان)

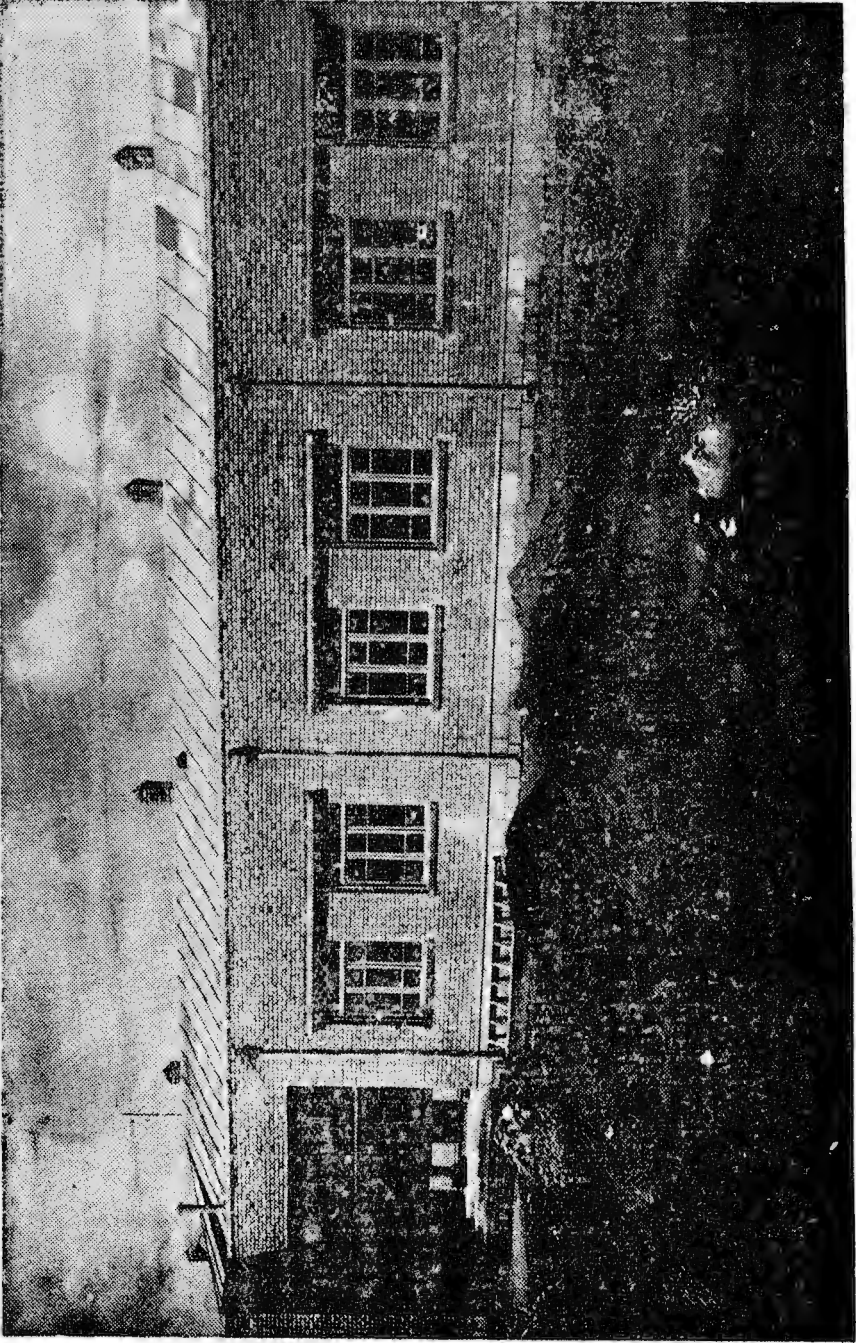
این ساختمان سومین دبستانی است که از محل عوائد مستمندان در سال تحصیلی ۱۳۲۹ - ۱۳۳۰ ساخته شده . از اول خرداد ماه ۱۳۳۰ ساختمان دبستان مزبور شروع و در بیستم اسفند ماه ۳۰ رسماً با اداره فرهنگ تحویل گردیده، بنا بر این ساختمان آن در نه ماه و بیست روز تمام شده است .
محل دبستان کورستان متروکه واقع در کوی شتریان موسوم به مجید بابا با ابعاد ۵۲×۴۵ متر و مساحت تقریبی ۲۳۴۰ متر مربع میباشد که در قسمت شمالی آن دبستان هشتکلاسه طبق نقشه وزارت فرهنگ ساخته شده .

خود ساختمان تشکیل شده است از :

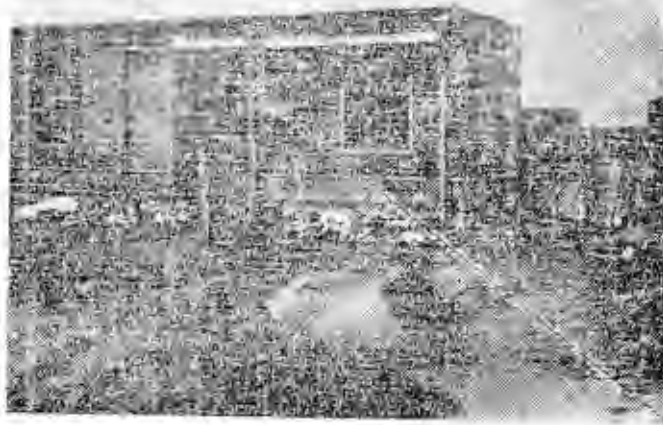
شش کلاس هر کدام با ابعاد $۶/۱۰ \times ۵$ متر بمساحت - ۱۸۳ متر مربع	
دو اطاق مدیر و ناظم	$۴ \times ۵/۱۰$
یک کباب اطاق انانیه	$۳ \times ۳/۵۰$
یک راهرو	$۳/۵۰ \times ۳۸/۵۰$
راهرو ورودی	$۴ \times ۴/۶۰$

جمع : $۳۸۷/۴۵$ متر مربع

جمعاً مساحت زیر بنای ساختمان اصلی با محل دیوارها در حدود ۴۸۴ متر مربع میباشد در طرف جنوب در ورودی ساختمانی جهت سرایدار و انبار انانیه بمساحت $۶۳/۵۰$ متر

ساختمان دبستان شیخ سلیم

درب ورودی و محل سرایدار

مربع ساخته شده که دارای يك اتاق برای سکونت سرایدار و يك انبار اثاثیه و يك دهلیز و يك ایوان میباشد .

در قسمت جنوب شرقی محوطه پنج حلقه مستراح به مساحت ۳۱/۸۲ متر مربع ساخته شده است بدین ترتیب مجموع محوطه زیر بنا ۵۷۹/۳۲ متر مربع میباشد .

کف دو اتاق مدیر و ناظم با آجر موزائیک و کف کلاسها و راهرو با آجر سبز ماشه فرش شده است پوشش ساختمان طبق نقشه و مطابق اصول فنی هیروانی بوده و با آهن موجی ۴ کیلوئی پوشیده شده است .

تمام کلاسها رو به جنوب و روشنایی آنها بطور کافی بوده و در تمام ساختمان اصول بهداشتی کاملا در نظر گرفته شده .

چون ساختمان تالار و سالن به علت زبانی هزینه امکان نداشت لذا راهرو به عرض ۳/۵۰ متر (که نسبت به نقشه اصلی يك متر عریض تر است) ساخته شده که در موارد لزوم در اجتماعات و امتحانات بجای سالن مورد استفاده قرار گیرد .

طرف جنوب و مشرق محوطه دیوارکشی شده و به علت اختلاف سطح محوطه و کوچه ،

راهرو دبستان شیخ سلیم

ارتفاع دیوار در قسمت شرقی از داخل آن تا $4/80$ متر میرسد . این دیوارها از سطح زمین
بفاصله $2/50$ متر با سنگ و آهک و پایه های آجری ساخته شده و وسط آنها خشت کاری میباشد
و برای دیوار طرف شمال از دیوار خود ساختمان استفاده شده است .

بعلت اختلاف ارتفاعی که طرف مشرق و مغرب محوطه داشت برای تسطیح محوطه ناچار
مقداری از خاک زیادی آن بخارج حمل شده است و برای جلوگیری از هرینه زیاد خاک برداری سطح
محوطه ساختمان نسبت بسطح کوچه غربی $0/60$ متر بالاتر و نسبت بکوچه شرقی در حدود $2/50$
متر پایین تر میباشد و باین علت احتیاج بعملیات خاک برداری پیدا شده و در حدود 2800 متر مکعب
ازخاک آن به بیرون حمل و پس از تسطیح ، شن ریزی شد .

بمنظور رفع احتیاج دبستان از لحاظ آب مصرفی چاهی بمق 25 متر با طوقه سازی تهیه
شده ولسی بعلت قابل شرب نبودن آب چاه فقط میتوان برای مصارف دیگر برسانند و چون
ساختمان برای استفاده از آب مشروب لوله کشی خواهد شد لذا از ساختمان آب انبار از لحاظ
صرفه جویی صرفنظر شده .

کلاس درس

۹۱۷۷۱۹٫۶۰

هزینه کلی این ساختمان بالغ بر ۹۴۳۲۸۹/۵۰ ریال و بشرح زیر میباشد :

هزینه خود ساختمان شامل ۶ کلاس و سه ایطاق و یک راهرو - ۶۲۳۳۱۵/ ریال

> ۹۰۸۲۷/۰۵ > محل سرایدار

> ۳۸۸۲۹/۳۰ > مستراحها

> ۱۰۹۵۶۳/۴۵ > دیوار کشی و پایه های درب ورودی

> ۵۲۱۸۴/۱۰
۷۸۷۵۴/۷۰ > تسطیح محوطه و شن ریزی

جمع کل : ۹۴۳۲۸۹/۵۰ ریال

۹۱۷۷۱۹٫۶۰

ساختمان این دبستان نیز مانند چهار باب دیگر از محل مازاد عوارض مستهفندان در سالهای

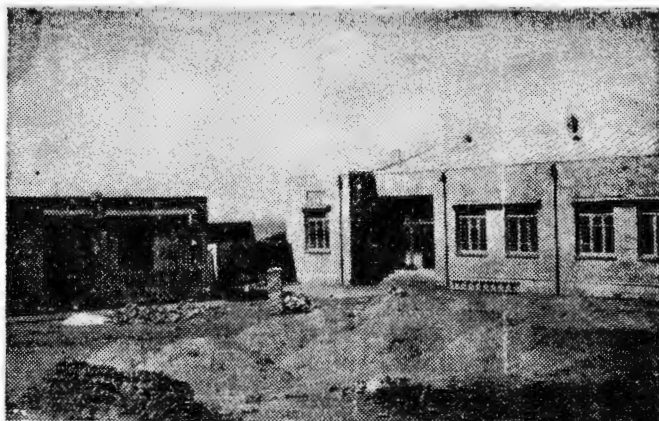
۲۹-۳۰ طبق موافقت قبلی جناب آقای دکتر اقبال استاندار وقت تحت نظر کمیسیون مرکب از

آقایان نغمی پیشکار وقت دارائی آذربایجان (در غیاب ایشان آقای حسین اسکندری معاون پیشکاری)

- امین افشار دادستان وقت استان آذربایجان (در غیاب ایشان آقای جوادی معاون دادستان) -

مجتهدی شهردار وقت تبریز - دهقان رئیس فرهنگ آذربایجان و آقایان حاج معصوم خان شیخ -

ال-الامی - حاج محمد نججوای - مرحوم حاج محمد تقی جوادزاده معتمدین شهر تبریز و صدقیانان

ساختمان دبستان شیخ سلیم و محل سرایدار

نماینده استناداری ساخته شده و کمیسیون مزبور در کلیه امور مربوط بساختمان نظارت داشته است. مقایسه کار ساختمان آقای مهندس اسماعیل ناصرزاده میباشد که پس از انجام تشریفات قانونی و انتشار آگهی مناقصه در نتیجه پیشنهاد صدمی ۲۱ تخفیف نسبت به بهای تعیین شده از طرف کمیسیون فنی برنده مناقصه شناخته شده و در تاریخ ۳۰/۲/۱۸ طبق تصمیم کمیسیون قرار داد ساختمان از طرف آقای دهقان رئیس فرهنگ آذربایجان بنمایندهگی از طرف کمیسیون و آقای ناصرزاده امضاء شده و بلافاصله عملیات ساختمانی شروع گردیده و در تاریخ ۱۳۳۰/۱۲/۲۰ ساختمان مزبور رسماً تحویل کمیسیون شده است .

از لحاظ فنی نیز آقایان مهندس دانشور نماینده اداره کل ساختمان وزارت فرهنگ در آذربایجان و مهندس گلپاشین نماینده شهرداری تبریز و از لحاظ مالی آقای نجار پور نماینده دارایی آذربایجان نظارت داشته اند و از طرف اداره فرهنگ نیز علاوه بر خود اینجانب که هر روز بساختمان سرکشی نموده ام آقایان دیباج معاون اداره و اخباری بازرس ساختمانی و همچنین فرد فرد آقایان امضاء کمیسیون در ساختمان مزبور نظارت کامل نموده اند . پس از اتمام بنا در تاریخ ۱۳۳۰/۱۲/۲۰ آقای مهندس تپیا مهندس اداره راه شوسه آذربایجان از طرف جناب

آقای دکتر سجادی استاندار محترم آذربایجان بگلیه عملیات فنی ساختمانای رسیدگی دقیق نموده است و زحمات آقایان مزبور از هر جهت قابل تقدیر جامعه آذربایجان میباشد و اداره فرهنگ بنوبت خود از زحمات آقایان قدردانی مینماید .

در ساختمان مزبور نیز مانند چهار باب دیگر اصول استحکام رعایت شده و در کلیه عملیات ساختمان اصلی غیر از آجر فشاری و ماسه و آهک چیز دیگری مصرف نشده .

درب ورودی دبستان بعلت اینکه مشرف بخوابان نبیباشد از چوب تبریزی محکم تهیه شده است در جلسه مورخ روز پنجشنبه ۳۰/۱۱/۱۴ شورای فرهنگ آذربایجان بنا بر پیشنهاد و تصویب اداره فرهنگ و موافقت وزارت فرهنگ ساختمان مزبور بنام مرحوم شیخ سلیم که از برچمداران مشروطیت ایران و از آزادیخواهان آذربایجان میباشد بدبستان شیخ سلیم موسوم گردیده است .

شادروان شیخ سلیم که مردی امین و درستکار بوده در نجف اشرف تحصیلات علوم دینی را بیابان رسانده و پس از بازگشت به تبریز ابتدا یکی از پیشنمازان محل بوده و سپس در نهضت آزادیخواهی و مشروطه طایی به تبلیغ مردم در این راه پرداخته و در اینمدت همیشه بساک زیسته است . در سال ۱۲۸۵ خورشیدی یا بیشتر از آن یکی از اعضای انجمن اسلامی تبریز بوده و در ۱۲۸۷ نمایندگی انجمن ایالتی بر گزیده شد و چون روسیان نزاری بچنگ با آزادیخواهان و مشروطه طلبان برخاستند شیخ سلیم یکی از کسانی بود که برای دفاع از خود و نگهداری آزادیخواهان و ایستادگی در برابر آنان برخاست و روز هفتم دیماه ۱۲۹۰ که جستجوی آزادیخواهان آغاز شد شادروان شیخ سلیم نیز یکی از آنان بود که دستگیر گردید و او اولین کسی بود که روز دوشنبه دهم دیماه ۱۲۹۰ مطابق دهم محرم (عاشوراء) ۱۳۳۰ با هشت نفر دیگر از آزادیخواهان در راه غیرت و میهن پرستی بدست روسهای نزاری در محل سر بازخانه سابق تبریز بدار آویخته شد .

گزارش‌های ساختمان دبستان

شهری از ملی

تبریز

از مجله عوارض مستندان

تبریز - شهریور ماه ۱۳۴۱

ساختمان دبستان سردار ملی واقع در خیابان شتربان تبریز

از محل عوارض مستهندان شهریور ماه ۱۳۳۱

مشرف بخیابان جدید الاحداث شتربان محل مغروبه وجود داشت که کویا در قدیم گورستانی بوده معروف بگورستان مجید بابا که تا یکسال قبل کثافت و خاکروبه‌های منازل اطراف را در آنجا میریختند و اینکار علاوه بر آنکه منظره خیابان جدید الاحداث را بسیار کثیف و نامطلوب نموده بود از حیث بهداشت و راحتی اهالی محل نیز وجود میدان کثیف مزبور که خود مرکز نشوونمای هزاران میکروبهای مضر و محل اجتماع اشخاص و لگردو شرور بود خطرهای فراوان داشت. در اوایل سال ۱۳۳۰ محل مزبور نیز جهت ساخته شدن یکباب دبستان از عوارض مستهندان در نظر گرفته شد و از طرف کمیسیون ساختمانی فرهنگ پس از طی تشریفات لازم که بطور مشروح در مقدمه مربوط بساختمان دبستانها از محل عوارض مستهندان شهر تبریز ذکر شده است ساختمان مزبور بعهده آقای مهندس ناصح زاده واگذار گردید و از اوایل خرداد ماه سال ۱۳۳۰ عملیات ساختمانی یکباب دبستان شش کلاسه در آنجا شروع گردید.

قطعه زمین مزبور تقریباً بشکل مربع مستطیل و بابعاد ۲۵ متر در ۹۲/۱۰ متر میباشد که ضلع مشرف بخیابان شتربان ۹۲/۱۰ متر میباشد و نقشه ساختمانی طوری تنظیم گردیده که دو اطاق بابعاد $۶/۵ \times ۴/۵$ متر جهت مدیر و ناظم در طرفین پله‌های ورودی بعمارت قرار گرفته و در هر طرف دو اطاق مزبور سه کلاس هر کدام بابعاد $۶/۱۰ \times ۵$ متر واقع شده است و در هر ورودی کلاسها بر اهروی بمرس $۳/۵۴$ متر و طول $۵۲/۸۵$ متر که در حقیقت نالار اجتماعات و

نمای خارجی ساختمان سردار ملی

راهرو دبستان

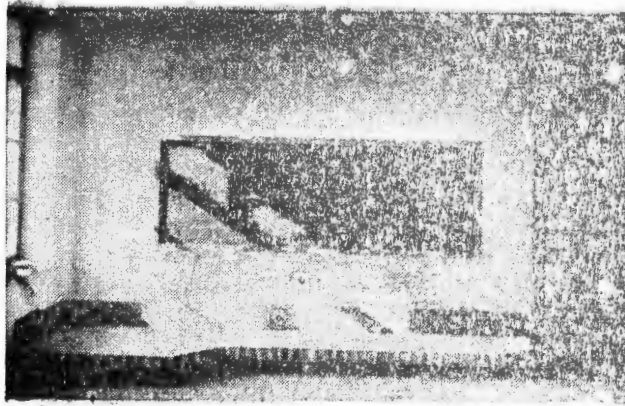
امتحانات مدرسه محسوب میشود باز میگردد •

چون عرض زمین کم بود و پس از ساختمان کلاسها و راهرو محوطه کافی در جلو ساختمان بلقی بنی مساند لذا در تاریخ ۱۱-۳-۳۰ بنا بتصویب کمیسیون ساختمانهای فرهنگ دو باب خانه ولیع در سمت شمال که پشت ساختمان مدرسه واقع بود قیمت ۱۳۴۵۸/۹۰ ریال خریداری ضمیمه دبستان گردید بدین ترتیب عرض زمین افزوده شد و مستراحهای دبستان نیز در محل یکی از این خانه های خریداری شده ساختمان گردید •

اطراف سرسبز با یاد ۴/۲۰ متر در ۳ متر و انبار انانیه بابعاد ۷ متر در ۳/۶۵ متر باضافه راهروی بابعاد ۲۴۲/۹۵ متر در سمت جنوب شرقی دبستان ساختمان شده و در ن ضلع جنوبی قطعه زمین مشرف به میدان قزلباش بود لذا در آن سمت دیواری بطول ۹۶/۱۰ متر که از سطح زمین با ارتفاع ۱/۶ از سنگ تراش و ارتفاع متوسط ۷/۳۰ متر از آجر ساخته شده و سایر دیوارهای اطراف محوطه دبستان از سطح زمین با ارتفاع متوسط ۲/۵۰ متر از سنگ و آجر و بقوه از خشت و آجر ساخته شده و در این راهروهای آجری ساختمان گردیده است •

بدان مراتب محوطه زیر انای ساختمان ۶۵۳/۶۵ متر مربع محوطه بطرح زیر ا

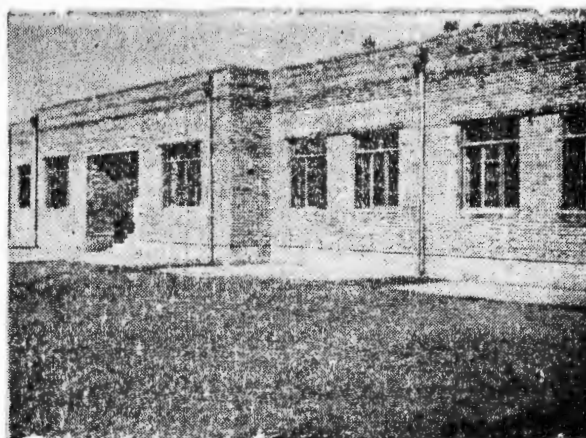
نظاره از کلاس درس و تاهاری سباه کلاس

۱ - شش کلاس هر کدام بطول ۶/۱۰ متر و عرض ۵ متر	جمعا - ۱۸۳/۰ متر مربع
۲ - راهرو بطول ۵۲/۸۵ متر و عرض ۳/۵۴	> ۱۸۷/۰۹ >
۳ - اطاق مدیر و نظم هر کدام بابعاد ۶/۵ دو ۴/۵ متر	> ۵۸/۵۰ <
۴ - کربدور ورودی بابعاد ۴×۵ متر	> ۲۰/۰ >
۵ - زیر دیوارهای ساختمان	> ۱۱۸/۸۵ >
۶ - اطاقهای سرایدار و انبار	> ۵۵/۱۸ <
۷ - مستراح بابعاد ۷/۳۰×۴/۴۵ متر	< ۳۲/۴۸ <

جمع ۶۵۵/۱۵ متر مربع

در این ساختمان نیز مانند سایر دبستانهای جدید الاحداث جدا اکثر دقت برای استحکام آن بعمل آمده، در تمام ساختمان و اطاقهای سرایدار و انبار (غیر از یکسومیت از دیوار محوطه) حتی یکمقد نیز خشت بمصرف نرسیده و تا جائیکه ممکن بوده نسبت با استحکام بنیسا مراقبت شده است ولی بهات عدم اعتبار کافی از کلیه تزئینات ظاهری صرفنظر گردیده است کف اطاقها بر راهرو و میدان مقابل عمارت با آجر سبزه فرش گردیده و از مدخل مدرسه تا ساختمان خیابانی بطول ۴۰ متر و عرض ۳/۵۰ متر آجر فرش شده است .

در مدخل مدرسه درب آهنی از رنگی بابعاد ۳ متر در ۲/۵ متر که از آهن و چکام ساخته

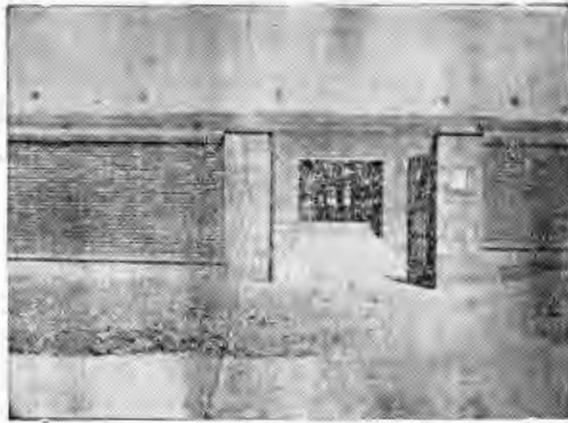

نمای خارجی ساخته‌وار مدرسه

شده کار گذاشته اند و طرفین در مزو و قین از سنك تراش تا پارنفاع ۲/۷۰ متر ساخته ن
 کرده است .

ساختمان مزبور در خرداد ماه ۱۳۳۰ بوسیله آقای مهندس ناسح زاده شروع گردید ولی
 چون از محل عوارض مستمندان اعتبار کافی بدست می آمد و بیم آن میرفت هر پنج باب دبستانی
 که از این محل شروع شد بود تا اول سال تحصیلی ۳۱-۱۳۳۰ خاتمه نیابد لذا در پائیز ۱۳۳۰
 بمقامه کار از طرف اداره فرهنگ بموافقت کمیسیون ساختمانی اخطار گردید ساختمان این دبستان
 را متوقف نماید و تمام اعتبار موجود به صرف تکمیل سه باب دبستان دیگر برسد .

البته این پیش آمد با اینهمه احتیاجی که اداره فرهنگ بساختمان دبستان دارد بسیار ناگوار
 بوده لذا پس از ورود جناب آقای دکتر جادوی استنادار محترم آذربایجان مراتب از طرف اداره
 فرهنگ با بحضور معظم له رسید پس از بازدید بنا و توجه باین تکه که اگر نسبت بتکمیل ساختمان
 قدام نشود ممکن است در نتیجه برف و باران زمستان خسارتی متوجه ساختمان گردد بکمیسیون ساختمانی
 فرهنگ دستور ادامه عملیات ساختمانی را صادر فرمودند بشهرداری تبریز و کمیسیون مستمندان نیز ابلاغ
 فرمودند برای تکمیل این ساختمان اعتبار لازم در اختیار کمیسیون ساختمالی فرهنگ بگذارند پس از کسب
 این موافقت آکمی مناصبه تکمیل دبستان از طرف کمیسیون ساختمان صادر شد پس از انجام تشریفات لازم
 چون پیشنهادات واصله از قراردادیکه قبلا با آقای ناصح زاده منعقد شده بود سنگین تر بود که پس از

منظره خارجی دبستان از خیابان

نظارت بر ساختمانهای فرهنگی ایشانرا حاضر نمود که بقیه ساختمانرا نیز با همان قرارداد اولیه تکمیل نمایند بدین ترتیب در تاریخ ۱۰-۹-۳۰ قرارداد ساختمانی با مضای طرفین رسید و از اوائل سال ۳۱ عملیات ساختمانی مجددا شروع گردید و در اوائل شهریور ماه ۱۳۳۱ ساختمان از هر جهت تکمیل و تحویل گردید در موقع تحویل ساختمان چون ملاحظه شد با وجود تاکید های مکرر در و پنجره مطابق شرائط قرارداد ساخته نشده است لذا کمیونی در تاریخ ۵-۶-۳۱ بهضویت آقایان حاج معصوم خان شیخ الاسلامی- دیباج رئیس فرهنگ تبریز- مهندس دانشور مهندس اداره فرهنگ - مهندس تپیاکارمند اداره راه دوره معتمد علی اخباری با حضور آقای مهندس ناصر زاده مة طه کار تشکیل و بوضع دو و پنجره رسیدگی کامل بعمل آمد در نتیجه قرار شد از پنجره ها و از در های ساختمان مبلغ ۱۵-۱۸۷۱۹ ریال جریمه کسر شود مجموع هزینه این ساختمان به مبلغ ۸۰-۱۱۴۷۵۵۴ ریال بالغ گردیده. شرح زیر

هزینه ساختمان اصلی ۷۵-۷۱۵۴۴۳ ریال

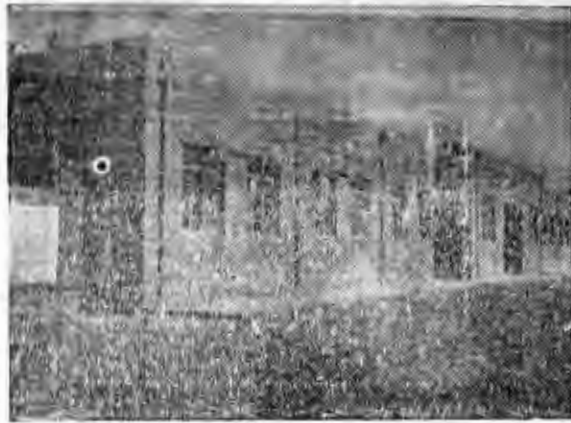
هزینه انبار و اطلاق سرایدار ۶۰-۸۵۴۵۸ ریال

هزینه مستراحها ۹۰-۵۰۴۵۰ ریال

دیوار های دور محوطه و تسطیح محل ۵۵-۲۹۶۲۰۱ ریال

مجموع ۸۰-۱۱۴۷۵۵۴ ریال

و ضمناً آقای مهندس ناصح زاده بیمانکار ساختمان مزبور برای خدمت بامور فرهنگی مبلغ ۵۵۰۰۰ ریال از مبالغ فوق الذکر تصفیف داده و در نتیجه هزینه ساختمان مزبور بمبلغ ۱۰۹۲۵۵۴/۸۰ تقابل گردید .

در ساختمان این دبستان نیز مانند چهار باب دبستان دیگری که از محل عوارض مستخدمان ساخته شده است اداره فرهنگ مرهون توجهات جناب آقای استانیار واعظ معترم کمیسیون مستخدمان آقایان صدیق وژیروی پیشکار دارائی آذربایجان - روحانی شهردار تبریز - حاج معصوم خان شیخ الاسلامی حاج محمدآقا نخجوانی - حاج محمدقلی امیر قاسمی - صدقیانیان نماینده استانیاری میباشد قدر مسلم توجه آقایان فرهنگ شهر تبریز را اطفال معصومی که در نتیجه ساختمان این قبیل مدارس از خرابی های سابق خلاص شده اند بهتر خواهند توانست قدردانی نمایند .

مراقبت آقایان مهندس دانشور نمایند اداره آبل ساینده و وزارت فرهنگ در آذربایجان و مهندس نیپا و ناظر مالی دارائی و از طرف اداره فرهنگ آقای دیباج رئیس فرهنگ تبریز و محمد علی اخباری بازرسی ساخته انی فرهنگ قابل همه گونه تقدیر میباشد .

داره فرهنگ پس از خانمه بنای دبستان پس خرمایکه شاد روان ستار خان سردار ملی به شرطیت

دشو نموده اند و بدین تردید وجود ایشار یکی ز ارکان اصلی مشروطیت ایران بوده مصمم گرفت که

دبستان مورد بحث بنام دبستان سردار ملی نامیده شود .

ساختمان دبستان سنائی

تبریز

در محل قبرستان متروکه معروف بحاجی غفار از عوائد

مستمندان شهر تبریز

تبریز آذر ماه ۱۳۳۱

تبریز چاپخانه فرهنگ

ساختمان دبستان سنائی

از محل عوارض مستمندان شهر تبریز

بنجین دبستانی که از محل عوارض مستمندان در شهر تبریز ساخته شده بنائی است در بخش مقصودیه محل گورستان متروکه معروف بقبرستان حاج غفار . ساختمان این دبستان بانضمام چهار دبستان دیگر از طرف کمیسیون ساختمانی اداره فرهنگ به تفصیلی که در مقدمه این مجله مذکور شد پس از انجام تشریفات قانونی در اردیبهشت ماه سال ۱۳۳۰ بمعمده آقای مهندس ناصح زاده واگذار گردید و قرارداد ساختمانی در تاریخ ۳۰۲۱۸ ر۳۰۲۱۸ بادضای پیمانکار و آقای دهقان رئیس فرهنگ آذربایجان رسید و از اوائل خرداد ماه سال ۱۳۳۰ عملیات ساختمانی طبق نقشه که از طرف آقای مهندس دانشور نماینده اداره کل ساختمان در آذربایجان تهیه و بتصویب کمیسیون رسیده بود شروع گردید . طبق قرار داد مقدمه هیات ساختمان این دبستان نیز در سال ۱۳۳۰ غایب ماند ولی بدو جهت انجام این امر ممکن نشد و موجبات تعویق کار فراهم گردید اول کمی وسعت محوطه بود که جهت ساختمان در نظر گرفته شده بود. قبرستان متروکه حاج غفار محلی است بمساحت ۱۴۸۴ متر مربع بشکل مربع مستطیل باابعاد ۵۲ در ۲۸ متر این محوطه برای ساختمان دبستان شش کلاسه کافی نبوده ولی چون در بخش مقصودیه به علت

نمای ساختمان دبستان

کثرت نفوس و کمی عمارت مناسب جهت تأسیس دبستان اداره فرهنگ احتیاج شدید داشت که در آن بخش دبستانی بنا نماید و از طرف دیگر زمین مناسب دیگری نیز وجود نداشت ناچار کمیسیون زمین مزبور را جهت ساختمان انتخاب نمود و نقشه اولی عبارت بود از یک دبستان چهار کلاسه چون پس از شروع ساختمان ملاحظه شد چهار کلاس جهت رفع احتیاجات اهالی کافی نیست و حد اقل باید شش کلاس جهت مدرسه ساخته شود بنا بر این کمیسیون مجبور شد در نقشه اولی تجدید نظر بعمل آورده و ساختمان دبستان را دو طبقه نماید بدیهی است انجام این تشریفات مدتی موجب تعطیل کار را فراهم نمود دلیل دوم تعویق عملیات، کمی اعتبار مخصوص ساختمان دبستانها بوده، در طرح اولی ساختمان دبستانها فقط هزینه ساختمان اصلی یعنی شش کلاس و اطاقهای مدیر و ناظم بر آورد شده بود هزینه‌های دیگر از قبیل تسطیح و خاک برداری محل ساختمان دیوارهای اطراف محوطه، ساختمان اطاقی جهت نشیمن سرایدار، و انباری جهت جا دادن ملزومات و اثاثیه دبستان، ساختمان آب انبار و مستراحها و غیره در نظر گرفته

منظره خارجی ساختمان دبستانی سنائی

دهه بود در صورتیکه در بعضی از مواقع بعلت خاک برداری و یا خاک ریزی زیاد و دیوارهای مرتفع اطراف محوطه این قبیل هزینه ها بیک رقم قابل ملاحظه بالغ گردید که با مخارج بنای اصلی چندین اختلاف فاحشی نداشت بدینجهت کمیسیون ساختمانی در اوایل پائیز سال ۱۳۳۰ متوجه شد که اگر مبلغ سه میلیون ریال اعتبار اولی بمصرف ساختمان در پنج دبستان برسد نظاما ساختمان تمامی آنها ناقص خواهد ماند لذا با توجه باحتیاجی که فرهنگ با استفاده از ساختمانهای جدید داشت و برای تسریع در حصول نتیجه مقرر شد پیمانکار ساختمان، پادبستان را با سرعت تمامتر ادامه دهد و در باب دیگر را که یکی از آنها ساختمان مورد بحث میباشد تا بدست آمدن اعتبار جدید تعطیل نماید بدین دلیل در اوایل پائیز سال گذشته ساختمان این دبستان تعطیل گردید .

البته این راه حل که کمیسیون ساختمانی در نظر گرفت اضطراری بود والا با احتیاجی که اداره فرهنگ بساختن جدید داشت هرگز نمیشد از اتمام این بنا صرف نظر نمود بهین جهت پس از آنکه جناب آقای دکتر سجادی استاندار محترم آذربایجان از ساختمانهای مدارس بازدید فرمودند وعده همه گونه مساعدت دادند وبلافاصله با وزارت کشور مکاتبه فرمودند و پس از جلب موافقت وزارت مزبور در اواخر آذر ماه ۱۳۳۰ بکمیسیون مستمندان دستور صادر نمودند بقیه مخارج تکمیل بناهای نامبرده از محل عرائد مستمندان پرداخت شود . بعلت انقضای مدت پیمان سابق و انجام تشریفات مناقصه جدید و همچنین مساعدت نبردن فصل جهت بنائی عملیات بنائی تا آخر اسفند ماه سال گذشته تعطیل بود پس از آنکه مجددا با آقای ناصح زاده جهت تکمیل ساختمانها پیمان بسته شد از اوایل سال جاری ساختمان بنی مورد بحث نیز شروع گردید و در آخر آبان ماه ۱۳۳۱ رسماً تعویل اداره فرهنگ گردید بدین ترتیب مدت ۱۸ ماه ساختمان دبستان طول کشیده است ولی در حقیقت نصف این مدت را عملیات ساختمانی اضطرارا تعطیل بود .

بطوری که مذکور شد بنای این دبستان بعلت کوچک بودن محوطه آن دو اشکوبه میباشد در طبقه اول سه کلاس دوهر کدام بعرض $\frac{4}{5}$ و طول $\frac{7}{95}$ و $7,50$ و 8 متر و راهروی بعرض $\frac{2}{7}$ و طول $\frac{26}{45}$ متر بنا شده باضافه دو اطاق کوچک هر کدام بابعاد 3×45 و $4 \times \frac{3}{5}$ متر .

در این اشکوب علاوه بر مدخل اصلی ساختمان در نظر گرفته شده که مراجع کنندگان بدون اینکه وارد حیاط دبستان شوند بتوانند به ساختمان مدرسه داخل گردند بدین منظور در بزرگی مستقیماً بکوچه مقابل باز میشود که در مدخل آن چندپله از سنک تراش کار گذاشته شده است . در طبقه دوم سه کلاس درس هر کدام بابعاد $۸ \times ۴/۴۵$ و $۴/۶۵ \times ۷/۶۵$ و $۸/۵۵ \times ۴/۵۵$ متر بنا شده با اضافه یک تالار نسبتاً وسیعی بابعاد $۱۰/۸۵$ و $۴/۶۵$ متر جهت اجتماعات معلمین و راهروی بابعاد ۱۹ در $۲/۸۵$ متر و یک باب اتاق کوچک جهت دفتر مدرسه بابعاد $۴/۴۳$ در $۳/۶۰$ متر . بدین ترتیب ساختمان اصلی دبستان عبارتست از شش باب کلاس درس و یک تالار اجتماعات با اضافه دو راهرو بزرگ که هر کدام به تنهایی به منزله تالاری میباشد و سه باب اتاق مدیر و دفتر و ناظم . علاوه بر ساختمان اصلی در قسمت ضلع جنوبی محوطه دبستان جنب در ورودی اطاقی باراهروش بابعاد $۷/۹۰$ در $۴/۳۰$ متر جهت سرایدار و در گوشه جنوب شرقی فضای دبستان پنج حلقه مستراح بابعاد $۸ \times ۳/۹۰$ متر ساختمان شده است که با در نظر گرفتن آنها کلیه محوطه زیر بنای دبستان بالغ بر $۳۹۶/۱۶$ متر مربع میشود بشرح زیر :

سطح زیر بنای ساختمان اصلی که دو اشکوبه میباشد عبارتست از شش کلاس و یک سالن و سه اتاق

کوچک و دو راهرو ۳۳۰ / ۹۹ متر مربع

سطح زیر بنای اتاق سرایدار و راهرو آن ۳۲ / ۹۷ >

سطح زیر بنای ساختمان مستراحها ۳۱ / ۲۰ >

جمع ۳۹۶ / ۱۶ متر مربع

در ساختمان این دبستان نیز مانند ساختمان دبستانهای دیگر حد اعلاى استحکام در نظر گرفته شده ولی بهیچوجه به سمتهای غیر ضروری و تزئینات غیر لازم نپرداخته اند بطوری که کف اطاقها و راهروها از آجر فرش شده حتی کف پنجره ها هم برای صرفه جویی در هزینه از آجر معمولی فرش گردیده است ولی کلیه بنا از آجر و سنک و آهک ساخته شده و از لحاظ استحکام در آن حد اعلاى دقت بعمل آمده است .

بین طبقه اول و دوم تیرهای آهنی کار گذاشته شده و پوشش شیروانی آن از آهن موجی خوب
 جعل آمده است. اطراف پله های طبقه اول و دوم نرده آهنی محکم کار گذاشته شده است کلیه در و پنجره از
 چوب تبریزی خشک ساخته شده است و ضخامت داخلی پنجره ها پنج سانتیمتر و چهار چوب هشت سانتیمتر میباشد
 کلیه هزینه ساختمان این دبستان بالغ بر ۹۵۹۰۱۳/۲۰ ریال میباشد ولی بس از اتمام ~~ساخت~~ ~~مقاطعه کار~~
 مبلغ ۵۹۰۱۳/۲۰ بفرهنگ تحفیف دادند و بقیه مبلغ ۹۰۰۰۰۰۰ بمقاطعه کار پرداخت ~~گردد~~
 ساختمان مورد بحث نیز مانند ساختمانها دیگر به نظارت دقیق کمیسیون ساخته آئی فرهنگ
 که آقایان زیر در سالهای ۱۳۳۰ و ۱۳۳۱ عضویت آن را داشته اند به عمل آمده است آقایان نغمی و صدیق وزیر
 پیشکارا زدارائی آذربایجان و اسکندری معاون پیشکاری - آقایان مجتهدی، روحانی شهرداران تبریز
 و مولوی سرپرست شهرداری تبریز - آقایان امین افشار دادستان استان سابق و جوادی معارن دادستان
 آقایان حاجی معصومخان شیخ الاسلامی، حاج مهدیقلی امیرقاسمی، حاج محمد نخجوانی و مرحوم
 جوادزاده معتمدین شهر تبریز و آقای صدقیان نماینده استانداری آقای دهقان رئیس فرهنگ آذربایجان
 علاوه بر آقایان مذکور زحمات آقایان دیباج رئیس فرهنگ تبریز - مهندس دانشور
 نماینده اداره کل ساختمان وزارت فرهنگ در آذربایجان و مهندس تیا مهندس اداره راه شوسه آذربایجان
 که از طرف جناب آقای دکتر سجادی استاندار محترم آذربایجان مامور رسیدگی ساختمان دبستان
 بوده اند از هر جهت قابل تقدیر و تحسین میباشد و اداره فرهنگ آذربایجان بدینوسیله از زحمات کلیه
 آقایانیکه به نحوی در انجام این نیت مقدس بذل مساعی نموده اند و موجبات خلاصی اطفال معصوم
 را از ویرانه هائی که با اسم دبستان اجاره شده فراهم فرموده اند قدر دانی مینماید .
 اداره فرهنگ در نظر گرفته پس از انجام مراسم افتتاح دبستان سنائی را که در خیابان شاهپرو
 واقع است و با این محل چندان فاصله ندارد بساختمان مورد بحث اقبال دهد بدین ترتیب این ساختمان
 با اسم سنائی شاعر معروف ایرانی نامیده خواهد شد با این عمل علاوه بر اینکه ۲۵۰ نفر محصل
 دبستان مذکور از عمارتی که بهیچوجه جهت تاسیس دبستان مناسب نیست خلاص میشود ماهیانه مبلغ

چهار هزار ریال وجه اجاره عمارت دبستان نیز به فتح صندوق فرهنگ صرفه جویی خواهد شد .
امید است با توجه افراد فرهنگ دوست بتدریج تعداد این قبیل ساختمانها زیاد گردد و بهمان
نسبت از تعداد محلهائی که در اجاره فرهنگ میباشد کاسته شود تا روزی برسد که کلیه دبستانهای
شهر و دهات دارای ساختمانهای مناسب و آبرومند باشد ، این آرزو اگرچه فعلا خیلی مشکل بنظر
می آید ولی هرگز مجال نیست و همت مردان فداکار آن را عملی خواهد نمود .

منظره راهرو طبقه بالا

ساختمان سه باب دبستان

از محل عوارض مستمندان تبریز

در سال ۱۳۳۱

ساختمان پنج باب دبستان که از محل عوارض مستمندان شهر تبریز در سال ۱۳۳۰ شروع گردید در حقیقت قدم اول و مقدمه برنامه وسیعی بود که اداره فرهنگ در نظر داشت با توجه و مساعدت ارباب امور و اهالی محترم شهر در مورد ساختمان مدارس انجام دهند. برای نیل این هدف مقدس پس از آنکه سه باب از پنج باب ساختمان مذکور با تمام رسید دو اوائل سال جاری مراتب باستحضار جناب آقای دکتر سجادی استاندار محترم آذربایجان رسید و تقاضا شد که از عایدات مستمندان در سال ۱۳۳۱ نیز مبالغی جهت ساختمان دبستانها اختصاص داده شود. جناب آقای استاندار با توجه مخصوص که بامور فرهنگی دارند و در هیچ موقع از بنده مساعدت بیوسسات فرهنگی مضایقه فرموده اند و باعلاقه که بموضوع ساختمان مدارس دارند و در حقیقت متوجه این نکته اساسی هستند که داشتن بنای خوب و مناسب اولین مرحله تاسیس یک مدرسه استگاه ریختی مفید میباشد تقاضای اینجانب را مورد توجه قرار دادند و بکمیسیون مستمندان شهر تبریز دستور فرمودند اعتبار ساختمان سه باب دبستان دیگر را در سال جاری فراهم نمایند. اعضای کمیسیون مستمندان که خوب بختانه همگی از اشخاص شریف شهر تبریز و از علاقمندان به فرهنگ میباشد از دستور جناب آقای استاندار حسن استقبال نموده و نسبت بااختصاص مقداری از عایدات مستمندان بساختمان دبستان موافقت خود را اعلام داشتند و بدین ترتیب مقدمات ساختمان سه باب دبستان دیگر در شهر تبریز فراهم گردید.

برای تعیین محل ساختمانها اداره فرهنگ علاوه بر توجه باحیاجات مهلات و بخشهای مختلف شهر اهکال دیگر نیز دانت و آن وج-ود زمین مناسب بود جهت ساختمان و قبلا تصمیم گرفته شده بود که کلیه ساختمانها در زمینهای بلااستفاده فرهنگی ویا در محل هائیکه ادارات شهرداری و اوقاف میبانا بفرهنگ واگذار نمایند و زمینهای قبرستانهای متروکه بنا هود چه اگر برای ساختمان مدرسه در نواحی مختلف شهر-ر زمین مورد احتیاج خریداری ک-ررد مقدار عمده اعتبار ساختمان باید بمصرف خریداری زمین برسد و باکمی بودجه و اعتبار موجود انجام این عمل هرگز انجام پذیر نمیشد . با توجه به مراتب مذکور اداره فرهنگ جهت ساختمان سه باب دبستان جدید سه محل زیررا در نظر گرفت :

۱- محل باغ معروف بیاغ منصور واقع در خیابان منصورکه در سالهای اخیر متروک شده بود و از دو باب اطاق موجود آنجا یکی از برزنهای شهرداری استفاده مینمود .

۲- محل قبرستان متروک جنب مسجد کبود که چند سال قبل جهت ساختمان حمامی مقدار زیادی از آن را خاک برداری نموده بودند و هلت انصراف از این فکر محل مزبور بحالت کثیف و اسف آوری در مرکز شهر باقی مانده بود .

۳- قسمتی از اراضی معروف پاراضی باغشمال که شهرداری تبریز آنجا را بقطعات کوچک تقسیم کرده و برای فروش آماده نموده است .

در اینجا باید از حسن نیت و تشریک مساعی و علاقمندی آقای روحانی شهردار سابق تبریز ذکری هود که پس از بازدید این سه محل و توجه باینکه نهلا از این سه محل زمین مناسبتری جهت ساختمان وجود ندارد، موافقت خود را نسبت بواگذاری هر سه محل بفرهنگ اعلام نمودند و بدین ترتیب شروع بساختن مدارس بلا مانع گردید .

موتیکه مقدمات امر فراهم گردید و میبایست از طرف کمیسیون ساختمانی فرهنگ آگاهی مناقصه ساختمان منتشر شود فکر جدیدی در اعضای کمیسیون بوجود آمد و آن فکر این بود که بجای انتشار آگاهی مناقصه و عقد قرار داد و انجام تشریفاتی که متاسفانه اغلب اوقات بضرر و زبان

صاحب‌کار تمام می‌شود سه نفر از اشخاص شریف و طرف اعتماد تبریز انتخاب شوند که هر کدام تصدی و نظارت یکی از ساخته‌انها را به‌عهده بگیرند و مانند اینکه برای خورد خانه می‌سازند ساختمان دبستانرا شروع نمایند و از طرف کمیسیون بتدریج وجه لازم در اختیار آقایان مزبور گذاشته شود فقط مهندس فرهنگ از لحاظ فنی در ساختمان نظارت نماید و کلیه مسئولیت مالی و خرید مصالح و پرداخت مزد به‌عهده آقایان مزبور باشد. در اینجا باید تذکر داد که در تولید این فکر تجربه اینکه آقایان اعضای کمیسیون از ساختمان پنج باب دبستان سال گذشته بدست آورده بودند موثر بود زیرا با وجود اینکه مقاطعه‌کار پنج باب ساخته‌انهای مذکور آقای مهندس ناصح زاده خود از افراد فرهنگ دوست و صالح بودند و با وجود اینکه علاوه بر مامورین اداره فرهنگ خود آقایان اعضای کمیسیون در هر کدام از ساختمانهای مذکور نظارت داشتند با وجود این بعضی اوقات مشاهده میشد انجام بعضی از عملیات ساختمانی بضرر صاحب‌کار تمام میشود ولی چون در آن کلیه مقررات مالی و ساختمانی انجام شده بود نمیتوانستند ایرادی بگیرند برای نمونه کافی است موضوع خاک‌برداری را ذکر نمود خاک زیادی محوطه فلان دبستانرا که میشد مثلا با هزار ریال برداشت چون عمل خاک‌برداری تمام میشد با احتساب متر مکعب و مراجعه به نرخ قرار داد بعضی اوقات دو بلکه سه برابر میزان حقیقی مصارف آن پرداخت میشد و چون تمام تشریفات انجام شده بود کمیسیون نمیتوانست ایرادی وارد نماید. علاوه بر این اگر فرض نمائیم مقاطعه‌کار بهیچوجه در فکر استفاده زیادی نبوده فقط به نفع داهی خود قناعت نماید در هر ساختمان که در حدود یک و ملین ریال مصرف میشود حداقل یکصد و پنجاه هزار ریال نفع مقاطعه‌کار را باید محسوب نمود که با انجام عمل ام‌انی و نظارت یکی از آقایان معتمدین شهر حداقل این مبلغ بسود ساختمان صرفه جویی خواهد شد. این فکر کمیسیون وقتی باستحضار جناب آقای دکتر سجادی استناددار محترم رسید ایشان نیز دلایل کمیسیون و پذیرفتند و موافقت خود را با نظر کمیسیون اعلام نمودند بدین ترتیب قرار شد سه نفر از معتمدین شهر که در اطراف آنها هیچگونه حرفی نتوان زد و موزد موافقت قاطبه اهالی باشند انتخاب کردند و هر کدام ساختمان یکی از مدارس را به‌عهده بگیرند. پس از مطالعات کافی در جلسات مورخ

۳۱۳۳۷ و ۳۱۳۳۱۹ کمیسیون قرار شد سه نفر آقایان حاج مهدیقلی امیر قاسمی و حاج میرزا تقی بیاتاله و غلامحسین اسکندری هر کدام نظارت یکی از ساختمان دبستانهای مزبور را بعهده بگیرند و عمل ساختمان را بطور امانی انجام دهند .

پس از تهیه مقدمات امر در ساعت ۱۰ روز هشتم خرداد ماه ۱۳۳۱ کلنگ اول هر سه ساختمان با حضور آقایان روسای ادارات و اعضای کمیسیونهای ساختمانی فرهنگ و مستمندان بنام نامی اعلیحضرت همایون شاهنشاهی بدست جناب آقای دکتر سجادی استنادار محترم زده شد و بلا فاصله عملیات ساختمانی هر سه دبستان شروع گردید . برای استحضار خوانندگان گرامی گزارش کامل هر کدام از ساختمانها را در اینجا به تفصیل ذکر مینماید :

گزارش

ساخته‌مان دبستان واقع در اراضی

باغشمال تبریز

از محل عوائد مستمندان

تبریز آذرماه ۱۳۳۱

ساختمان دبستان واقع در اراضی باغشمال تبریز

در ضلع شرقی خیابان شاهپور شهر تبریز واصل بساخته‌مانهای سرپا‌زخانه اراضی وسیعی است معروف به اراضی باغشمال متعلق به شهرداری که از باغات سلطنتی قاجاریه بوده که شهرداری تبریز آنجا را بقطعات کوچک تقسیم نموده و جهت فروش آماده کرده است اراضی باغشمال در مجاورت بخش مارالان که از نواحی پر جمعیت شهر میباشد قرار گرفته و در بخش مزبور بعلمت کثرت نفوس بساختن دبستان بیشتر از سایر محلات احتیاج هست گرچه سال گذشته يك باب دبستان در محل قبرستان متروکه غیاث بخش مزبور ساختمان گردیده بود ولی چون با يك ساختمان رفع احتیاج نمیشد از اینجهت در نظر گرفته شد یکی از سه باب دبستانی که قرار بود از عواید مستمندان در سال ۱۳۳۱ بنا گردد در اراضی باغشمال باشد اداره فرهنگ در این مورد با آقای روحانی شهردار تبریز وارد مذاکره گردید پس از جلب موافقت شهرداری مراتب باستحضار جناب آقای دکتر سجای استانداری محترم آذربایجان رسید و با تصویب جناب آقای استاندار مقرر گردید دو قطعه از زمینهای باغشمال که در نقشه شهرداری برای فروش آماده گردیده بود بمساحت ۳۶۶۵ متر مربع با ابعاد ۷۲/۳۰ در ۵۰ متر جهت ساختمان دبستان فرهنگ واگذار گردد . ساختمان این دبستان نیز مانند دو دبستان دیگر که در محل باغ منصور و مسجد کبود بنا شده از طرف کمیسیون ساختمانی فرهنگ بطور امانی انجام یافته است و برای این منظور در جلسه مورخه ۳۱/۳/۱۷ کمیسیون مزبور تصمیم گرفته شد که نظارت و مباشرت ساختمان بعهده آقای حاج میرزاتقی بیگ که یکی از تجار معروف و شریف تبریزاند و خوشبختانه در اغلب امور اجتماعی پیشقدم میباشند واگذار

منظره دبستان در هوقع ساختمان

گرد آفای بیت اله نیز با وجود گرفتاریهای شخصی و عضویت در کمیسیون های شیر خورشید سرخ و مستمندان و غیره از نظر فرهنگدوستی تقاضای اعضای انجمن را پذیرفته و مباشرت ساختمان را بعهده گرفتند بدین ترتیب مقدمات ساختمان دبستان از هر جهت فراهم گردید .

نقشه دبستان بوسیله آقای مهندس دانشور نماینده اداره کل ساختمان فرهنگ تنظیم گردید و بتصویب اعضاء کمیسیون مستمندان رسید و اولین کلنگ ساختمان بنام نامی اعلی حضرت همایون شهر یاری در روز هشتم خردادماه ۱۳۳۱ بدست جناب آقای دکتر سجادی استانداری معظم آذربایجان با حضور جمعی از محترمین شهرو روسای ادارات بزمین زده شد و پس از تهیه مقدمات کار عملیات ساختمانی از نیمه دوم خرداد شروع گردید .

بطوریکه مذکور شد ابعاد زمینی که جهت دبستان تخصیص یافته ۷۳ در ۵۰ متر میباشد و ضلع شرقی زمین مزبور وصل است بامتداد خیابان حافظ و ضلع شمالی آن ساختمان ورزشگاه تبریز . ساختمان دبستان در قسمت شمالی زمین بنا گردیده است و در سمت شرقی بله های مدخل بنا که از سنگ تراش ساخته شده دو اطاق مدیر و نظم با ابعاد ۵/۳۰ در ۴ و ۵/۶۰ در ۴ متر واقع شده و در سمت مغرب مدخل شش کلاس در یک ردیف هر کدام با ابعاد هفت در پنج متر ساختمان گردیده است و در کلاسها - بر اهروی بعرض ۴ متر و طول ۴۷/۵۰ متر بنا میشود راهرو مزبور در حقیقت تالار وسیعی است که مواقع امتحان و اجتماعات دبستان مورد استفاده قرار خواهد گرفت . بدین ترتیب ساختمان اصلی دبستان محوطه ای را بطول ۴۷/۵۰ و عرض ۱۰/۳۰ متر فرا گرفته است که مجموع مساحت آن ۴۸۹/۲۵ متر مربع میشود .

علاوه بر ساختمان اصلی در سمت جنوب درب ورودی اطاقی جهت سرایدار با راهرو آن و یک باب انبار و شش - لفته - متراج در یک ردیف و در محوطه ای بطول ۲۵ و عرض ۳/۵ - بنا شده و چهار اطاقهای مزبور بعرض ۱/۸۰ متر جلو ساختمان اصلی بعرض پنج متر از آجر - سبز ماشه آجر فرش گردیده است .

مجموع محوطه زیر بنای این دبستان ۶۷۶/۷۵ متر مربع میشود بقرارد زیر :

مساحت زیر بنای ساختمان اصلی که عبارتست از شش کلاس و راهرو اطاقهای مدیر و ناظم ۴۸۹/۲۵ متر مربع

« > اطاقهای سرایدار و انبار و مستراحها ۸۷/۵۰ -

جمع ۵۷۶ / ۷۵ متر مربع

کلبه دوها و پنجره ها از چوب تبریزی خشک با باد مناسب ساخته شده و در تمام ساختمان بجز از دیوارهای اطراف آن فقط آجر مصرف گردیده و شیروانی بنا با آهن سفید موجی پوشیده شده است . جهت روشنایی کلاسها و راهرو از داخل ساختمان سیم کشی گردیده و از محل ساختمان مقدار زیادی خاک برداری بعمل آمده است . از کف کلاسها تا ارتفاع پنجاه و راهرو ها تا ارتفاع شصت سانتیمتر با رنگ روغنی و نگرزی گردیده است که در صورت کثیف شدن شستن و تمیز کردن آنها آسان باشد . در هر کلاس منبری جهت معلم و تخته سیاه دیواری با باد ۱۰/۱۰ متر ساخته شده . مجموع هزینه این دبستان ۸۷۶۰۰ ریال میباشد که بتدریج از طرف کمیسیون ساختمانهای فرهنگ به آقای بیت اله پرداخت گردیده است .

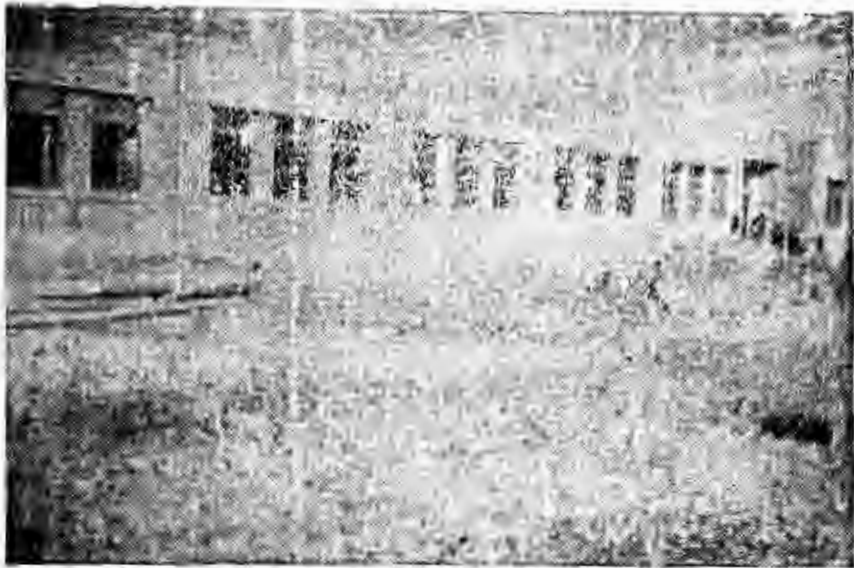
ساختمان این دبستان بطوریکه مذکور شد در نیمه دوم خرداد ماه سال ۱۳۳۱ شروع و در نیمه اول آذرماه ۱۳۳۱ خانه یافت بدین ترتیب دبستان در شش ماه ساخته شده است در اینجا باید از زحمات روزانه آقای حاج میرزا تقی بیت اله که علاوه بر تشخیص ایشان فرزندان ایشان نیز به تمهیت از والد نوعپرست خود در تعطیلات تابستان در ساختمان نظارت مینمودند قدردانی بعمل آید همچنین زحمات آقای مهندس دانشور نماینده اداره کل ساختمان وزارت فرهنگ در آذربایجان و حاج ابوالقاسم معمار زنوزی مورد تقدیر اداره فرهنگ میباشد .

درخانه گزارش برای ثبت در تاریخ فرهنگ آذربایجان باید از توجهات و مساعدتهای ذقیمت جناب آقای دکتر سجادی استاندار محترم آذربایجان و آقایان صدیق وزیری پیشکار دارائی آذربایجان روحانی شهرداری سابق تبریز و ولوی سرپرست شهرداری - بنی فضل دادستان استان و جوادی معاون دادستان و آقایان حاجی معصومخان شیخ الاسلامی - حاجی محمد آقا نجفجوانی - حاجی مهدیقلی امیرقاسمی

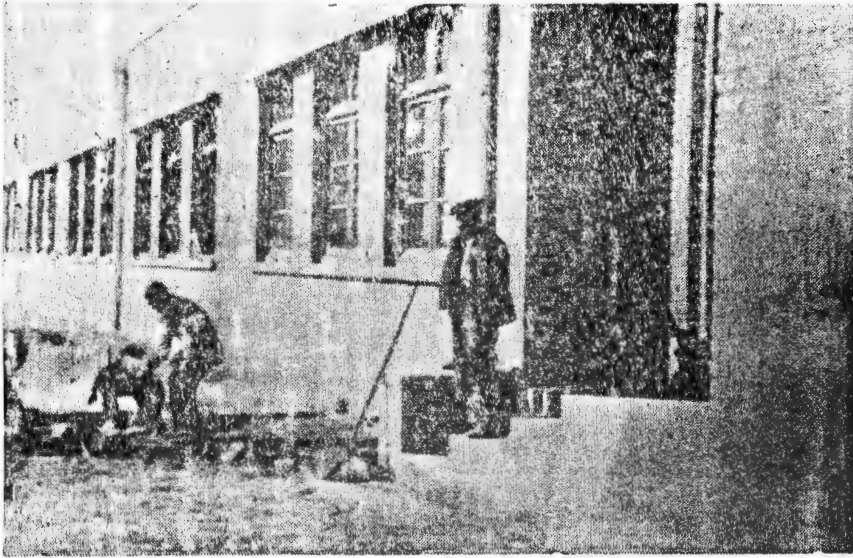

اهای خارجی ساختمان دبستان

اعضای محترم کمیسیون ساختمان فرهنگ و همچنین آقایان : حاج ابراهیم اوالفتیحی - حاج احمد مهدودبه
 سید باقر کزوبی - حسین تبریزی - غلامحسین اسکندری - حاج میرزا تقی بیت الله - اعتمادی
 رئیس دفتر استانداری اعضاء محترم کمیسیون مستمندان که با توجهات خود موجبات ساختمان این بنا و
 و نظائر آن را فراهم فرموده اند قدردانی بعمل آید امید است با توجهی که از طرف جناب آقای استاندار
 و روسای ادارات دولتی و آقایان محترم کمیسیون مستمندان مبذول میشود در مدت چند سال
 کلیه اطفال شهر تبریز از خرابه های کنونی که برای دبستانها اجاره شده است مستخلص گردند .

منظره از نمای دبستان

عکس دبستان در موقع عملیات ساختمانی

گزارش

ساخته‌های دبستان مصدق

از محل عوارض مستمندان

تبریز آذر ماه ۱۳۳۱

اداره فرهنگ آذربایجان افتخار دارد بیاس خدمتیکه پیشوای ملت ایران جناب آقای دکتر محمد مصدق در امر ملی شدن نفت و کسینتی حاشیه استعمار اجنبیان و قطع ایادی داخلی و خارجی شرکت غاصب نفت و فراهم آوردن مرجحات افتخار و سربلندی ایرانیان در بین ملل عالم و تصویب طرحهاییکه منجر به اصلاحات داخلی امور کشور خواهد شد. این دبستان را بنام پدر ملت ایران مصدق نام گذاری نموده و بدینوسیله مراتب شکر گذاری جوانان آذربایجان را به نخست وزیر محبوب خود بجا آورد

گزارش

ساختمان دبستان واقع در جنب

مسجد گبود

از محل عوائد مستمندان

تبریز آذر ماه ۱۳۲۱

ساختمان دبستان واقع در جنب مسجد گبود تبریز

مسجد گبود از آثار پرشکوه و بنا نظمت دوره اسلامی میباشد که در زمان آبادی شاید بمناسبت رنگ کاشیهایش آن را فیروزه اسلام نام نهاده بودند و از اثنیه دوران حکمرانی جهانشاه قره قویشلو است که دختر جهانشاه بنام صالحه در سال ۸۷۰ هجری آن را بنا نموده است ولی متأسفانه در اثر زلزله و عوامل دیگر اکنون بصورت خرابه در آمده و فقط قسمتی از بقایای آن بنای عظیم تاریخی در مرکز شهر تبریز باقی مانده است .

جنب مسجد گبود مشرف بخيابان بهاوی محوطه وسیعی وجود دارد که گویا زمانی قبرستان بوده ولی سالهای متعددی است که متروک گردیده و پس از آن محل مزبور مدنی بیباغ ملی تبدیل شده بود که گردشگاه ساکنین مجاور آنجا بوده بتدریج آن باغ نیز فراموش شده و در سالهای اخیر بحال ویرانه افتاده بود

اداره فرهنگ آذربایجان برای از بین بردن خرابه مزبور در جنب مسجد گبود و بنای تاریخی تصمیم گرفت یکی از دبستانهای فریباد را در آن محل بنا نماید پس از جلب موافقت جناب آقای دکتر سجانی استانداری محترم آذربایجان و شهرداری تبریز مقدمات ساختمان يك باب دبستان در محل مزبور فراهم گردید .

در جلسه مورخ ۱۳۳۷/۳/۳۱ کمیسیون ساختمانی فرهنگ بنا بدلائلی که در مقدمه این بحث مذکور گردیده تصمیم گرفته شد ساختمان این بنا بطور امانی عمل شود و در همان جلسه آقای حاج مهدیقلی امیر قاسمی از مامورین باز نشسته صدیق و درستکار وزارت دارائی که از محترمین

اهای خارچی ساخهوان درستان

شهر تبریز و محل اعتماد عامه مردم میباشد جهت نظارت این ساختمان انتخاب گردیدند. آقای امیر قاسمی نیز که خود از علاقمندان فرهنگ میباشد با وجود کبر سن و گرفتاریهای شخصی تقاضای عضای کمیسیون را پذیرفتند و نظارت و مباشرت ساختمان را بعهده گرفتند.

مراسم شروع ساختمان صبح روز هشتم خرداد ماه با حضور جمعی از روسای ادارات و اعضای کمیسیونهای ساختمان فرهنگ و مستمندان و محترمین شهر تبریز در محوطه مسجد کبود بعمل آمد و اولین کلنگ ساختمان بنام نامی اعلیحضرت همایون شاهنشاهی بوسیله جناب آقای دکتر سجادی استاندار محترم آذربایجان بزمین زده شد و بلافاصله عملیات ساختمانی شروع گردید.

از محوطه مسجد کبود مقداری که در سمت مغرب ساختمان مسجد واقعتاً به مساحت ۵۱۰۰ متر مربع که طول آن ۸۵ متر و عرض آن ۶۰ متر میباشد جهت ساختمان جدا شده بطوریکه فاصله آخرین قسمت ساختمان دبستان تا مسجد کبود ۶۸۰ متر میباشد و برای اینکه فضای مسجد از دبستان بطور کلی جدا شود بین محوطه‌ای که جهت دبستان اختصاص یافته و باغ مسجد دیواری با ارتفاع ۲ متر و طول ۷۱ متر ساخته شده که مسجد را از دبستان کاملاً جدا مینماید.

در اینجا باید تذکر داد در سال ۱۳۲۶ شهرداری تبریز در نظر گرفته بود دو محلی که اکنون برای ساختمان دبستان تخصیص یافته یک باب حمام بزرگ بسازد و برای اینکار از محوطه‌ای بطول ۵۰ و عرض ۳۵ متر خاکبرداری نموده بودند که عمق متوسط آن ۲۵ متر بود و ۴۳۷۵ متر مکعب خاک برداری نموده بودند و سیس از عمل خاک برداری معلوم نیست بچه علت ساختمان حمام متروک گردیده بود شاید یکی از علل تعطیل کار این بوده که ساختمان حمام را در محل قبرستان متروک صلاح ندیده‌اند، در هر حال اگر حمام مزبور در مجاورت این بنای تاریخی ساخته میشد ممکن بود موجبات ویرانی کلی آن را فراهم نماید و چه بهتر که از عملی نمودن این فکر منصرف گردیده‌اند در هر حال یکی از زحمات عمده متصدیان این ساختمان بر کردن گودالی با ابعاد $۵۰ \times ۳۵ \times ۲۵$ متر بود که مزبور بودند ۴۳۷۵ متر مکعب خاک ریزی نمایند و با توجه باین نکته که محل مزبور در مرکز شهر واقع شده و اطراف آن خاک زیادی

وجود نداشته است معلوم میشود بر کردن آن چه مشکلی را فراهم نموده است .

نقشه ساختمان بوسیله آقای مهندس دانشور نماینده اداره کسب ساختمان وزارت فرهنگ در آذربایجان تهیه و به تصویب کمیسیون ساختمانی فرهنگ رسیده است و عبارتست از شش کلاس بطول ۸ و عرض ۵ متر که در وسط آنها راهرو ورود ساختمان دبستان بنا شده و در قسمت شمال کلاسها راهروی بطول ۴۸ و عرض ۴ متر که در حقیقت تالار وسیعی است ساختمان گردیده و در کلاسها راهرو مزبور باز میشود در هر کلاس سه جفت پنجره روشنائی کلاس را تامین مینماید و منبری جهت معلم ساختمان گردیده است .

در سمت جنوب غربی ساختمان دبستان دو باب اطاق یا بامداد ۵×۳ و ۵×۴ متر جهت مدیر و ناظم ساختمان گردیده و در سمت مغرب اطاقهای مزبور در باب اطاق خواب دیگر که از سابق وجود داشته جهت مستخدم جزء و اثبار مرمت و سفید کاری شده است . مستراحها در سمت جنوب غربی محوطه دبستان بابعاد $۱/۴ \times ۸/۴$ متر ساخته شده و نمای دیوار سمت مغرب محوطه دبستان مرمت و سفید کاری گردیده است در سمت جنوب محوطه مزبور مشرف بخیا بان پهلوی چند باب دکان مغروبه قرار داشت که دکانهای مزبور علاوه بر آنکه جهت شهرداری تبریز دیناری عایدات نداشت وضع خرابه و وقت آو آنها يك قسمت از منظره خیا بان پهلوی را آنهم در مرکز شهر بسیار کثیف و نفرت انگیز نموده بودند لذا مراتب از طرف اداره فرهنگ باستحضار جناب آقای دکتر سجادی استاندار محترم رسید که موافقت فرمایند خرابه های مذکور جزء محوطه دبستان بشود جناب آقای استاندار با نظر موافق مراتب را بشهرداری اعلام فرمودند و در نتیجه حسن نیت آقای مولری سر پرست شهرداری تبریز باین تقاضای اداره فرهنگ موافقت بعمل آمد و دکانهای مغروبه مذکور بلا فاصله خراب گردید و در جای آنها در ضلع جنوبی محوطه دبستان که مشرف بخیا بان پهلوی است دیواری با ارتفاع يك متر بنا گردید و بالای آن نرده آهن بطول ۵۵ و ارتفاع $۱/۲۰$ متر نصب گردید بدین ترتیب نمای ساختمان دبستان از خیا بان ظاهر شد و بر زیبایی این قسمت از خیا بان پهلوی بمراتب افزوده گردید .

• چگونگی قسمت زیر بنای دبستان بقرار زیر میباشد .

منظره دبستان در موقع ساختن

زیربنای ساختمان اصلی شش کلا رو راهروها بطول ۴۷/۸۸ و عرض ۱۰/۷۰ متر ۵۱۱/۳۱ متر مربع
اطاقهای هدیر و ناظم < ۲۷/۵۰
مستراحها با ابعاد ۳/۴ × ۸/۴ < ۲۸/۵۶

جمع ۵۷۸/۲۷ متر مربع

در ساختمان این دبستان نیز حد اکثر استحکام در نظر گرفته شده جز از دیوار بین مسجد و دبستان که در هیچکدام از ساختمانهای دیگر يك عدد نیز خشت خام بمصرف نرسیده است کلیه در ها و پنجرهها از چوب خشك تبریزی بضامات مناسب از جنس خوب ساخته شده جهت روشنایی بکلیه کلاسها و راهرو از داخل ساختمان سیم کشی شده است و کف اطاقها و راهرو و جلو کلاسها به عرض ۳/۵ متر از آجر سبز ماشه آجر فرش گردیده است .

بهلاوه از در ورودی تاجلو بله های ساختمان خیابانی به عرض ۳ متر و طول ۷۹ متر آجر فرش شده و کف به سوطه بحد کافی شن ریزی گردیده است .

مجموع هزینه این دبستان بمبالغ دیال بالغ گردیده که بتدریج به آقای مهدیقلی امیر قاسمی ناظر ساختمان از طرف کمیسیون ساختمانی فرهنگ پرداخت شده است .

ساختمان این دبستان بطوریکه مذکور شد از نیمه اول خرداد ماه ۱۳۳۱ شروع و در نیمه اول آذر ماه همان سال خانه یافته بدین ترتیب عملیات ساختمانی مدت شش ماه طرل کشیده است باید این نکته را نیز اضافه نمود بعلم اختلافی که شهرداری در مورد بکارگماشتن مستمندان داشت و آنها حاضر بکار کردن نبودند در حدود يك ماه اول شروع بساختمان در حقیقت کار حسابی انجام نشده ولی مزد کارگراها پرداخت گردیده است .

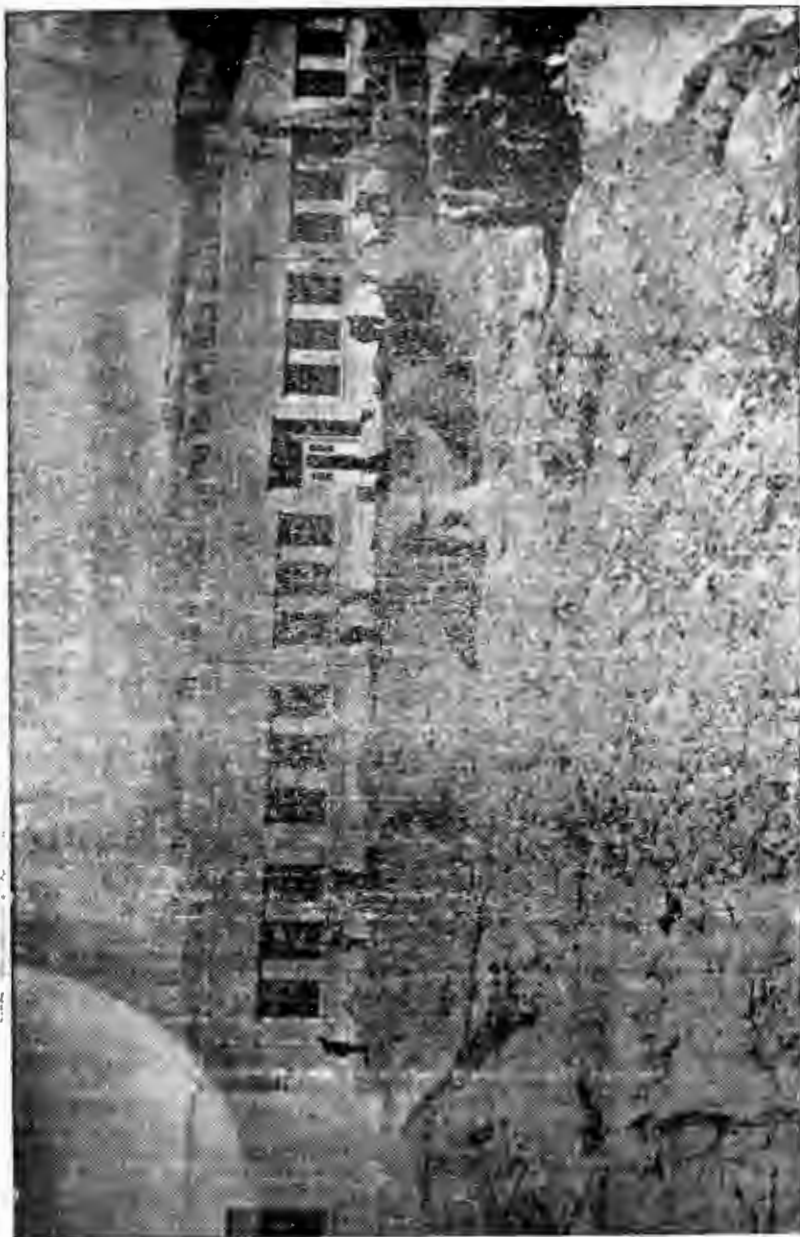
در خانه گزارش باید از زحمات بسیار ذیقیت آقای حاجی مهدیقلی امیر قاسمی که در تمام جزئیات ساختمان و خرید مصالح نظارت داشته اند و همچنین زحمات آقای حاجی ابوالقاسم معمار زنوزی معمار ساختمان و آقای مهندس دانشور قوردانی بعمل آید .

منظره ساختمان دبستان و گودالی که وجود داشته

بیریز

همچنین نوجه جناب آقای دکتر سجادی استانداری - محبوب آذربایجان و زحمات آقایان صدیق وزیری
 پیشکار دارائی آذربایجان - روحانی شهردار - ابق و مولوی سرپرست شهرداری تبریز - بنی فضل دادستان سابق
 استان - جوادی معاون دادستان استان - حاجی معصوم مغار شیخ الاسلامی - حاجی محمد آقا نخجوانی - حاجی مهد بقلی
 امیر قاسمی اعضاء کمیسیون ساختمانی فرهنگ و آمايان سيد باقر کروی - حسین تبریزی - حاج ابراهیم ابوالفتحی
 غلام حسین اسکندری - حاجی تقی بیتاله - حاجی احمد محمودیه - اعتمادی اعضاء محترم کمیسیون
 مستمندان شهر تبریز همیشه مورد تقدیر و تکریم فرهنگیان این استان میباشند .

منظره نیمه تمام ساختمان

میتزہ ایہہ تمام ساختمان

گزارش

ساخته‌مان دبستان باغ منصور

واقع در خیابان منصور

از محل عوائد مستمندان

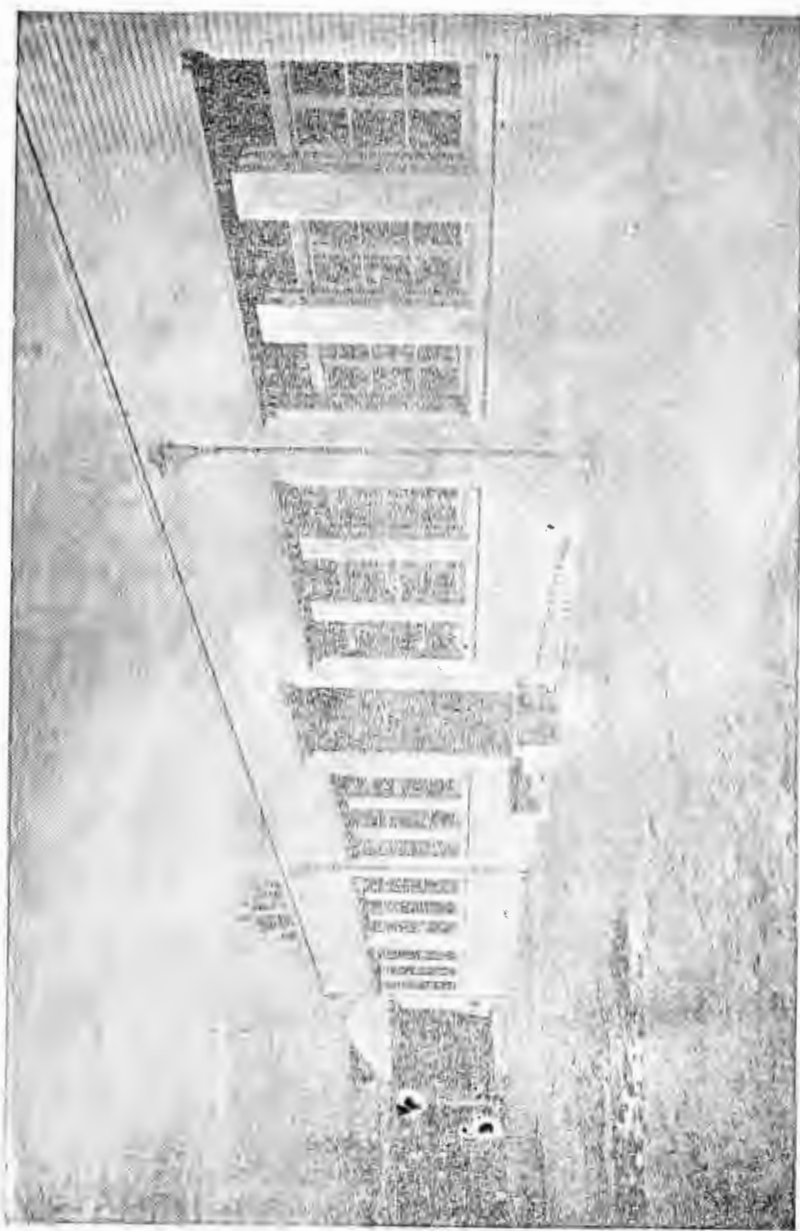
تبریز آذر ماه ۱۳۳۱

ساختمان دبستان واقع در محل باغ

منصور در خیابان منصور تبریز

بطوریکه در مقدمه مذکور شد در مورد بنای این دبستان کمیسیون ساختمانی اداره فرهنگ پس از جلب موافقت استانیتهاری تهیهیم گرفت که آنرا بدون انجام تشریفات و انتشار آگهی مناقصه بنا نماید بنا بر این در جلسه مورخ هفتم خرداد ماه ۱۳۳۱ بصورت اعضای کمیسیون رسید که نظارت و مباشرت ساختمان بمقدمه آقای غلامحسین اسکندری از معتمدین شهر تبریز و عضو کمیسیون مستمندان واگذار گردد آقای اسکندری نیز با وجود گرفتاریهای که معمولاً در فصل تابستان جهت سرکشی باملاک خود دارند بمنظور خدمت بفرهنگ تقاضای کمیسیون را پذیرفتند و نظارت ساختمان را بمقدمه گرفتند .

محل ساختمان محوطه محصور است در خیابان منصور که ضلع جنوبی آن مشرف برودخانه مهرانود میباشد که در دوره اول استانیتهاری جناب آقای منصور الملك بنام باغ منصور معروف گردیده است و مدتی گردشگاه اهل محل بوده حتی در آنجا سالی نیز بابعاد $۱۲/۶۰ \times ۸/۵۰$ بمنظور نمایش فیلمهای سینما ساختمان نموده اند ولی در سالهای اخیر نه از باغ استفاده میشد و نه از سالن آن نقطه دو باب اطاق محقر و خرابه آن یکی از برزنیهای شهرداری اختصاص یافته بود چون محل مزبور در حقیقت در مرکز شهر بلا استفاده و بحالت خرابه مانده برد و از طرف دیگر اداره فرهنگ بساختمان دبستان احتیاج داشت لذا از آقای روحانی شهردار وقت تبریز تقاضا شد با انتقال محل مزبور بفرهنگ و تخصیص آن جهت ساختمان يك باب دبستان موافقت نمایند آقای شهردار با نظر مساعدی که به پیشرفت امور فرهنگی داشتند پس از جلب موافقت جناب آقای استانیتهاری با تقاضای اداره فرهنگ موافقت نمودند و بدین ترتیب مقدمات ساختمان دبستان فراهم گردیده

اهای خارچوسا خندان دبستان باغ منصور

مراسم شروع ساختمان در ساعت ۱۰ صبح روز هشتم خرداد ماه انجام گردید: در روز مزبور اولین کلنگ بنا بنام اعلیحضرت همایون شاهنشاهی بدست جناب آقای دکتر سجادی استاندار محبوب آذربایجان با حضور ویرسای ادارات دولتی و اعضای کمیسیونهای مستمندان و ساختمانی فرهنگ بزین زده شد و بلا فاصله عملیات ساختمانی طبق نقشه که از طرف آقای مهندس دانشور نماینده اداره کل ساختمان وزارت فرهنگ در آذربایجان تهیه و بتصویب کمیسیون ساختمانی فرهنگ رسیده بود آغاز گردید.

محل ساختمان محوطه ایست با ابعاد ۷۵ در ۳۵ متر که مساحت آن جمعا ۲۶۲۵ متر مربع میشود که پس از انمام بنا در حدود ۷۰۵ متر مربع آن زیر ساختمان اصلی و سالن و انبار و غیره واقع شده و فضائی بمساحت ۱۹۲۰ متر مربع جهت دبستان باقی مانده است.

ساختمان اصلی عبارت است از شش کلاس درس هر کدام بطول هفت و بعرض پنج متر که در هر طرف پله های ورودی سه کلاس واقع شده است و درهای کلاسها براهروی بعرض ۲/۵ و طول ۴۸/۲۸ متر باز میشود و از هر کلاس نیم پنجره نیز بدیوار راهرو باز گردیده است که از آنجا مدیر و ناظم دبستان بتوانند داخل کلاس را بازدید نمایند در اینجا بر خلاف سایر ساختمانها راهرو کم عرض میباشد و عرض آن بجای ۴ متر از دو متر نیم بیشتر نیست و دلیلش هم این است که در سایر ساختمانها چون تالار دیگری وجود ندارد لذا بعرض راهرو اضافه شده که از آنجا در امتحانات و مواقع لزوم بجای تالار استفاده شود ولی در این محل بعلمت وجود تالاری این تقیصه مرتفع گردیده و بعرض نمودن راهرو که مستلزم مخارج زیاد است احتیاجی نبوده است.

در ضلع غربی کلاسها دو باب اطاق با ابعاد $۴/۲۰ \times ۴/۷$ و $۳/۷۵ \times ۵/۲$ متر با یک راهرو جهت مدیر و ناظم ساخته شده و جنب آنها نیز یک باب اطاقی که از سابق موجود بود جهت سرایدار مرمت گردیده است.

در گوشه جنوب شرقی شش حلقه مستراح دو محلی بطول $۸/۴۰$ و عرض $۳/۴۰$ متر و در گوشه جنوب غربی یک باب انبار با ابعاد $۷/۸۰ \times ۴/۴$ متر بنا شده و جنب آن منبعی است جهت آب

مشروب محصلین که لوله کشی شده و در آنجا چند شیر برای رفع احتیاج اطفال نصب گردیده است.
در گروه شمال غربی ساختمان دبستان سالنی از سابق با ابعاد $۱۲/۶ \times ۸/۵$ متر وجود داشته
تالار مزبور تعمیر و سفید کاری و کف آن آجر فرش و پنجره هایش مرمت گردیده و برای استفاده
دبستان آماده شده است.

بدین ترتیب بدون در نظر گرفتن سالن که از سابق وجود داشت مجموع مجموعی زیر بنای
این ساختمان بالغ بر $۵۹۸/۴۰$ متر میشود بدین قرار :

مساحت ساختمان اصلی شش کلاس و راهرو با ابعاد $۴۸/۲۸ \times ۹$ متر	$۴۳۴/۵۲$ متر مربع
اطاق مدیر و ناظم و سرایدار باراهروهای آنها ۲۰×۵	$۱۰۰/۱$
انبار با ابعاد $۴/۴ \times ۷/۸$	$۳۴/۳۲$
مستراحها با ابعاد $۸/۴ \times ۲/۴$	$۲۸/۵۶$

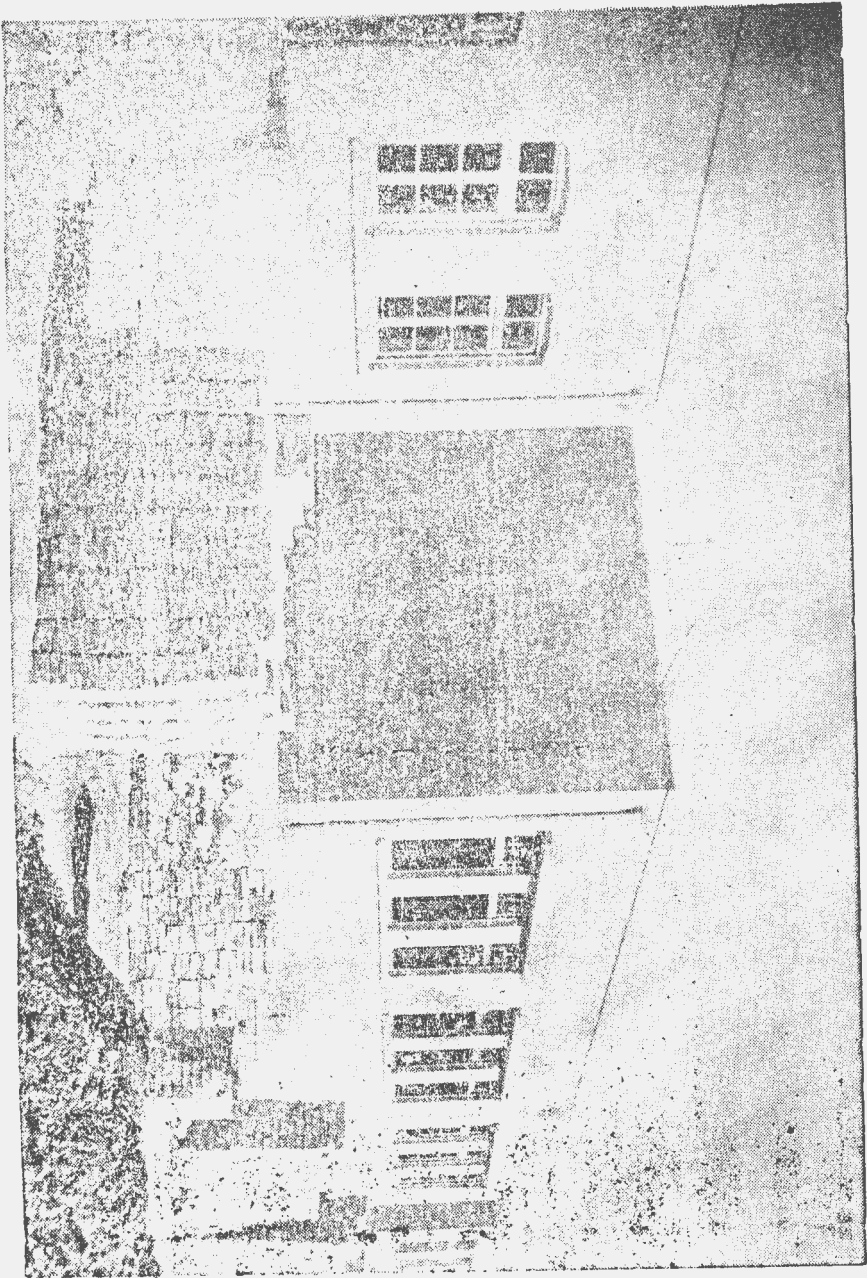
جمع $۵۹۸/۴۰$ متر مربع

ساختمان این بنا بطوریکه مذکور شد در هشتم خرداد ماه ۱۳۳۱ شروع و در دهم آذر
ماه همین سال پایان رسیده بدین ترتیب کلیه عملیات ساختمانی فقط در مدت شش ماه پایان رسیده است.
تمام بنای دبستان از آجر و سنگ ساخته شده و در ساختمان آن بهیچوجه از خشت استفاده
نشده است و پوشش بنا از آهن سفید موجی بسیار خوب بعمل آمده است درها و پنجره ها از چوب
تیریزی بضخامت مناسب و محکم ساخته شده و کف اطاقها با آجر سبز ماشه آجر فرش گردیده
است به علاوه جلو کلاسها به عرض پنج متر و طول ۴۲ متر و جلو دفاتر و سالن به عرض سه متر و طول
 ۵۲ متر آجر فرش گردیده است.

کلیه هزینه ساختمان این دبستان به مبلغ ریال بالغ گردیده که از طرف کمیسیون
ساختمانی فرهنگ بتدریج تحویل آقای اسکندری گردیده است :

بطوریکه مذکور شد کلیه زحمات ساختمان این دبستان به عهده آقای غلامحسین اسکندری بوده
و اداره فرهنگ آذربایجان هرگز این خدمت ذقیمت ایشانرا بفرهنگ شهر خود فراموش نخواهد

امای کلاسها و اطاق مدیر در موقع ساختمانی

کرد . علاوه بر نظارت فنی ساختمان که از طرف آقای مهندس دانشور نماینده اداره کل ساختمان وزارت فرهنگ در آذربایجان به عمل آمده معماری و به اشتراک و نظارت بنا با آقای حاج ابوالقاسم . . . . . مزار زینوی از معماران خیر و صالح و طرف اعتماد مردم بوده و زحمات ایشان در انجام این بنا از هر حیث قابل تقدیر میباشد .

در ساختمان این دبستان علاوه بر آقایان مذکور در فوق توجه دقیق جناب آقای دکتر سجادی استاندار محبوب آذربایجان و زحمات اعضای کمیسیون ساختمانی فرهنگ آقایان صدیق وزیر پیشکار دارائی آذربایجان - روحانی شهردار سابق تبریز - مواری سرپرست شهرداری تبریز - بنی فضل دادستان آذربایجان و درغریاب ایشان آقای جوادی معاون دادستان - حاج مهدیقلی امیر قاسمی - حاج مصومخان شیخ اسلامی - حاج محمد آقا نخجوانی قابل همه گونه تقدیر میباشد و نام آقایان بایده برای همیشه در تاریخ فرهنگ آذربایجان ثبت گردد .

چون محل دبستان دخترانه منبوه در کنار رودخانه بهر انزود خوب نبود اداره فرهنگ پس از خاتمه بنا در نظر گرفت دبستان مزبور را باین ساختمان انتقال دهد پس از افتتاح رسمی بنا تعداد ۳۳۰ نفر تحصیلین هشت کلاس دبستان دخترانه منبوه در این ساختمان که بعد از این بنام دبستان منبوه نامیده خواهد شد . شغول تحصیل خواهند گردید .

قسمت سوم

زیارتگاههای نیهه تمام که بنای آنها در سالهای ۱۳۲۹ و ۱۳۳۰

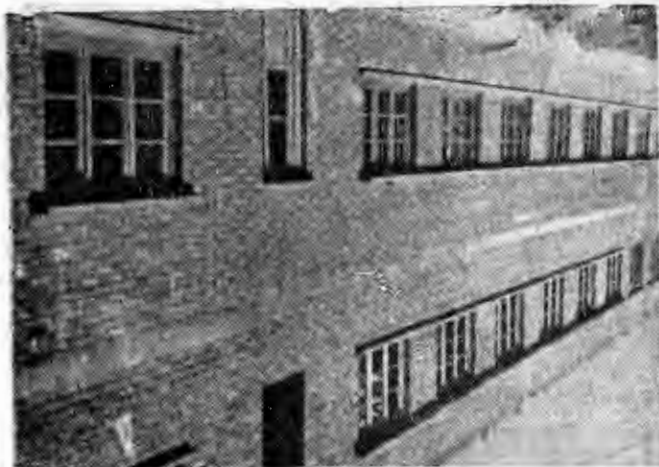
شروع ۳-ر دید ولی عملیات ساختمانی تا دیماه ۱۳۴۱ خاتمه

نیافته است

در این قسمت ساختمان پنج باب دبستان بشرح زیر بنظر خوانندگان محترم خواهد رسید :

- ۱ - ساختمان دبستان واقع در خیابان الله بیک و خیابان پهلوی •
- ۲ - ساختمان دبستان که در محل قبرستان متروک حاج اللهیار خیابان منجم ساخته میشود
- ۳ - ساختمان دبستان واقع در محل قبرستان متروک چرنداب •
- ۴ - ساختمان دبستان واقع در خیابان دانشسرای پسران تبریز :
- ۵ - ساختمان دبستان جنب مقبره سید حمزه •

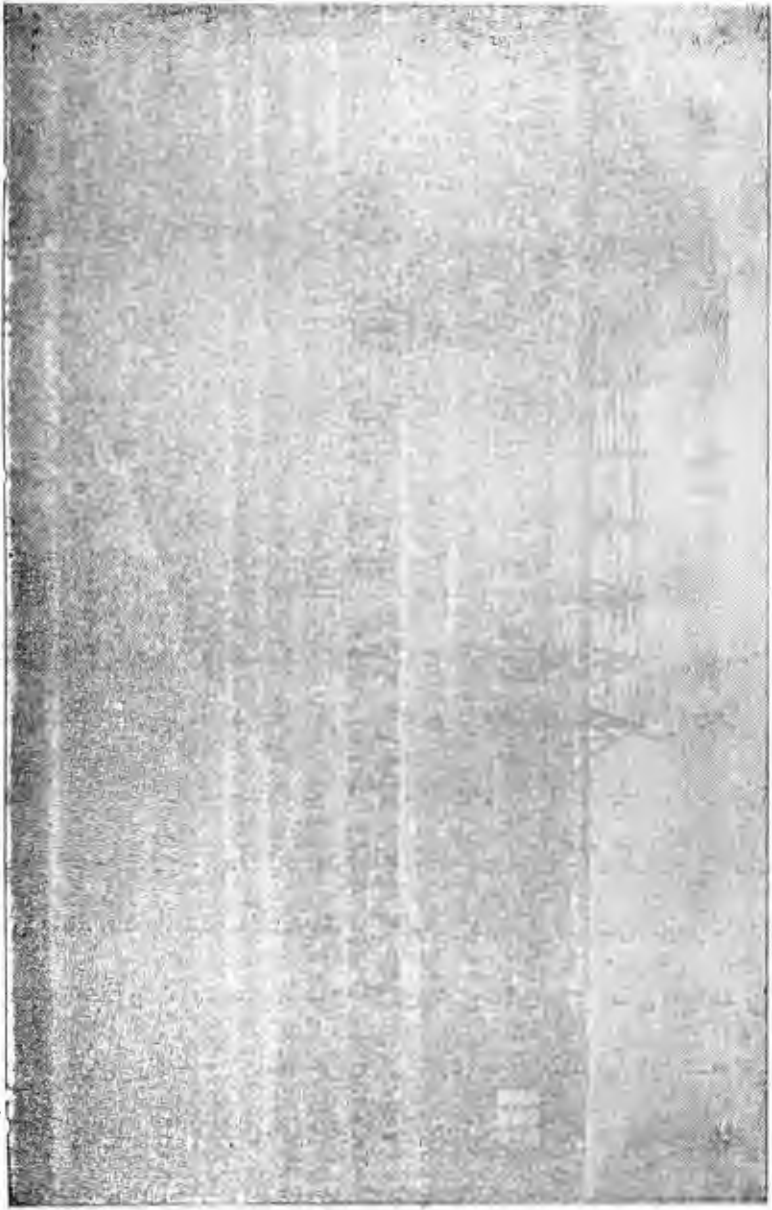
گزارش ساختمان دبستان خیابان الله پیک

ساختمان این دبستان در محل خریداری شده از بانک ملی واقع در خیابان الله پیک جنب اداره ثبت اسناد بمساحت ۲۹۷۱ مترمربع شروع گردیده است و یک ضلع زمین مزبور مشرف بخیابان پهلوی میباشد. ساختمان مزبور در تاریخ ۲۹/۹/۳۰ بمقدمه آقای مهندس وارکش آوانسیان که با تخفیف صدی ۲۵ نسبت بپهرست بهاء برنده مناقصه شده بود واگذار گردید و قرارداد ثبتی شماره ۹۱۹۴ با ایشان منعقد شد در نقشه ساختمان که از طرف اداره کل ساختمان وزارت فرهنگ در تهران تهیه شده بنا را دو طبقه منظور نموده اند و ساختمان دارای شش کلاس و ۵ اطاق میباشد ولی چون در نقشه اولی کلاسهای درس خیلی کوچک و بابعاد $۴/۲۰ \times ۵/۳۰$ بود اضطراراً در نقشه تغییراتی داده شده و علاوه بر اینکه ابعاد کلاسها $۴/۲۰$ در $۷/۳۰$ گردید یکباب سالار مختصراتی نیز بابعاد ۱۲×۵ متر بساختمان اضافه شد بدین ترتیب کلیه سطح سؤبر بنا ۳۵۷۲ مترمربع میباشد.

طبقه اول تماماً با تیر آهن پوشیده شده و ساختمان تا پوشش طبقه دوم انجام گردیده است و خرابیهای شیروانیها نیز نصب شده است و پیمانکار اخیراً برای تکمیل ساختمان از محل اعتبار سه میلیون ریال اقدام نموده. هزینه ساختمان تا این تاریخ $۶۸۲۲۵۹/۵۹$ ریال میباشد امید است تا آخر سال جاری ساختمان مزبور تکمیل و مورد استفاده فرهنگ قرار گیرد.

منظره نهره نام ساخمان

گزارش ساختمان دبستان حاج الهیار

ساختمان این دبستان در زمین گورستان متروک حاجی الهیار به مساحت ۶۵۵۰ متر مربع واقع در بخش (۶) خیابان منجم شهر تبریز شروع گردیده و در تاریخ ۸ مهر ماه ۱۳۳۰ ضمن نشر آگهی مناقصه بشماره ۲۲۹۳۷ - ۳۰/۷/۶ آقای جمس باغدادساریان بنماینده کی آقای مهندس بنیازادیان با تخفیف ۲۳/۸۱ در صد نسبت به فهرست بهاء حائز حقه اقل و برنده مناقصه شدند که پس از انعقاد قرارداد ساختمان دبستان شروع گردیده است .

دبستان مزبور نظیر سایر ساختمانهای مدارس دارای شش کلاس بابعاد هفت در پنج مترویک و امروزه برض چهار مترو دو اطلاق مدیر و نظم میباشد و همچنین منزل سرایدار و انبار اثاثیه و مستراحهای خارج از ساختمان در نقشه پیش بینی گردیده که ساخته خواهد شد .

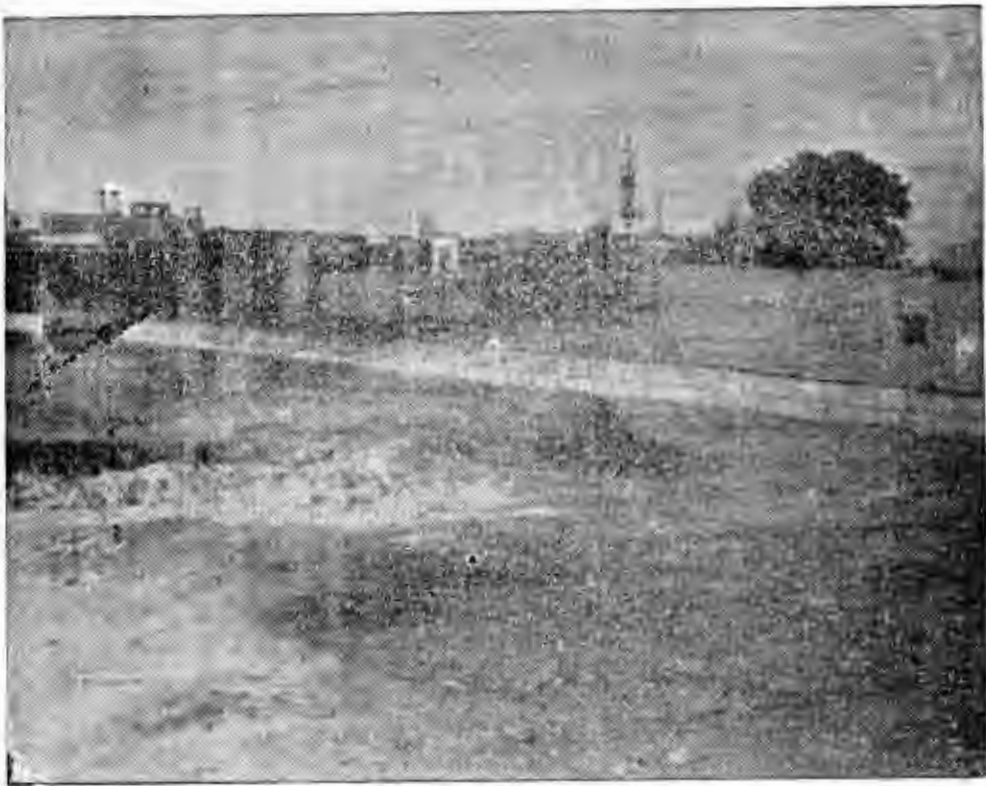
هزینه بنای مزبور از محل سه میلیون ریال اعتبار دولتی تامین و تا این تاریخ در حدود ۳۹۷۰۲۴/۱۰

ریال بمصرف رسیده و تا حد پوشش ساخته شده است بیمه‌انکار آهن ورق پوشش شیروانی را آماده و مشغول نصب آن می‌باشد و پس از انجام پوشش عملیات داخلی ساختمان را با سرعت انجام خواهد داد. همه کاپه‌ی کتی و بی‌ریزی دیوارهای محوطه و همچنین در حدود ۶۰ متر از دیوار سازی نیز تا کنون انجام گردیده است.

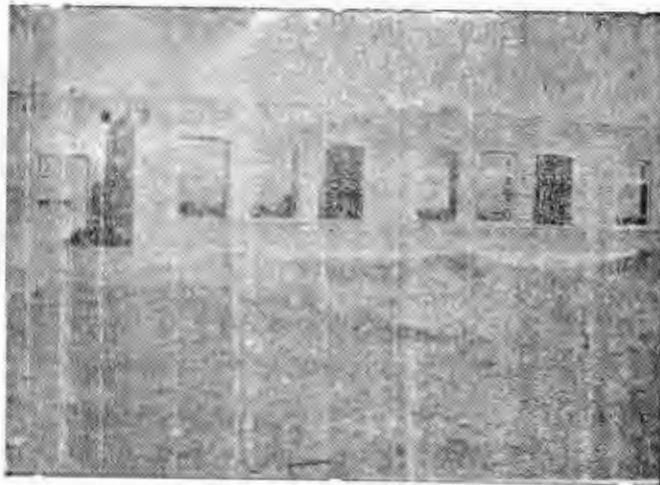
برای اینکه عملیات ساختمانی این دبستان به‌تعمیق نیافتد هزینه عملیات انجام شده با موافقت جناب آقای دکتر سجادی استاندار معظم آذربایجان از محل عواید مستمندان بعنوان قرض بیمه‌انکار پرداخت گردیده است که پس از وصول اعتبار دولتی ساختمانها مسترد گردد و این مساعدت جناب آقای استاندار و اعضای کمیسیون محترم مستمندان قابل همه گونه تقدیر می‌باشد.

گزارش ساختمان دبستان چرنداب

این دبستان در زمین گورستان متروک چرنداب به مساحت ۳۶۹۲ متر مربع واقع در بخش (۵) چرنداب تبریز ساخته میشود و در تاریخ ۸ مهر ماه ۱۳۳۰ ضمن نشر آگهی مناقصه بشماره ۲۳۹۴۷۰-۳۱/۲/۶ آقای غفور میرزائی با تخفیف ۲۸/۵ در صد نسبت به فهرست بهاء تعیین شده حائز حد اقل و برنده مناقصه شدند که پس از انعقاد قرارداد ساختمان دبستان شروع گردید. ساختمان مزبور نظیر سایر دبستانها دارای شش کلاس بابعاد هفت در پنج مترویک راهرو بعرض چهارمتر و دو اطاق مدیر و ناظم میباشد و همچنین منزل سرایدار و انبار اثاثیه و مستراحها خارج از ساختمان بنا خواهد شد هزینه ساختمان مورد بحث از سه میلیون ریال اعتبار دولتی تأمین و تا این تاریخ در حدود ۱۸۵۰۴۹/۹۰ ریال به مصرف رسیده و بنا تا حد کرسی ساخته شده است و همچنین ریزی و پی کتی تمام دیوارهای محوطه و ساختمان دیوارها بطول ۱۴۶/۶ متر با تمام رسیده است.

گزارش ساختمان دبستان روبروی دانشسرای پسران

در خیابان دانشسرا روبروی دانشسرای پسران و در جنب اداره دنا نیات شهر تبریز قطعه زمینی به مساحت ۲۷۰۰ متر مربع وجود داشت که دو سال قبل شهرداری تبریز جهت ساختمان یکپارچه دبستان بفرهنگ واگذار نمود و در تاریخ ۸ مهر ماه ۱۳۳۰ در نتیجه نشر آگهی مناقصه بشماره ۲۳۹۴۷ ۳۰/۷/۶ تیمسار سرتیپ هاشمی بانخفیف ۲۴ در صد نسبت به فهرست بهاء تعیین شده از طرف کمیسیون ساختمانی حائز حداقل و برنده مناقصه شدند. پس از انعقاد قرار داد، ساختمان دبستان شروع گردید نقشه دبستان مزبور به علت موقعیت محل دو طبقه منظور و دارای شش کلاس با همسایه هفت در پنج متر و سه اطاق مدیر و نظم و دفتر میباشد و همچنین منزل سرایدار و انبار اثاثیه و مستراحهای خارج از ساختمان بنا خواهد شد.

هزینه ساختمان مزبور از محل سه میلیون ریال اعتبار دولتی تامین و تا تاریخ آذر ماه سال ۱۳۳۱ مبلغ ۲۲۲۸۷۱/۱۵ ریال به مصرف رسیده و تا حد پوشش طبقه اول ساخته شده است.

گزارش ساخته‌مان دبستان جنب سید حمزه

دبستان جنب سید حمزه در قبرستان متروک مجاور مقبره مرحوم شیخ محمد خیابانی به مساحت ۵۷۶۰ متر مربع در خیابان خانقانی شهر تبریز ساخته میشود که در تاریخ ۸ مهرماه ۱۳۳۰ ضمن نشر آگهی مناقصه بشماره ۲۳۹۳۷ - ۳۰/۷/۶ آقای ویگتور او هانجریان و آقای عاینقلی دزبلی با تخفیف ۱۵ درصد نسبت به فهرست بهاء حائز حداقل و برنده مناقصه شدند و پس از انعقاد قرار داد ساختمان دبستان شروع گردید. ساختمان مزبور نظیر سایر دبستانها دارای شش کلاس با ابعاد هفت در پنج متر و یکراهرو به عرض چهار متر و دو اطاق مدیر و ناظم میباشد و در نقشه مدرسه منزل سرایدار و اثبار اثنایه و مستراحها خارج از ساختمان پیش بینی گردیده است که ساخته خواهد شد هزینه ساختمان مزبور از محل سه میلیون و بیال اعتبار دولتی تامین و تا این تاریخ در حدود ۸۳۸۳۲ ریال به صرف رسیده و فقط عملیات بی‌کنی و بی‌دزی خود ساختمان انجام گردیده است .

خاتمه

در پایان ضرورت دارد نکاتی چند باستحضار خوانندگان عزیز برسد :

اول- چاپ گزارش حاضر دو مدت متجاوز از یکسال یعنی از آبان ماه سال ۱۳۳۰ شروع گردیده و در آذرماه سال ۱۳۳۱ پایان رسیده است یعنی بتدریج که ساختمان هر کدام از بناهای دبستانها پایان یافته در همان تاریخ نیز گزارش ساختمان چاپ گردیده بطوری که مقداری از گزارشها همیشه در جلسات افتتاح دبستانها بین حضار محترم بخش گردیده است بدین جهت اگر خوانندگان محترم در مطالب آن سلاست عبارات و ادامه فکر واحد از اول تا آخر آن و توالی مرتب مطالب را که لازمه یک نشریه منظم است مشاهده نمیکنند بهمین دلیل بوده حتی در بعضی موارد شاید تناقضی هم در مطالب آن وجود داشته باشد مثلاً اعتباری که جهت ساختمان دبستانها در مقدمه نوشته شده چون مقدمه هم در بهار سال جاری بچاپ رسیده است ممکن است درمیزان آن نیز تغییراتی حاصل شده باشد بهمین دلیل سعی میکنیم قسمت های مزبور را در اینجا روشن نماییم :

دوم- از اول سال ۱۳۳۰ تا بیستم دیماه ۱۳۳۱ از عایدات عوارض کیلوئی یکریال قند و شکر که بنام مستمندان تبریز گرفته میشود جمعا مبلغ / ۷۷۶۵۰۰۰ ریال در اختیار کمیسیون ساختمانی فرهنگ بحساب شماره ۱۰۳۱۰ بانک ملی تبریز تهویل گردیده است که باصد و چک بامضای آقایان حاج معصوم خان شیخ الاسلامی و حاج محمد آقا نخبجوانی (از موقیمکه ایشان بمسافرت عتبات رفته بودند امضای آقای حاج مهدیقلی امیر قاسمی بیافک معرفی شده است) و علی دهقان رئیس فرهنگ استان سوم بشرح زیر بمصرف رسیده است :

- ۱ - آقای مهندس اسماعیل ناصرزاده بابت ساختمان دبستان ضیاء ۱۰۰۲۱۲۷/۰۵ ریال
- ۲ - < > « < > « خیابانی ۱۱۲۸۹۰۲/۹۵ <
- ۳ - < > « < > « شیخ سلیم ۹۱۲۷۱۹/۶۰ <
- ۴ - < > « < > « سردار ملی ۱۰۹۲۵۵۴/۸۰ <
- ۵ - < > « < > « سنائی ۴۴۸۱۱۸/۸۵ « (۱)
- ۶ - < > میرزاتقی بیت اله بابت ساختمان دبستان همام ۸۷۰۰۰۰/۰۰ <
- ۷ - < > غلامحسین اسکندری بابت « < « منیره ۸۳۳۸۲۲/۰۰ <
- ۸ - آقای حاج مهدیقلی امیرقاسمی بابت ساختمان دبستان مصدق ۹۰۰۰۰۰/۰۰ >
- ۹ - < > حاج ابوالقاسم مومناز زواری بابت ساختمان دیوارمشراف بخیا بن و نصب نرده و لوله کشی و ساختمان منبع آب دبستان خیابانی ۸۲۵۳۷/۲۰ >
- ۱۰ - کرایه درشکه ناظر مالی دارائی و مهندس ناظر ساختمان ۱۴۰۰۰/۰۰ >
- ۱۱ - دستمزد چهار نفر سر عمل و مراقب ساختمانها و تسطیح موقوفه دبستان سردار ملی ۴۸۹۷۰/۰۰ >
- ۱۲ - قیمت خرید دو باب خانه که ضمیمه دبستان سردار ملی گردیده است ۲۴۵۵۴/۹۰ >
- ۱۳ - آقای بیت اله بابت بقیه هزینه لوله کشی ساختمان دبستان همام ۱۳۷۱۳/۹۵ >
- ۱۴ - بمقاطعه کار ساختمان دبستان حاج اللهیار قرض داده شده ۳۵۷۳۲۱/۶۵ >
- ۱۵ - موجودی در حساب ۱۰۳۱۰ بانک ملی تبریز ۲۹۶۵۲/۰۵ >

جمع ۷۷۶۵۰۰۰/۰۰ ریال

سوم - بطوریکه خوانندگان محترم ملاحظه میفرمایند از محل عوارض کیلومی یکریال قندوشکر علاوه بر اینکه مستمندان شهر تبریز اعانه گردیده اند و مخارج پرورشگاه تبریز از دایمات مزبور پرداخت شده است در مدت دو سال هشت باب دبستان آبسرومند نیز در شهر تبریز ساخته شده و این ابتکار نتایج زیر را دارد .

الف - طبق نقشه که اداره فرهنگ تنظیم نموده اگر مدت ده سال این عمل ادامه مییافت در

۱ مبلغ ۴۴۸۱۱۸۸۵ ریال از بابت ساختمان دبستان سنائی آقای مهندس ناصرزاده پرداخت گردیده و باقی

که مبلغ ۴۵۱۸۸۱۱۵ ریال طلب ایشان میباشد که باید پرداخت شود . بدین ترتیب مجموع هزینه ساختمان این دبستان ۹۰۰۰۰۰ ریال میباشد

کلیه شهرهای آذربایجان ساختمانهای متناسب جهت دایر نمودن دبستانها بنا میشد بطوریکه احتیاج فرهنگ از اجاره نمودن خانههای نامتناسب کاملاً مرتفع میگردد. محتاج بتذکر نیست که اینعمل تا چه حد در تربیت و پرورش نسل آینده موثر میباشد. در غرب ما که فاقد نور و روشنائی و شرایط بهداشتی میباشد اطفال دبستانها سلامتی و صحت زج حواس آنها را از دست میدهند و بدون تردید باید وزارت فرهنگ جهت ساختمان دبستانها در سرتاسر کشور مشغول به تنظیم نماید و چون تا سالهای چند نمیتوان انتظار داشت از بودجه دولت در تمام شهرستانها ساختمانهای متعدد جهت دبستانها بنا شود تنها راه عملی که تعمیلی هم ب مردم نباشد ادامه طریقه ایست که در آذربایجان شروع گردیده است .

ب- برخلاف عقیده بعضیها گرفتن یکرپال از هر کیلو قند و شکر تعمیلی بضعفا و طبقه چهارم نیست چه قند و شکر را بمقدار زیاد در درجه اول اغنیا و ثروتمندان و بعد افراد طبقات دوم و سوم مصرف میکنند مستمندان و افراد طبقه چهارم قند و شکر ب مصرف نمیرسانند تا اضافه کردن یکرپال بهر کیلو تعمیلی بآنها شود .

ج- اگر یکرپال عوارض گرفته نشود نفع آن مستقیماً باید فروشنندگان خواهد بود و اگر نخواهیم خودمانرا با الفاظ و نرخهای مصنوعی گول زنیم مشاهده میکنیم در موقعیکه این یکرپال گرفته نمیشد باز هم مردم مانند موقعیکه یکرپال گرفته میشود شکر و اکیلونی بیست دو و بیست و سه ریال میخرند یعنی گرفتن و نگرفتن یکرپال در نرخ شکر در بازار تغییری حاصل نمی کند و اگر بنا شود یکرپال گرفته نشود تنها فروشنندگان از مبلغ مزبور استفاده خواهند نمود .

د- مطابق حسابی که شده در هر کدام از ساختمان دبستانها در حدود یکصد نفر کارگر و بنا و نجار و سنک تراش و عائله آنها که خود از مستمندان میباشد روزانه امرار معاش مینمایند یعنی ساختمان این مدارس در حقیقت کومک غیر مستقیم بمستمندان میباشد و عوض اینکه با مساعدت نقدی و مالی بلاعوض آنها را به بیکاری و تکدی تشویق نمایند در مقابل کار بآنها مساعدت میشود . از طرف دیگر این مدارس که در محلات دور دست شهر ساخته میشود جهت استفاده اطفال طبقات بی بضاعت

میباشد چه اغنیا و ثروتمندان اطفال خود را با وسائلی که دارند به محلات دور دست و یا شهرستانهای دیگر نیز جهت تحصیل میتوانند بفرستند و تنها اطفال طبقه چهارم میباشد که به علت نداشتن وسیله رفت و آمد و همچنین به علت نداشتن لباس و کفش مناسب اگر در محل سکونی خود مدرسه نداشته باشند از تحصیل محروم میگردند .

ه - بنا بدلائل مذکور روشن میشود گرفتن کیلومی بکریال از قند و شکر تعمیلی بضعفا نیست و تامین مخارج مستمندان از محل مزبور و اختصاص مازاد آن بساختن مدارس یکی از بهترین اقداماتی است که در آذربایجان بعمل آمده است و بسی مایه تأسف است که اخیرا در نتیجه تصویب لایحه قانونی عوارض بنزین جهت مستمندان وزارت دارائی دستور داده است که گرفتن بکریال مزبور موقوف گردد در صورتیکه طبق حساب دقیق از عوارض فروش بنزین حداکثر در تبریز - ز ماهیانه یکصد هزار ریال وصول خواهد شد و این مبلغ باندازه خمس و یک ششم وصولی از قند و شکر خواهد بود و بفرض وصول مبلغ مزبور مخارج خود مستمندان و پرورشگاه از آن مبلغ تامین نخواهد شد بنابراین جا دارد آقایان نمایندگان محترم آذربایجان موضوع را مستدلا باستحضار جناب آقای نخست وزیر برسانند و چون بطور حتم جناب ایشان منظور دیگری بجز رفاه مردم و پیشرفت نقشه های اصلاحی ندارند پس از توجه بماهیت امر دستور خواهند فرمود بکریال از هر کیلو قند و شکر مثل گذشته اخذ گردد .

چهارم - بطوریکه در مقدمه این گزارش بطور مشروح باستحضار خوانندگان محترم رسیده است مبلغ سه میلیون ریال از اعتبار دولتی ساخته های فرهنگی تبریز به علت نبودن وجه در دارائی آخر سال ۱۳۳۰ صرفه جوئی گردیده بود و برای استرداد مبلغ مزبور که در سال ۱۳۳۱ بمصرف تکمیل ساختمانها برسد جناب آقای گنجه اقدامات موثری نموده بودند در نتیجه اقدامات مجدانه ایشان و همچنین اقدامات جناب آقای میلانی و جناب آقای انگچی نمایندگان محترم تبریز از خزانه داریکل اجازه پرداخت مبلغ مزبور بدارائی تبریز واصل گردیده و قسط اول به پیمانگاران پرداخت شده است امید است تا آخر سال جاری پنج باب ساختمان نیم تمام نیز تکمیل و جهت استفاده

پنجم - بطوریکه اهالی محترم شهرستان تبریز اطلاع دارند ساختمان هنرستان تبریز از سال ۱۳۲۶ طبق نقشه بسیار مفصالی شروع گردیده است و تاکنون در حدود ۲۵ میلیون ریال به صرف آن ساختمان رسیده ولی تمام قسمتها نیمه تمام مانده حتی نصب شیروانی کارگاهها نیز عملی نشده است و با گذشتن زمستان و نزول برف و باران بیم خرابی آنجا میرفت . چون با وضع کنونی خزانه دولت نمیشد از محل بودجه دولتی آنجا را تکمیل نمود از طرف دیگر هیچ صاحب وجدانی نمیتواند ناظر باشد که آن ساختمان معظم بحال کنونی بماند لذا تابستان امسال که اینجانب در تهران بودم با اولیای سازمان برنامه مذاکرات لازم را بعمل آوردم و پس از ارائه نقشه ساختمان و پیمانی که با مقاطعه کار بسته شده در نتیجه مساعدت های آقایان اعضای کمیسیون فرهنگی سازمان برنامه و مخصوصاً توجهات جناب آقای کیهان رئیس محترم کمیسیون مزبور و آقای دکتر شباهنگ بالاخره موافقت شد که برای تکمیل قسمتی از ساختمان مزبور مبلغ پانصد هزار ریال از سازمان برنامه اعتبار تخصیص دهند پس از وصول اعتبار مزبور اکنون به پیمانکار دستور داده شده قسمتی از ساختمان هنرستان را که در نقشه بیلوک A نامیده میشد تکمیل نمایند و فعلاً مقاطعه کار با جدیت تمام مشغول اتمام ساختمان قسمت مزبور میباشد که پس از اتمام آن قسمت هنرستان از محل مخروبه کنونی ساختمان جدید انتقال یابد تا بتدریج در سالهای آینده با حصول اعتبار کافی تمام قسمتهای آن تکمیل گردد

تبریز - دیماه ۱۳۳۱ رئیس فرهنگ استان سوم - دهقان

